

**Praktikat dhe përmendjet ditore
të Profetit (Paqja qoftë mbi të!)**

سُنَنِ النَّبِيِّ ﷺ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَأَذْكَرُ كَأَمْرَةَ الْيَوْمِئَاتِ

PËRPILOI:

DR. ABDULLAH IBN HAMUD EL-FORIIH

تأليف

د. عبدالله بن حمود الفريح

Titulli i librit:

Praktikat dhe përmendjet ditore të Profetit (Paqja qoftë mbi të!)

سنن النبي صلى الله عليه وسلم وأذكاره اليومية

Përpiloi:

Dr. Abdullah Ibn Hamud El-Foriih

Përktheu:

Altin Torba

© Ky libër është përkthyer në mëse dhjetë gjuhë. Të drejtat e botimit janë të lejuara, pas përgjigjes me shkrim të autorit, për këdo që dëshiron ta botojë atë për bamirësi ose në gjuhë të tjera.

Publikimi i parë: Prill 2016

Ju ftojme ta shpërndani këtë publikim, që të përhapet dobia e tij dhe së bashku të marrim shpërblimin e publikuesit të fjalës së mirë.

Në një hadith kudsî (transmetim i shenjtë hyjnor, kuptimisht nga Allahu, shprehimisht nga Profeti), Allahu i Lartmadhëruar thotë:
“Vazhdon robi im të më afrohet me nafilë (adhurime vullnetare) derisa Unë ta dua atë.”

Parathënia e Pr. Dr. Khalid Ibn Ali El-Mushigh

Falënderimi absolut i takon vetëm Allahut! Mëshira dhe paqja qofshin mbi Profetin Muhamed (Paqja qoftë mbi të!), pas të cilit nuk ka më profet! Kurse më tej:

E lexova këtë përpilim të shejkhut (dijetarit) Abdullah Ibn Hamud El-Foriih “**El-Minah El-Alijeh Fi Bejani Es-Suneni El-Jeumijeh / Dhurimet e larta hyjnore në sqarimin e suneteve (traditave profetike) ditore**”.

Për mua, ai përbën një përpilim të dobishëm, që ka punuar në gjurmimin e suneteve (traditave profetike) ditore të vepruara dhe të thëna, gjatë natës a ditës, të veçanta a pasuese, të provuara me argument.

Allahu e shpërbleftë dhe bëftë sa më shumë dobi me këtë përpilim të tij! Amin. Allahu na dhëntë sukses!

Shkroi: Dr. Khalid Ibn Ali El-Mushigh

Pr. Dr. në Universitetin El-Kasim (Qassim)

Mësimdhënës në Haremin (Xhaminë e Shenjtë) të Mekës dhe atë të Medines.

Parathënie

Falënderimi i takon Allahut, Thënësit: **“Në të Dërguarin e Allahut ka një shembull të mrekullueshëm për atë, që shpreson tek Allahu dhe Dita e Fundit dhe e përmend shumë Allahun”** [El-Ahzab: 21], duke ligjëruar kështu pasimin e sunetit (tradiçës) së të Dërguarit të Tij (Paqja qoftë mbi të!). Mëshira dhe paqja qofshin mbi [Profetin Muhamed] Udhëzuesin më të mirë të umetit (kombit islam), për në bindjen e kompletuar dhe pasimin e sunetit (tradiçës profetike). Kurse më tej:

Vëllai im lexues, po vendos para teje sunetet (tradiçat) ditore të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), nga zgjimi deri në gjumin e tij, të sistemuara sipas kohëve. Më tej, në vijim të tyre (tradiçave profetike të kohëve të caktuara), do të sjell sunete (tradiçat profetike) të tjera ditore që nuk janë të përcaktuara në kohë të caktuar. **Me sunet kam për qëllim mustehabin (veprimin e pëlqyer), i cili përbën çfarë është urdhëruar nga Ligjvënësi i Urtë [Allahu i Madhëruar] jo në formë të detyrueshme**, por në formë kompletuese dhe për të shtuar sa më shumë bindjet (veprat e mira). Sa në fjalë është një përmbledhje e librit origjinal “El-Minah El-Alijeh Fi Bejani Es-Suneni El-Jeumijeh / Dhurimet e larta hyjnore në sqarimin e suneteve (tradiçave profetike) ditore”, prej të cilit kam hequr çështjet shkencore dhe përfitimet lidhur me sunetet (tradiçat profetike) dhe kam lënë vetëm këtë përmbledhje ku kam sjellë tradiçën profetike (përkatëse) me arugmentin e saj. Këtë e kam bërë si përgjigje për disa vëllezër të cilët më kanë propozuar ta bëj këtë përmbledhje, që të jetë më lehtë për këdo që nuk gëzon kohë ose orvatje për të lexuar versionin origjinal dhe [e kam bërë] që t’u mundësohet disa autoriteteve propagandistike islame botimi dhe përçimi i kësaj vepre tek një numër sa më i madh. Shtysa e gjurmimit të suneteve ditore të Profetit (Paqja qoftë mbi të!) ka qenë dëshira për të shfaqur me dinjitetin që i takon, udhëzimin profetik të shpërfytyruar nga perëndimi, duke i shtuar kësaj [shtyse] problematikën e lënies pas dore të sunetit (tradiçës profetike), të dëshmuar në aktualitetin tonë, me justifikimin [e pavend] se lënësi i sunetit (adhurimit vullnetar) nuk ndëshkohet, duke u humbur kështu një mirësi shumë e madhe. Jam kujdesur që [në këtë përpilim] të sjellë sunetet e sakta, në veçanti ato ditore, të shoqëruara me argumentet e tyre përkatëse. Lus Allahun të na bëjë prej kujt ndjek hap pas hapi udhëzimin e Profetit (Paqja qoftë mbi të!), gjurmon gjurmën e tij dhe do të ringjallet në shoqërinë e tij.

Shkroi, shumë i nevojshmi për faljen e Zotit të tij:

Dr. Abdullah Ibn Hamud El-Forih

Kontakti përmes postës elektronike

forih@hotmail.com

Dy fjalë mbi metodologjinë e transliterimit të lutjeve profetike të ardhura në këtë libër:

- ❖ Transliterimi [përshtatja e tekstit arabisht – shkruajtja e germave arabe – me germa latine], me qëllim që të bëhet i mundur leximi i tij nga ana e atyre që nuk mund të lexojnë arabisht; për leximin e këtij teksti duhet pasur parasysh sa më poshtë:
 1. shkronja “Ā”, lexohet “a” e fortë që del njëkohësisht nga kraharori dhe gurmazi;
 2. shkronja “Ū”, lexohet “u” e fortë që del njëkohësisht nga kraharori dhe gurmazi;
 3. shkronja “Ī”, lexohet “i” e fortë që del njëkohësisht nga kraharori dhe gurmazi;
 4. shkronja “Ĥ”, lexohet “h” e fortë që del njëkohësisht nga kraharori dhe gurmazi;
 5. shkronja “Ḍ”, lexohet “d” e fortë që del nga tingulli që përftohet nga vendosja e majës së gjuhës në zonën ku bashkohet qiellza me pjesën e brendshme të dhëmbëve të nofullës së sipërme, tingull ky që del shoqëruar me fryrjen e dy faqeve;
 6. shkronja “Ṭ”, lexohet “t” e fortë që del nga tingulli që përftohet nga vendosja e majës së gjuhës në zonën ku bashkohet qiellza me pjesën e brendshme të dhëmbëve të nofullës së sipërme, tingull ky që del shoqëruar me një fryrje të lehtë të dy mollëzave të faqes;
 7. shkronja “ḌḤ”, lexohet “dh” e fortë që del nga tingulli që përftohet nga vendosja e majës së gjuhës në zonën ku bashkohet qiellza me pjesën e brendshme të dhëmbëve të nofullës së sipërme, tingull ky që del shoqëruar me një fryrje të lehtë të dy mollëzave të faqes;
 8. shkronja “Ṣ”, lexohet “s” e fortë që del nga tingulli që përftohet nga vendosja e majës së gjuhës në zonën e dhëmbëve të nofullës së poshtme, tingull ky që del shoqëruar me fryrjen e dy mollëzave të faqes;
 9. shkronja “Ḳ”, lexohet “k” e fortë që del nga zona e gjysmës së poshtme të brendisë së gojës;
 10. shkronja “KH”, lexohet afërsisht si tingulli që del gjatë gargarës, nga zona e gjysmës së poshtme të brendisë së gojës;
 11. përsëritja e shkronjës, shpreh faktin se ajo duhet zgjatur pa ndërprerje; për shembull: “AA” duhet zgjatur duke mos u lexuar ndarazi “A”, “A”; por duke u lexuar një “A” e vetme e zgjatur rreth 2 sekonda... kjo vlen për të gjitha rastet kur shkronja vjen e përsëritur... e njëjta gjë duhet marrë në konsideratë edhe për të gjitha rastet kur shkronjat e njëjta vijnë të ndara me vijë mesi me njëra-tjetrën; për shembull: “LL-LL”...

Përkthyesi

Pasqyra e temave të librit

Parathënia.

Hyrja.

Kuptimi i sunetit.

Modele nga kujdesi i selefëve për sunetin.

Prej fryteve të pasimit të sunetit.

Para nisjes drejt objektivit.

Dy porosité e imam En-Neueuijut.

Sunetet periodike (në kohë të caktuar).

Koha para agimit

Pjesa e parë: Zgjimi i personit nga gjumi.

Në lidhje me shfryrjen e ujit nga hunda tre herë, pas zgjimit nga gjumi gjatë natës, dijetarët kanë dy mendime të ndryshme:

Prej suneteve të abdesit.

Pjesa e dytë: Namazi i natës dhe vitri.

Cila është koha e më e mirë për namazin e natës?

Parësorja sa i përket kohës së namazit të natës është tre gradësh.

Çështje: A është vërtetuar duaja e kunutit të vitrit prej fjalës apo veprimit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!)?

Kunuti është para apo pas rukusë?

Çështje: A ngrihen duart në duanë e kunutit të vitrit?

Çështje: Me çfarë fillohet kunuti i vitrit?

Çështje: A fshihet fytyra me dy duart pas lutjes së kunutit?

Së dyti: Koha e agimit.

Ezani, ku gjenden disa sunete.

Suneti i agimit, ku gjenden disa sunete.

Në lidhje me numrin e suneteve sistematike, dijetarët kanë dy mendime të ndryshme:

Sunetet sistematike më të theksuara.

Suneti i agimit veçohet më disa gjëra.

Shkuarja në xhami, ku ka disa sunete.

Sunete në namaz.

a. Sutra (Ndarësi) dhe sunetet në të.

Për ardhjen bashkë të gruas, qenit të zi dhe gomarit [në transmetimin profetik], nuk ka një arsye të plotë (të gjithanshme) mes tyre.

Është sunet që para çdo namazi të përdoret misvaku.

Gjatë qëndrimit në këmbë (të namazit) është sunet sa vijon.

Gjatë rukusë është sunet sa vijon.

Ngritja nga rukuja ka një sërë sunetesh.

Sexhdja ka një sërë sunetesh.

Prej suneteve në qëndrimin mes dy sexhdeve.

Xhelsetu El-Istiraha / Ulja e pushimit.

Prej suneteve të teshehudit:

Vendosja e dy pëllëmbëve në gjendjen e teshehudit ka dy trajta.

Vendosja e gishtave në gjendjen e teshehudit ka dy trajta.

Prej sunetit janë dhikrat (përmendjet) që ligjërohet të bëhen pas dhënies selam (përfundimit) të namazeve farz (të detyrueshme).

Prej sunetit është që tesbihet të bëhen me gishta.

Prej sunetit është që pas [namazit të] agimit të qëndrohet në vendfajle deri në lindjen e diellit.

Dhikrat (Përmendjet) e sabahut (mëngjesit).

Dhikrat e mëngjesit dhe të mbrëmjes janë:

Së treti: Koha e paradites (duhaja).

Në lidhje me pëlqyeshmërinë e namazit të duhasë, dijetarët (Allahu i mëshiroftë!) kanë mendime të ndryshme.

Koha e tij dhe cila është koha e tij më e mirë.

Mirësia e tij (namazit të duhasë).

Numri i rekateve të tij (namazit të duhasë).

Së katërti: Koha e drekës

Çështja e parë: Namazi i suneteve para dhe pas (namazit të obliguar të) drekës.

Çështja e dytë: Prej sunetit është që rekati i parë i namazit të drekës, të zgjatet.

Çështja e tretë: Kajlula (Gjumi i shkurtër i drekës).

Në lidhje me pëlqyeshmërinë e veprimit të kajlulës (gjumit të shkurtër të drekës), janë dy mendime të ndryshme.

Çështja e katërt: Gjatë zhegut (vapës së madhe) është sunet që namazi i drekës të vonohet derisa vapa të pakësohet.

Së pesti: Koha e ikindisë (pasdites)

A është sunet që të falet namaz nafile (vullnetar) para ikindisë?

Dhikrat (Përmendjet) e mbrëmjes:

Kur fillon koha e dhikrave (përmendjeve) të mëngjesit dhe të mbrëmjes?

Fetvaja e dijetarit Ibn Uthejminit (Allahu e mëshiroftë!) [për çështjen]: “Kur është koha e dhikrave (përmendjeve) të mbrëmjes? Cila është koha më e mirë për to? A bëhen ato kaza (pas kohës përkatëse) nëse harrohen?”

Së gjashti: Koha e akshamit (perëndimit)

Çështja e parë: Prej sunetit është ndalimi i fëmijëve [mbajtja e tyre që të mos dalin nga shtëpia] në fillimin e akshamit.

Çështja e dytë: Prej sunetit është mbyllja e dyerve në fillimin e akshamit, duke përmendur emrin e Allahut të Lartësuar.

Çështja e tretë: Falja e dy rekateve para (namazit të obliguar të) akshamit (perëndimit).

Mes çdo ezani dhe ikameti është sunet që të falen dy rekate.

Çështja e katërt: Gjumi para jacie është i papëlqyeshëm.

Së shtati: Koha e jacisë (darkës)

Çështja e parë: Bisedimi dhe kuvendimi pas saj është i papëlqyeshëm.

Çështja e dytë: Më mirë është që namazi i jacisë të vonohet, përderisa kjo nuk i vë në vështirësi ata që falen pas imamit.

Gjumi, ku ka disa sunete:

1. Mbyllja e dyerve kur flemë.
2. Fikja e zjarrit para gjumit.
3. Abdesi para gjumit.
4. Shkundja e shtratit para shtrirjes mbi të.
5. Gjumi në anën e djathtë të trupit.
6. Vendosija e dorës së djathtë nën faqen e djathtë.
7. Leximi i dhikrave (përmendjeve) të gjumit.

Për gjumin ka dhikra (përmendje) nga Libri (Kurani) dhe Suneti (Tradita Profetike).

Sunete në lidhje me çfarë shihet i fjeturi (ëndrrat).

Kush shikon ëndërr të mirë, për të është sunet që të veprojë çfarë vijon.

Kush shikon një ëndërr që nuk i pëlqen, për të është sunet të veprojë çfarë vijon.

Për atë që zgjohet natën, është sunet të thotë këtë dhikër (përmendje):

Sunetet joperiodike (që s'i përkasin një kohe të caktuar).

Sunetet e ushqimit.

1. Përmendja e emrit të Allahut [thënia BISMIL-LAAH / Me emrin e Allahut] në fillim të ushqimit.
2. Ngrënia në enë nga përpara vetes.
3. Të merret kafshata që bie; të hiqet e dëmshmjat e gjendur në të dhe të hahet.
4. Lëpirja e gishtave.
5. Fshirja (boshatisja) e sahanit (enës së ushqimit).
6. Ngrënia me tre gishta.
7. Marrja frymë tre herë jashtë enës.
8. Falënderimi i Allahut të Lartësuar pas ushqimit.
9. Ngrënia bashkërisht.
10. Lavdërimi i ushqimit nëse i pëlqen.
11. Të bëhet dua (lutje) për shtruesin e ushqimit.
12. Pëlqehet që pirësi t'i japë të pijë atij që gjendet në të djathtë të tij.
13. Ai që shërben për të pirë, për vete pi i fundit.
14. Mbulimi i enëve duke u përmendur emri i Allahut, kur vjen nata.

Sunete të selamit (përrshëndetjes), takimit dhe ndenjjes.

1. Prej sunetit është: dhënia e selamit.
2. Dhënia e selamit pëlqehet të përsëritet tre herë, nëse lind nevoja për këtë.
3. Prej sunetit është që selami t'i jepet të njohurit dhe të panjohurit.
4. Prej sunetit është që selamin ta nisë i pari kush ka ardhur Suneti (Tradita Profetike) që ta nisë atë.
5. Prej sunetit është që t'u jepet selam fëmijëve.
6. Prej sunetit është që të jepet selam kur futemi në shtëpi.

Përfitim: Nga sa më parë, përfitohet se kur hyhet në shtëpi pëlqehet që të veprohen tre sunete.

7. Prej sunetit është që nëse hyhet tek njerëz ku gjendet dikush që po fle, të jepet selam me zë të ulët.
8. Prej sunetit është përçimi i selamit.

Juristët muslimanë kanë mendime të ndryshme lidhur me dispozitën e përçimit të selamit.

9. Dhënia e selamit kur hyhet në një kuvend dhe gjithashtu kur iket prej tij.
10. Gjatë takimit është sunet që krahas selamit, të shtrëngohen edhe duart (pëllëmbët).
11. Buzëqeshja dhe fytyra e çlirët (gazmore) gjatë takimit, janë sunet.
12. Fjala e mirë është prej sunetit, pasi ajo është sadaka.
13. Pëlqyeshmëria e dhikrit (përmendjes) të Allahut të Lartësuar në kuvend.
14. Prej sunetit është që kuvendi të përfundohet me: (Kefaretu El-Mexhlis / Shlyerësja e Kuvendit).

Sunete të veshjes dhe hijeshimit.

1. Prej sunetit është që veshja e këpucëve [dhe ngjashëm] të fillohet djathtas.
2. Prej sunetit është që të vishen rroba të bardha.
3. Prej sunetit është përdorimi i parfumit [në publik, lejohet vetëm për burrat].

Prej sunetit është që flokët të krehen djathtas.

Sunete të teshtimës dhe gogësimës.

1. Për teshtitësin është sunet që të thotë: “EL- AMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut”.
2. Prej sunetit është që nëse teshtitësi nuk e falënderon Allahun, të mos bëhet për të lutje për mëshirë.
3. Prej sunetit është që gogësima të përmbahet, ose të zmbropset (frenohet) me dorë.

Më e mira është që gogësitësi të mos e ngrejë zërin e tij kur gogësinë.

Sunete të tjera ditore.

Prej sunetit është shkruarja e testamentit.

Toleranca dhe butësia në shitblerje.

Falja dy rekate pas çdo abdesi.

Pritja e namazit.

Misvaku.

Përtëritja e abdesit për çdo namaz.

Duaja (Lutja).

Kuptimi i sunetit

Suneti ka kuptimin: mustehabi (veprimi i pëlqyeshëm) dhe mendubi (veprimi i dëshirueshëm).

Kësisoj, suneti: është çfarë ka urdhëruar Ligjëvënësi [Allahu i Madhëruar], jo në formë të detyrueshme dhe rezultati i sunetit është se: vepruesi i tij shpërblehet dhe lënësi i tij nuk ndëshkohet.

Modele nga kujdesi i selefëve (dijetarëve të tre gjeneratave të para muslimane) për sunetin:

1. Muslimi, në Autentikun e tij (Sahihu Muslim), ka transmetuar hadithin (bisedën) e En-Nuëman Ibn Salimit, nga Amër Ibn Eus (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), i cili (Amri) tha: “Anbese Ibn Ebi Sufjani bisedoi me mua, tha: ‘Kam dëgjuar Umu Habiben (bashkëshorten e Profetit) të thotë: ‘Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: **‘Kujt fal dymbëdhjetë rekate në një ditë–natë, me to i ndërtohet shtëpi në Xhenet.’** Transmeton Muslimi me nr. (1727). Umu Habibja tha: ‘Nuk i kam lënë ato, që kur i dëgjova nga i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!).’ Anbese tha: ‘Nuk i kam lënë ato, që kur i dëgjova nga Umu Habibja.’

Amër Ibn Eusi tha: ‘Nuk i kam lënë ato, që kur i dëgjova nga Anbese.’

En-Nuëman Ibn Salimi tha: ‘Nuk i kam lënë ato, që kur i dëgjova nga Amër Ibn Eusi.’”

2. Hadithi i Aliut (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “Fatimja (e bija e Profetit) u ankua për pësimet (kallot) që kish bërë mokra (guri i mullirit) në dorën e saj. Profeti (Paqja qoftë mbi të!) i erdhën robër lufte, kështu që Fatimja u nis për tek ai, por nuk e gjeti. Ajo u takua me Aishen dhe bisedoi me të. Kur Profeti (Paqja qoftë mbi të!) erdhi, Aishja i tregoi se Fatimja kish qenë tek ajo. Profeti (Paqja qoftë mbi të!) erdhi tek ne, teksa ne ishim në shtrat. Ne bëmë të ngrihemi por Profeti (Paqja qoftë mbi të!) na tha: **‘Rrini në vendin tuaj!’** U ul mes nesh [tek koka] derisa ndjeva ftohtësinë e këmbës së tij mbi kraharorin tim dhe më pas tha: **‘A t’ ju mësoj më mire se ajo që kërkuat?! Kur të bini në shtrat, ta madhëroni Allahun [të thoni ALLAHU EKBER / Allahu është më i Madhi] tridhjetekatër (34 herë), t’i shprehni Atij lavdi [të thoni SUBĤAAN-ALL-LLAH / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu] tridhjetetre (33 herë) dhe ta falënderoni Atë [të thoni EL-ĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut] tridhjetetre (33 herë); kjo është për ju më mirë se shërbëtori.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (3705) dhe Muslimi me nr. (2727).

Në një transmetim vjen: Aliu (Allahu qoftë i kënaqur me të!) tha: “‘Nuk e lashë atë [dhikër] që kurse e dëgjova nga Profeti (Paqja qoftë mbi të!).’ Iu tha: ‘As natën e [betejës së] Siffinit?’ Ai tha: ‘As natën e Siffinit.’” Transmeton El-Bukhari me nr. (5362) dhe Muslimi me nr. (2727).

Dihet se në natën e Siffinit ka ndodhur një betejë në të cilën Aliu (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ishte komandant dhe megjithëkëtë ai nuk e la sunetin (traditën profetike) në fjalë.

3. Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të!) e falte një xhenaze dhe pastaj largohej pa e përcjellë atë për në varreza, duke menduar se e tillë gjë ishte kompletim i sunetit (traditës profetike). Ai nuk e dinte vlerën e transmetuar në lidhje me përcjelljen e xhenazes deri në varrosje. Kur i mbërriti hadithi i Ebi Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ai [Ibn Umeri] u pikëllua për sunetin që kishte lënë dhe u mendua për atë që kish bërë.

Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të!) goditi tokën me guralecët që kishte në dorën e tij dhe pastaj tha: “Kemi lënë pas dore shumë male shpërblimesh.” Transmeton El-Bukhari me nr. (1324) dhe Muslimi me nr. (945).

En-Neueuiu ka thënë: “Në të [transmetimin në fjalë të Ibn Umerit] vjen dëshira e sahabëve (shokëve të Profetit) për të vepruar vepra të mira kur u arrinin dhe [vjen] keqardhja për ato [vepra të mira] që u humbisnin, edhe pse nuk e kanë ditur pozitën e tyre madhështore.” Shih: El-Minhaxh (v. 7, f. 15).

▪ **Prej fryteve të pasimit të sunetit:**

Pasimi i sunetit – vëlla i dashur [dhe motër e nderuar] – ka fryte të shumta, prej të cilave janë:

1. Arritja në gradën e Dashurisë (së Allahut), pasi me afrimin tek Allahu i Lartmadhëruar përmes nafileve (adhurimeve vullnetare) fitohet dashuria e Allahut të Lartmadhëruar për robin.

Ibn El-Kajimi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Allahu nuk të do përveçse nëse pason të dashurin e Tij (Muhamedin) jashtazi dhe brendazi, je besimplotë në çfarë ai (Paqja qoftë mbi të!) tregon, i bindesh atij në çfarë urdhëron, i përgjigjesh thirrjes së tij, i jep atij përparësi me dëshirë; e asgjëson gjykimin e tjetërkujt me gjykimin e tij, dashurinë e tjetërkujt me dashurinë e tij dhe bindjen e tjetërkujt me bindjen e tij. Përndryshe mos u sflit dhe kthehu nga të duash të gjesh dritë, pasi nuk ke gjë (në vijë).” Shih: Medarixhu Es-Salikin (v. 3, f. 37).

2. Përfitohet shoqërimi që Allahu i Lartmadhëruar i bën robit të Tij, duke e mbarësuar atë për mirë, në një formë të tillë që prej gjymtyrëve të këtij personi burojnë vetëm gjëra që e kënaqin Zotin e Tij të Lartmadhëruar; pasi kush e arrin Dashurinë [e Allahut] arrin edhe Shoqërimin [e Tij].

3. Pranimi i duasë (lutjes) përfshirëse të përfitimit të Dashurisë, duke qenë se kush afrohet [tek Allahu] me nafile (adhurime vullnetare), e përfiton Dashurinë (e Allahut) dhe kush e përfiton Dashurinë, përfiton edhe pranimin e lutjes.

Mbi këto tre fryte argumentojnë:

Hadithi (transmetimi) i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Me të vërtetë që Allahu ka thënë: ‘Kujt bën agresion [lëndon, urren dhe zemëron me fjalë a vepër] një evlija (njohës dhe adhurues të sinqertë e të bindshëm) Timin, i kam shpallur luftë [do ta luftojë për këtë arsye]. Robi im nuk afrohet tek Unë me diçka më të dashur për Mua sesa çfarë ia kam bërë farz (obligim). Robi im vijon të më afrohet me nafile (adhurime vullnetare) derisa Unë ta dua. Pasi ta dua, jam Unë dëgjimi i tij me të cilin dëgjon, vështrimi i tij me të cilin vështron, dora e tij me të cilën mëshon, këmba e tij me të cilën ecë; po më kërkoi me siguri që do t’i japë dhe po u strehua tek mbrojtja Ime medoemos do ta mbrojë. Nuk jam luhatur në diçka që e kam bërë, si luhatja Ime [mëshiruese] në lidhje me nefsin [shijimin e vdekjes që ndodh me unin] e besimtarit, i cili e urren vdekjen [dëmet (lëndimet) që vijnë prej saj, porse i do dobitë (të mirat) që vijnë prej vdekjes] dhe Unë e urrej të keqen [vdekjen] e tij.’”** Transmeton El-Bukhari me nr. (6502).

4. Riparimi i mangësisë së ndodhur në farze (adhurimet e obligueshme), duke qenë se nafilet (adhurimet vullnetare) i ndreqin boshllëqet (të metat) që u ndodhin farzeve.

Mbi këtë gjë argumenton:

Hadithi (transmetimi) i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Vërtet që e para gjë për të cilën do të merret robi në llogari Ditën e Gjykimit, sa i përket punës së vet, është namazi i tij. Nëse (namazi) është në rregull, (robi) ka shpëtuar dhe pasur sukses. Nëse (namazi) është dëmtuar, (robi) ka gabuar dhe humbur. Nëse prej farzit (namazit të obliguar) të tij ka ndonjë mangësi, Zoti i Lartmadhëruar thotë: ‘Shikoni a ka robi Im prej vullnetareve?’, dhe me to plotësohen farzet e mangëta. Më tej, e gjithë puna e tij vijon kësisoj.”** Transmeton Ahmedi me nr. (9494), Ebu Daudi me nr. (864) dhe Et-Tirmidhi me nr. (413); Albani, në “Sahihu El-Xhami” (v. 1, f. 405) thotë se transmetimi është sahih/i vërtetë.

Sunetet në kohë të caktuar

Me sunete në kohë të caktuar synojmë: sunetet kohore në kohë të përcaktuara të ditës dhe natës, që janë sunete që është e pëlqyeshme të veprohen në kohë të caktuara. Këto sunete i kam ndarë në shtatë kohë: para agimit, në agim, paradite (duha), në drekë (mesditë), pasdite (ikindi), në perëndim (aksham) dhe në kohën e darkës (jacisë).

Së pari: Koha para agimit

Kjo është koha e parë sa i përket zgjimit nga gjumi dhe **ndarja e suneteve në këtë kohë mund të bëhet në dy pjesë:**

▪ **Pjesa e parë:**

Zgjimi nga gjumi dhe çfarë punësh bënte Profeti (Paqja qoftë mbi të!) pas tij:

1. E fërkonte gojën e tij me misvak.

Hudhejfe (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!), kur zgjohej gjatë natës (të falej), e fërkonte gojën e tij me misvak.” Transmeton El-Bukhari me nr. (245) dhe Muslimi me nr. (255). Në një transmetim të Muslimit vjen: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), kur zgjohej për të falur namaz nate, e fërkonte gojën e tij me misvak.” Transmeton Muslimi me nr. (255). Fjala “JESHUUŠU / fërkonte” [e ardhur në transmetim], ka kuptimin: fërkim vertikal i dhëmbëve me misvak.

2. Thoshte dhikrin (përmendjen) e caktuar gjatë zgjimit prej gjumit.

Bëhet fjalë për hadithin (thënien) e Hudhejfes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të ardhur në “Sahihu El-Bukhari”, i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!), kur donte të flinte, thoshte: **‘BISMIKE-LLAAHUM-ME EMUUTU UE EĤJA / Me emrin Tënd o Allah, vdes dhe ngjallet’**– dhe kur zgjohej prej gjumit thoshte: **‘EL-ĤAMDU LIL-LAAHI-LEDHII EĤJAANEE BEĀDE MAE EMEETENEE UE ILEJHIN-NUSHUUR / Falënderimi absolut i takon Allahut që na ngjalli pasi na bëri të vdesim dhe tek Ai është ringjallja.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6324) dhe Muslimi – nga transmetimi i El-Beraut (Allahu qoftë i kënaqur me të!) – me nr. (2711).

3. E fshin gjumin nga fytyra e tij.

4. Shikon në qiell.

5. Lexon dhjetë ajetet e fundit të sures Al Imran.

Këto tre sunete (tradita profetike) kanë ardhur në hadithin (transmetimin) e Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të publikuar nga El-Bukhariu dhe Muslimi, se një natë [kur Ibn Abasi ishte i vogël] ai fjeti tek Mejmuneja, bashkëshortja e Profetit (Paqja qoftë mbi të!), e cila është teza e tij (Ibn Abasit), ku unë (thotë Ibn Abasi) u shtriva të fle në jastëk për së gjeri [nga koka ose këmbët e tyre] dhe i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) me familjen e tij u shtrinë në të për së gjati. I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) fjeti deri në mesnatë ose pak para a pas saj, [kohë] kur i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) u zgjua dhe ndenji duke fshirë gjumin nga fytyra e vet me dorën e tij. Pastaj lexoi dhjetë ajetet (vargjet) kuranore përmbyllëse të sures (kaptinës kuranore) Al Imran. Më pas qëndroi para një kaceku (ene uji prej lëkure) të varur prej ku mori abdes mirë e mirë dhe pastaj u ngrit të falej.” Transmeton El-Bukhari me nr. (183) dhe Muslimi me nr. (763).

Në një transmetim të Muslimit (256) vjen: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) u ngrit në fund të natës, pastaj doli e pa në qiell dhe pastaj lexoi këto ajete (vargje të gjendura) në Al Imran: **‘Me të vërtetë, në krijimin e qiejve dhe të Tokës dhe në ndërrimin e natës e të ditës, ka shenja për mendarët ...’** (Al Imran 190...).”

Kuptimi i “duke fshirë gjumin nga fytyra e vet me dorën e tij” është: duke fshirë dy sytë e tij me dorën e tij, që të fshinte gjurmët e gjumit; ndërsa “ESH-SHENNU / kaceku” është: “EL-IRBETU / enë uji prej lëkure”.

Në transmetimin e Muslimit sqarohet se çfarë [pjesë kuranore] lexon kush synon ta zbatojë këtë sunet; fillon (ky tekst) nga fjala e të Lartësuarit: **‘Me të vërtetë, në krijimin e qiejve dhe të Tokës dhe në ndërrimin e natës e të ditës’** dhe deri në në përfundim të (sures) Al Imran.

6. Lanë duart e tij tre herë.

Bazuar në hadithin (transmetimin) e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur të zgjohet dikush prej jush nga gjumi i tij, të mos e fusë dorën e vet në enë derisa ta lajë tre herë, pasi ai nuk e di ku ka qëndruar dora e tij gjatë natës.’**

Transmeton El-Bukhari me nr. (162) dhe Muslimi me nr. (278.)

7. Thith ujë me hund dhe e shfryn atë nga hunda tre herë.

Bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur të zgjohet dikush prej jush nga gjumi i tij le ta shfryjë ujin nga hunda tre herë, pasi shejtani qëndron natën në flegrat e tij.’** Transmeton El-Bukhari me nr. (3295) dhe Muslimi me nr. (238). Ndërsa në një transmetim (tjetër) të El-Bukharit vjen: **‘Kur të zgjohet dikush prej jush nga gjumi i tij dhe të marrë abdes, le ta shfryjë ujin nga hunda tre herë...’** Transmeton El-Bukhari me nr. (3295).

8. Pastaj merr abdes.

Bazuar në hadithin e mëparshme të Ibn Abasit (Paqja qoftë mbi të!), sesi Profeti (Paqja qoftë mbi të!), kur bëri të falej (namaz nate) qëndroi para një kaceku (ene uji prej lëkure) të varur dhe mori prej tij abdes.

Tek abdesi do qëndrojmë që të sqarojmë sunete të abdesit, shkurtimisht dhe të numëruara, jo në

mënyrë të hollësishme dhe tërësishme, pasi këto sunete dihen. Në fakt ato do t'i përmendim në vazhden e përmbushjes së suneteve.

Prej suneteve të abdesit janë:

1. Misvaku.

Ky sunet gjen zbatim para se të fillohet abdesi, ose para shpërlarjes së gojës, që përbën situatën e dytë ku pëlqehet përdorimi i misvakut; teksa më sipër u cek edhe situatë e parë [ajo para fillimit të abdesit]. Kësisoj, është e pëlqyeshme që personi i cili synon të marrë abdes të përdor misvakun, bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!) se, i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Nëse nuk do [druhesha se do] ta rëndoja umetin tim (muslimanët), do t'i urdhëroja me përdorimin e misvakut me çdo marrje abdesi.”** Transmeton Ahmedi me nr. (9928); Ibn Khuzejme (v. 1, f 73, 140), i cili ka thënë se transmetimi është sahih/i vërtetë; El-Hakimu (v. 1 f. 245) dhe El-Bukhari, si transmetim mualak / i pezullt (në fillimin e zinxhirit të transmetimit, nga ana e publikuesit, figurojnë të hequr një ose më shumë transmetues), ardhur në formë pohuese, në kapitullin: Misvaku i njomë dhe ai i thatë për agjëruesin.

Po kështu bazohet në hadithin e Aishes (Paqja qoftë mbi të!), e cila ka thënë: **“Neve ia përgatisnim atij misvakun dhe sendet e pastrimit. Allahu i jepte jetë sa deshte t'i jepte prej natës dhe [ai (Paqja qoftë mbi të!)] përdorte misvakun, merrte abdes dhe falej...”** Transmeton Muslimi me nr. (746).

2. Thënia BISMIL-LAAH.

Bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), merfuan / të lidhur (të përcaktuar tek Profeti): **“Nuk ka abdes për atë që nuk e përmend emrin e Allahut [nuk thotë: ‘BISMIL-LAAH / Me emrin e Allahut’, kur merr abdes].”** Transmeton Ahmedi me nr. (11371), Ebu Daudi me nr. (101) dhe Ibn Maxhe me nr. (397).

3. Larja e dy pëllëmbëve tre herë.

Bazuar në hadithin e Osmanit (Uthmanit, Allahu qoftë i kënaqur me të!) lidhur me karakteristikën e abdesit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ku vjen: **“[Osmani] Kërkoi t'i sillnin sendet për abdes dhe mori abdes, duke larë pëllëmbët tre herë...”**, – pastaj tha: **“E kam parë Profetin (Paqja qoftë mbi të!) të merrte abdes si ky abdes i imi.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (164) dhe Muslimi me nr. (226).

4. Larja e duarve dhe këmbëve duke filluar djathtas.

Bazuar në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: **“Profetit (Paqja qoftë mbi të!) i pëlqente fillimi djathtas në veshjen e këpucëve, rregullimin dhe krehjen e flokëve, pastrimin dhe të gjithë çështjen e tij.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (168) dhe Muslimi me nr. (268).

5. Fillimi me shpërlarjen e gojës e grykës dhe thithjen e ujit me hundë.

Bazuar në hadithin e Osmanit (Uthmanit, Allahu qoftë i kënaqur me të!), lidhur me karakteristikën e abdesit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ku vjen: **“...shpërlau gojën dhe grykën, e shfryu ujin nga hundët dhe pastaj e lau fytyrën e tij tre herë...”** Transmeton El-Bukhari me nr. (199) dhe Muslimi me nr. (226).

Lejohet që shpërlarja e gojës e grykës dhe shfryrja e ujit nga hunda, të vonohen pas larjes së fytyrës.

6. Shpërlarja e gojës dhe thithja e ujit me hundë, të jenë të skajshme, për atë që nuk agjëron.

Bazuar në hadithin e Lakit Ibn Sabira (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) i tha atij: **“Merre abdesin me bollëk (tepri), laji gishtat duke i ndërfitur mes tyre dhe thithe thellë ujin me hundë përveçse po qe se je agjërues.”** Transmeton Ahmedi me nr. (17846), Ebu Daudi me nr. 142; Ibn Haxheri, në El-Isabe (v. 9, f. 15) ka thënë: “Ky hadith është sahih / i vërtetë dhe shpërlarja e skajshme e gojës është marrë nga thënia profetike: **‘Merre abdesin me bollëk (tepri).’**”

7. Shpërlarja e gojës dhe thithja e ujit me hundë të jenë nga po ajo pëllëmbë (ujë).

Bazuar në hadithin e Abdullah Ibn Zejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), lidhur me karakteristikën e abdesit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ku thotë: **“... e futi dorën e tij (në ujë) dhe e nxorri, shpërlau gojën e fytin dhe thithi ujë me hundë nga po ajo pëllëmbë (ujë); këtë e bëri tre herë...”** Transmeton El-Bukhari me nr. (192) dhe Muslimi me nr. (235).

8. Fshirja (me dorë të lagur) e kokës pëlqehet të bëhet në tiparin profetik.

Personi e fillon fshirjen e kokës (me duar të lagura) duke i vendosur dy duart në pjesën e përparme të kokës, pastaj i dërgon ato tek ana e pasme e kokës së tij dhe më pas i kthen në vendin fillestar. Edhe gruaja e vepron këtë sunet në të njëjtën mënyrë, porse flokët shtesë qafës së gruas nuk fshihen.

Mbi sa në fjalë argumenton:

Hadithi i Abdullah Ibn Zejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!) lidhur me karakteristikën e abdesit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ku vjen: **“E filloi [fshirjen e flokëve me duar të lagura] me pjesën e përparme të kokës së tij [zonën sipër ballit ku dalin normalisht flokët], pastaj i dërgoi ato (duart) tek qafa e tij [fundi i kokës dhe fillimi i qafës] dhe pastaj i kthehu ato derisa u kthye aty ku filloi [fshirjen].”** Transmeton El-Bukhari me nr. (185) dhe Muslimi me nr. (235).

9. Larja tre herëshe e gjymtyrëve të abdesit.

Larja e parë është vaxhib (e detyrueshme), ndërsa e dyta dhe e treta janë sunet (të pëlqyeshme). Po kështu, nuk bën të shtohet mbi tre larje.

Mbi sa në fjalë argumenton:

Tek El-Bukhari (Allahu e mëshiroftët!), hadithi i konfirmuar i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se: **“Profeti (Paqja qoftë mbi të!) mori abdes njëshe-njëshe [i lau vetëm një herë gjymtyrët].”** Transmeton El-Bukhari me nr. (157). Po tek El-Bukhari konfirmohet thënia e Abdullah Ibn Zejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: **“Profeti (Paqja qoftë mbi të!) mori abdes dyshe-dyshe.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (158). Po kështu, në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim) konfirmohet hadithi i Osmanit (Uthmanit, Allahu qoftë i kënaqur me të!), se **“Profeti (Paqja qoftë mbi të!) mori abdes treshe.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (159). Për këtë, më e mira është që herë-herë të marrim abdes në mënyrë të larmishme, disa herë personi të marr abdes njëshe-njëshe, disa herë dyshe-dyshe, disa herë treshe-treshe dhe disa herë të vijë me numra të ndryshëm, p.sh. të lajë fytyrën tre herë, dy duart dy herë dhe dy këmbët një herë, siç vjen në Es-Sahihani nga thënia e

Abdullah Ibn Zejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), në një tjetër transmetim – shih: Zadu El-Mead (v. 1, f. 192)– por në të shumtën duhet të vijë me kompletimin treshe-treshe, gjë që përbën udhëzimin e Profetit (Paqja qoftë mbi të!).

9. Duaja (Lutja) e transmetuar pas abdesit.

[Kjo bazohet në hadithin e ardhur nga] Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Nuk gjendet dikush nga ju që të marr abdes të bollshëm – ose me tepri – dhe pastaj të thotë: ‘ESH-HEDU EN LAA ILAAHE IL-LELL-LLAAHU UE EN-NE MUĤHAM-MEDEN ĀBDULL-LLAHI UE RESUULUH / Dëshmoj se nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është robi i Allahut dhe i Dërguari i Tij’; përveçse atij do t’i hapen të tetë dyert e Xhenetit, të futet nga cilado prej tyre.”** Transmeton Muslimi me nr. (234).

Ose [bazohet në]: Hadithin e ardhur nga Ebu Saidi (Allahu qoftë i kënaqur me të!), merfuan / të lidhur (përcaktuar tek Profeti): **“Kush merr abdes dhe me ta mbaruar abdesin e tij thotë: ‘SUBĤAANEKELL-LLAAHUM-ME UE BIĤAMDIKE, ESH-HEDU EN LAA ILAAHE IL-LEE ENTE, ESTEGFIRUKE UE ETUUBU ILEJKE / Lavdiplotë (e i Patëmetë) je o Allah dhe falënderimi absolut të takon vetëm Ty, dëshmoj se nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Teje, të kërkoj falje dhe ta shpreh Ty pendimin tim’; [këtë] Allahu e vulos me një vulë, pastaj ngrihet nën Arsh dhe nuk thyhet (vula) deri në Ditën e Gjykimit.”** Transmeton En-Nesai në “Amelu El-Jeumi Ue El-Lejle (f. 147) dhe El-Hakim (v. 1, f. 752); Ibn Haxheri (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se ky transmetim është sahih / i vërtetë, shih: Netaixhu El-Efkeri (v. 1, f. 246) dhe ka sqaruar se ai (hadithi i transmetuar) në mos qoftë vërtetë merfuan (i lidhur / i përcaktuar tek Profeti), në të vërtetë qëndron meukufun / i palidhur (nuk është përcaktuar tek Profeti, por tek shoku i tij); kështu që nuk ka asnjë dëm për të, sepse ai gëzon dispozitën e ngritjes (transmetimit merfuan / të lidhur apo përcaktuar tek Profeti), pasi i përket sferës jashtë lëmit të mendimit (të sahabiut / shokut të Profetit).

- **Pjesa e dytë: Namazi i natës dhe vitri, ku vijnë disa veprime, që i përkasin udhëzimit profetik**

1. Prej sunetit është që namazi i natës të falet në kohën e tij më të mirë.

Nëse thuhet: Cila është koha e tij më e mirë?

Përgjigjja është: Dihet se koha e namazit të vitrit fillon që pas namazit të jacistë (darkës) deri në daljen (zbardhjen) e agimit, pra namazi i vitrit gjendet mes namazit të jacistë dhe atij të sabahut (agimit).

Mbi sa në fjalë argumenton:

Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila thotë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), mes përfundimit të namazit të jacistë deri në agim, falte njëmbëdhjetë rekate, duke dhënë selam mes çdo dy rekateve dhe falur vitrin me një (rekat).” Transmeton El-Bukhari me nr. (2031) dhe Muslimi me nr. (736).

– **Ndërsa sa i përket kohës më të mirë të namazit të natës, ajo është: një e treta e natës pas gjysmës së [parë të] saj.**

Me këtë synohet: që personi ta ndajë natën dy gjysmash, të falë namaz nate në një të tretën e gjysmës së dytë dhe në fundin e natës të flejë, pra: të falë namaz nate në 1/6 e katërt dhe të pestë (prej krejt natës) dhe të flejë në 1/6 e gjashtë (e fundit).

Mbi këtë tregon: Hadithi i Abdullah Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), i cili thotë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Agjërimi më i dashur tek Allahu është agjërimi i Daudit dhe namazi më i dashur tek Allahu është namazi i Daudit (Paqja qoftë mbi të!). Ai flinte gjysmën e natës, falte namaz nate një të tretën e saj (vijuese) dhe flinte një të gjashtën e saj. Ai një ditë agjëronte dhe një ditë nuk agjëronte.**’” Transmeton El-Bukhari me nr. (3420) dhe Muslimi me nr. (1159).

– **Si e llogarit natën kush synon ta praktikojë këtë sunet?**

Personi e llogarit kohën prej perëndimit të diellit deri në daljen e agimit dhe pastaj e ndan në gjashtë pjesë, ku tre pjesët e para përbëjnë gjysmën e parë të natës. Pas kësaj ngrihet të falet, pra: ngrihet të falet në një të gjashtën e katërt dhe të pestë, pasi kjo konsiderohet një prej tre pjesëve (të natës). Pastaj, fle në një të gjashtën e fundit, që përbën një të gjashtën e gjashtë. Për këtë Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: “Atë (Profetin) nuk e ka gjetur nata tek unë, përveçse të fjetur.” Transmeton El-Bukhari me nr. (1133) dhe Muslimi me nr. (742).

Në këtë mënyrë muslimani është në kohën më të mirë të namazit të natës, siç ka ardhur tek hadithi i mëparshëm i Abdullah Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!).

Përmbledhja e fjalëve (mendimeve) është, se: parësorja (më e mira) sa i përket kohës së namazit të natës është tre gradësh:

Grada e parë: të flejë në gjysmën e parë të natës, pastaj të ngrihet të falet në një të tretën dhe pastaj të flejë në një të gjashtën – siç u cek më parë –.

Mbi këtë tregon: Hadithi i Abdullah Ibn Amër Ibn El-A’sit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), që u përmend pak më parë.

Grada e dytë: Të ngrihet të falet natën në një të tretën e fundnatës.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), ka thënë: “**Zoti ynë i Lartmadhëruar, për çdo natë, kur mbetet një e treta e fundit e natës, zbret në qiellin e dynjasë [si i takon madhësisë së Tij] dhe thotë: ‘Kush më lutet e Unë t’i përgjigjem, kush më kërkon e Unë t’i jap dhe kush më kërkon falje e Unë ta falë.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (1145) dhe Muslimi me nr. (758). Në po këtë vazhdë është edhe hadithi i Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili do të vijë.

Por nëse personi druhet se nuk ka për t’u ngritur që të falet në fundnatë, le të falet në fillim të saj ose në çdo pjesë të natës që e ka të lehtë; kjo është grada e tretë.

Grada e tretë: Të falet në fillim të natës ose në atë pjesë të saj që e ka të lehtë.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Kush druhet se nuk do të ngrihet të falet në fundnatë, le ta falë vitrin në fillimin e natës dhe kush lakmon që të ngrihet të falet në fundin e saj, le ta falë vitrin në fundnatë, pasi namazi i fundnatës është i dëshmuar [janë të pranishëm në të engjëjt e mëshirës] dhe kjo është më mirë.”** Transmeton Muslimi me nr. (755).

Po në këtë vazhdë bartet edhe porosia e Profetit (Paqja qoftë mbi të!) për Ebu Dherrin (Transmeton En-Nesai në Es-Sunenu El-Kubra (2712); Albani në Es-Sahih (2166) thotë se transmetimi është sahih / i vërtetë), për Ebu Derdain (Transmeton Ahmedi me nr. (27481) dhe Ebu Daudi me nr. (1433); Albani në Sahihu Ebu Daud (v. 5, f. 177) thotë se transmetimi është sahih / i vërtetë) dhe për Ebu Hurejrën (Transmeton Muslimi me nr. (737)) (Allahu qoftë i kënaqur me të gjithë!); çdonjëri prej të cilëve thotë: “Më ka porositur miku im i ngushtë me tre (gjëra)”, – dhe përmendi prej tyre: “...dhe që të fal vitrin para se të fle.”

2. Suneti (Tradita Profetike e pëlqyeshme) është që personi të falet (në namazin e natës) me njëmbëdhjetë rekate.

Kjo është më e kompletuar, bazuar në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), as në Ramazan dhe as në tjetër (muaj) veç tij, nuk shtonte mbi njëmbëdhjetë rekate.” Transmeton El-Bukhari me nr. (1147) dhe Muslimi me nr. (738).

Po kështu në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!) është transmetuar se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka falur [në namazin e natës] trembëdhjetë rekate. Transmeton Muslimi në përpilimin e tij: Es-Sahih / Autentiku.

Sa u tha i përket kapitullit të larmisë së vitrit, pra kryesisht Profeti (Paqja qoftë mbi të!) e falte vitrin me njëmbëdhjetë rekate, por ndonjëherë ai e falte vitrin me trembëdhjetë rekate. Kështu bëhet vendosja e emëruesit të përbashkët mes haditheve të transmetuara.

3. Prej sunetit është që personi ta çelë namazin e natës me dy rekate të shpejta.

Kjo bazohet në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), kur ngrihej të falej natën, e hapte namazin e tij me dy rekate të shpejta.” Transmeton Muslimi me nr. (767).

4. Prej sunetit është që të thuhet “Hapëset” e transmetuara në namazin e natës, prej të cilave janë:

a. Ajo që është transmetuar në Sahihu Muslim nga hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “Kur i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) falte namazin e natës, e hapte namazin e tij me: **‘ALL-LAAHUM-ME RAB-BE XHEBRAAILE UE MIIKAAILE UE ISRAAFIILE, FAAĪRAS-SEMAAUEETI UEL ERĪDI, ĀALIMUL GAJBI UESH-SHEHAADATI, ENTE TEĤKUMU BEJNE ĪBAADIKE FIIMAA KEENUU FIIHI JEKHTELIFUUNE, IHDINII LIMAA-KHTULIFE FIIHI MINEL-ĤĀĶ-ĶI BI IDHNIKE,**

IN-NEKE TEHDII MEN TESHEEU ILEE ŠIRAAŦIL MUSTEĶIIM / O Allah, Zoti i Xhebrailit, Mikailit dhe Israfilit, Krijuesi [Zanafillësi] i qiejve dhe tokës, Njohësi i të fshehtës dhe të dëshmueshmes (dukshmes), Ti gjykon mes robërve të Tu në kundërshtimet që ata kanë; na udhëzo në të drejtën ku ata kanë kundërshtime, me lejen Tënde; vërtet, Ti e udhëzon atë që do në Rrugën e Drejtë.” Transmeton Muslimi me nr. (770).

b. Ajo që është transmetuar në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim) nga hadithi i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!), kur falej natën (pas gjumit), thoshte: ‘**ALL-LLAHUM-ME LEKEL ĤAMDU ENTE NUURUS-SEMAAUEETI UEL ERĎ, UE LEKEL ĤAMDU ENTE ĶAJ-JIMUS-SEMAAUEETI UEL ERĎ, UE LEKEL ĤAMDU ENTE RAB-BUS-SEMAAUEETI UEL ERĎI UE MEN FIIHINNE, ENTEL ĤAĶ-ĶU, UE UEĀDUKEL ĤAĶ-ĶU, UE ĶAULUKEL ĤAĶ-ĶU, UE LIĶAAUKEL ĤAĶ-ĶU, UEL-XHEN-NETU ĤAĶ-ĶUN, UEN-NAARU ĤAĶ-ĶUN, UEN-NEBIJ-JUUNE ĤAĶ-ĶUN, UES-SEEĀTU ĤAĶ-ĶUN. ALL-LLAHUM-ME LEKE ESLEMTU, UE BIKE EEMENTU, UE ĀLEJKE TEUEK-KELTU, UE ILEJKE ENEBTU, UE BIKE KHAAŠAMTU, UE ILEJKE ĤAAKEMTU, FEGFIRLI MA ĶAD-DEMTU UE MAA EKH-KHERTU, UE MAA ESRERTU UE MA EĀLENTU, ENTE ILAAHII LAA ILAAHE IL-LEE ENTE / O Allah, Vetëm Ty të takon falënderimi, Ti je Drita e qiejve dhe e Tokës** [je Ndriçuesi i gjithçkaje që gjendet midis tyre, pra Krijuesi dhe Zotëruesi i dritës së tyre, Drejtuesi i diellit, hënës dhe të ngjashmëve me to]. **Vetëm Ty të takon falënderimi, Ti je Mbajtësi i qiejve dhe Tokës. Vetëm Ty të takon falënderimi, Ti je Zoti i qiejve e tokës dhe i gjithçkaje që gjendet midis tyre. Ti je i Vërteti, premtimi Yt është i vërtetë, fjala Jote është e vërtetë, takimi me Ty është i vërtetë, Xheneti është i vërtetë, Zjarri (Xhehenemi) është i vërtetë, profetët** [Muhamedi dhe të gjithë profetët e Zotit (Paqja qoftë mbi ta!)] **janë të vërtetë, Ora** [Dita e Fundit] **është e vërtetë. O Allah, Ty të dorëzohem, Ty të besoj, vetëm tek Ti mbështetem, tek Ti kthehem, me ndihmën Tënde ndeshem me kundërshtarët dhe me gjykimin Tënd gjykoj, ndaj m’i fal gabimet e mëparshme dhe të tashmet, ato që i kam bërë fshehurazi dhe haptazi. Ti je i Adhuruari im, nuk ka të adhuruar tjetër të meritueshëm përveç Teje.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (7499) dhe Muslimi me nr. (768).

5. Prej sunetit është që në namazin e natës, të zgjatet qëndrimi në këmbë, rukuja dhe sexhdja dhe që të gjitha ruknet (shtyllat) praktike (veprimet) përgjatë namazit të jenë të përafërta në njëjtësi (njësi).

6. Të bëjë sunetet e transmetuara lidhur me leximin e Kuranit gjatë namazit të natës, prej të cilave janë:

a. Të lexojë avash [gërmë për gërmë e me meditim], me kuptimin që: të mos lexojë rrokullimthi apo shumë shpejtë.

b. Ta ndërpresë leximin e tij ajet pas ajeti, me kuptimin që: të mos i lidh dy apo tre ajete (vargje kuranore) bashkë pa i ndërprerë, por të qëndrojë tek çdo ajet.

c. Nëse kalon nëpër një ajet **TESBII** -u (lavdi për Allahun), atëherë bën tesbih; nëse kalon tek një ajet që ka lutje, atëherë bën lutje dhe nëse kalon tek një ajet që ka **TE UDH** (kërkim mbrojtje nga djalli), atëherë kërkon mbrojtje nga djalli.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i mëparshëm i Hudhejfes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë: “U fala një natë me Profetin (Paqja qoftë mbi të!) që hapi El-Bekarenë [nisi të lexojë këtë sure]. Unë thashë: ‘Ka për të rënë në ruku kur të lexojë njëqind [ajetet e para të saj]; paskëtaj ai (Paqja qoftë mbi të!) vijoi.’ Unë thashë: ‘Ka për ta falur me të [me krejt suren El-Bekare] rekatin [me një pjesë të saj rekatin e parë dhe pjesën kompletuese rekatin e dytë]; ndërkaq ai (Paqja qoftë mbi të!) vijoi.’ Unë thashë: ‘Ka për të rënë me të në ruku [do e lexojë të gjithën në rekatin e parë]; ndërkaq ai (Paqja qoftë mbi të!) vijoi.’ Pastaj hapi En-Nisanë duke e lexuar (të tërën) dhe më tej e hapi Al Imranin duke e lexuar (të tërën). Lexonte avash [gërmë për gërmë e me meditim]. Nëse kalonte nëpër një ajet ku ka **TESBII** (lavd për Allahun), atëherë bënte tesbih; nëse kalonte tek një lutje, atëherë bënte lutje dhe nëse kalonte tek një **TE UDH** (kërkim mbrojtje nga djalli), atëherë kërkonte mbrojtje nga djalli. Pastaj binte në ruku dhe thoshte: ‘**SUBĤAANE RAB-BIJEL ĀĤĤIIM / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zoti im i Madhërishëm**’; rukuja e tij ishte e përpjesshme me qëndrimin e tij në këmbë. Më pas thoshte: ‘**SEMIĀLL-LAAHU LIMEN ĤAMIDEH / Allahu e dëgjon kë e falënderon Atë**.’ Pastaj qëndronte gjatë në ngritjen nga rukuja, në vlerë të përafërt me qëndrimin në ruku e pastaj binte në sexhde dhe thoshte: ‘**SUBĤAANE RAB-BIJEL EĀLEE / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zoti im më i Lartësuar**’; sexhdja e tij [dhe po kështu edhe qëndrimi mes dy sexhdeve] ishte e përafërt me qëndrimin e tij [të ngritjes nga rukuja].” Transmeton Muslimi me nr. (772).

Po kështu sa në fjalë bazohet në transmetimin e Ahmedit, në (përpilimin e tij) El-Musned, hadithin e Umu Selemes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila kur u pyet për leximin e Kuranit të të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!), tha: “Ai e ndëpriste leximin e tij të Kuranit ajet pas ajeti: **BISMIL-LAAHIR-RAĤMAANIR-RAĤIIM** [pushim]. **EL-ĤAMDU LIL-LAAHI RAB-BIL ĀALEMIIN** [pushim]. **ER-RAĤMAANIR-RAĤIIM** [pushim]. **MAALIKI JEUMID-DIIN.**” Transmeton Ahmedi me nr. (26583); Ed-Darkutni me nr. (118), i cili thotë: “Zingjiri i tij (i transmetimit) është sahih / i vërtetë dhe të gjithë ata (transmetuesit) janë të besueshëm”; En-Neueui, në El-Mexhmu’u (v. 3. f. 333), thotë se transmetimi është sahih / i vërtetë.

7. Prej sunetit është që të jepet selam pas çdo dy rekatëshi.

[Mbi këtë, transmetohet se] Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!) ka thënë: “Një person u ngrit dhe tha: ‘O i Dërguar i Allahut, si është namazi i natës?’ I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) tha: ‘**Namazi i natës është dyshe–dyshe. Nëse i druhesh [hyrjes së] sabahut, fale vitrin me një (rekat).**’” Transmeton El-Bukhari me nr. (990) dhe Muslimi me nr. (749).

Kuptimi për “dyshe–dyshe” është: fal dy rekate, dy rekate, duke dhënë selam për çdo dyrekatësh dhe duke mos i falur katër (rekate) bashkë [me një selam].

8. Prej sunetit është që të lexohet nga një sure e caktuar në tre rekatet e fundit.

Në reaktin e parë [të vitrit] lexohet “**SEB-BIĤ-ISME RAB-BIKEL-EĀLEE**”, në të dytin lexohet: “**ĶUL JAA EJ-JUHEL KEEFIRUUN**” dhe në të tretin lexohet vetëm “**ĶUL HUELL-LLAAHU EĤAD**”.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Ubej Ibn Keabit (Allahu qoftë i kënaqur me të!) i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) e falte vitrin me “**SEB-BIĤ-ISME RAB-BIKEL-EĀLEE**”, “**ĶUL JAA EJ-JUHEL KEEFIRUUN**” dhe “**ĶUL HUELL-LLAAHU EĤAD.**” Transmeton Ebu Daudi me nr. (1423), En-Nesai me nr. (1733), Ibn Maxhe me nr. (1171); En-Neueui, në El-Khulasa (v. 1, f. 556) dhe Albani, në Sahihu En-Nesai (v. 1, f. 273); thonë se hadithi është sahih / i vërtetë.

9. Prej sunetit është që kur të falet vitri, herë–herë të bëhet në të duaja e kunutit.

Kuptimi [i kunutit] këtu është: duaja (lutja) që bëhet në rekatit e tretë, ku lexohet surja Ikhlas [**UL HUELL-LLAAHU E AD**].

Prej sunetit është që duaja e kunutit në namazin e vitrit të bëhet herë–herë (jo gjithmonë); **bazuar në vërtetësinë e [veprimit të] kësaj nga ana e disa prej sahabëve** (Allahu qoftë i kënaqur me të gjithë!) dhe lënien e saj (prej tyre) herë të tjera. Kjo përbën edhe përzgjedhjen e dijetarit të madh të Islamit, Ibn Tejmijes (Allahu e mëshiroftë!). Ndërkaq, më parësore është që lënia [e duasë së kunutit në namazin e vitrit] të jetë më e shumtë se veprimi [bërja e saj].

❖ Çështje: A ngrihen duart në duanë e kunutit të vitrit?

E sakta është se: duart ngrihen dhe ky përbën mendimin e shumicës së juristëve muslimanë (Allahu i mëshiroftë!). Sa në fjalë vërtetohet me veprimin e Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të!) të ardhur tek El-Bejhakiu, të cilin ky i fundit e ka konsideruar (transmetim) sahih / të vërtetë.

El-Bejhakiu (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Një numër sahabësh (shokësh të Profetit, Allahu qoftë i kënaqur me të gjithë!) i kanë ngritur duart e tyre në kunut”. Shih: Es-Sunen El-Kubra (v. 2, f. 211).

❖ Çështje: Me çfarë fillohet kunuti i vitrit?

Mendimi më i fuqishëm – Allahu e di më mirë! – është se, fillohet me falënderimin e Allahut (EL- AMDU LIL-LAAH) dhe THENAAË (lavdërim) të Tij, pastaj dërgohet salavat për Profetin (Paqja qoftë mbi të!) dhe pastaj bëhet lutje; pasi kjo është më në qasje që lutja të marr përgjigje.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Fadale Ibn Ubejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) dëgjoi një burrë të bënte dua (lutje) në namazin e vet, pa dërguar salavat mbi Profetin (Paqja qoftë mbi të!). Profeti (Paqja qoftë mbi të!) tha: ‘**U nxitua ky.**’ Pas kësaj e thirri dhe i tha atij dhe të tjerëve veç tij: ‘**Kur dikush prej jush të falet, le të fillojë me falënderimin e Allahut dhe lavdërimin e Tij; pastaj le të dërgojë salavat mbi Profetin dhe më pas le të lutet për çfarë të dojë.**’” Transmeton Et-Tirmidhi me nr. (3477), i cili ka thënë: “Ky hadith është hasen sahih / i mirë dhe i vërtetë.”

Ibn El-Kajimi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Në dua (lutje) është mustehab (e pëlqyeshme) që lutësi të fillojë me falënderimin e Allahut dhe lavdërimin e Tij, para nevojës së tij. Pas kësaj kërkon nevojën e tij, si në hadithin e Fadale Ibn Ubejdit.” Shih: El-Uabil Es-Sajib (f. 110).

❖ **Çështje: A fshihet fytyra me dy duart pas lutjes së kunutit?**

E sakta është se: nuk është sunet (nuk është e pëlqyeshme) që fytyra të fshihet pas mbarimit të lutjes, për arsye se nuk ka argument të saktë mbi këtë.

Kur imam Maliku (Allahu e mëshiroftë!) u pyet për një burrë që fshin fytyrën e tij me dy pëllëmbët teksa bën lutje, ai (Maliku) e mohoi këtë dhe tha: “Nuk di [argument për këtë].” Shih: Kitabu El-Uitri – Li El-Meruazi (f. 236).

Dijetari i Islamit, Ibn Tejmije (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Sa i përket fshirjes së fytyrës me dy duart, në lidhje me këtë nuk ka përveçse një apo dy hadithe të cilat nuk përbëjnë argument.” Shih: El-Fetava (v. 22, f. 519).

10. Duaja (Lutja) në një të tretën e fundit të natës.

Prej veprimeve që janë sunete të forta të fundit të natës, është duaja (lutja). Nëse lutja bëhet në kunutin e fundnatës, kjo është e mjaftueshme; nëse jo, prej suneteve është që në këtë kohë të bëhet lutje, duke qenë se kjo është një kohë në të cilën theksohet përgjigjja e lutjes, pasi në të është zbritja e Allahut të Lartmadhëruar në qiellin e dynjasë, siç i takon madhësisë së Tij. Në lidhje me këtë, në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim) ka ardhur hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Zoti ynë i Lartmadhëruar zbret çdo natë në qiellin e dynjasë, kur mbetet një e treta e fundit e natës. Ai thotë: ‘Kush më lutet e Unë t’i përgjigjem, kush më kërkon e Unë t’i jap dhe kush më kërkon falje e Unë ta falë.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (1145) dhe Muslimi me nr. (758).

11. Është sunet që me të dhënë selam pas vitrit, të thuhet tre herë: “SUBĤAANEL MALIKIL-ĶUD-DUUS / I Lavdishëm është Sunduesi, i Shenjti (i Pastrit nga çdo e metë)”; duke e ngritur zërin në të tretën.

Mbi këtë argumenton:

Hadithi i Ubej Ibn Keabit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) lexonte në vitër ‘**SEB-BIĤ-ISME RAB-BIKEL-EĀLEE**’, ‘**ĶUL JAA EJ-JUHEL KEEFIRUUN**’ dhe ‘**ĶUL HUELL-LLAHU EĤAD**’. Kur jepte selam thoshte tre herë: ‘**SUBĤAANEL MALIKIL-ĶUD-DUUS / I Lavdishëm është Sunduesi, i Shenjti (i Pastrit nga çdo e metë)**.’” Transmeton En-Nesai me nr. (1702); En-Neueui dhe Albani kanë thënë (siç u cek pak më parë) se transmetimi është sahih / i vërtetë. Ndërsa në hadithin e AbduRahman Ibn Ebze (Allahu qoftë i kënaqur me të!) qëndron: “**Dhe e ngrinte zërin e tij kur e thoshte së treti: ‘SUBĤAANEL MALIKIL-ĶUD-DUUS / I Lavdishëm është Sunduesi, i Shenjti (i Pastrit nga çdo e metë)**.’” Transmeton Ahmedi me nr. (15354), En-Nesai me nr. (1734); Albani, në shqyrtimin Mishkatu El-Mesabih (v. 1, f. 398), ka thënë se transmetimi është sahih / i vërtetë.

12. Është sunet që të zgjohet familja për të falur namaz nate.

Burri është sunet që të zgjojë familjen (dhe gruan) e tij për namaz nate. Po kështu edhe për gruan (bashkëshorten), nëse ngrihet të falë namaz nate, është sunet që të zgjojë për namaz nate bashkëshortin dhe kreu familjarët e saj. Kjo gjë i përket kapitullit të bashkëpunimit në të mirë.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) e falte krejt namazin e tij të natës, ndërkohë që unë isha e shtrirë ndërmjet tij dhe kibles. Kur ai donte të falte vitrin, më zgjonte dhe unë falja vitrin.” Transmeton El-Bukhari me nr. (512) dhe Muslimi me nr. (512).

Umu Seleme (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) u zgjua dhe tha: **‘I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Allahu! Çfarë depozitash [shpërblimesh] janë zbritur?! Çfarë sprovash janë zbritur?! Kush po i zgjon zonjat e dhomave?– synonte me këtë bashkëshortet e tij, që të faleshin. Ndoshta një e mbuluar në këtë dynja (botë), është e zbuluar në botën tjetër.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6218).

13. Prej sunetit është që falësi i namazit të natës të veprojë si është më e lehtë për të, që të mos ndikohet tek përlësia e tij.

– Nëse ai plogështohet, falet ulur.

Kjo bazohet në hadithin e Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) hyri në xhami. Ai (Paqja qoftë mbi të!) gjeti një litar të lidhur mes dy shtyllave [anësore të xhamisë] dhe tha: **‘Çfarë është kjo?’** I thanë: Është e Zejnebit, falet dhe po që se dembeloset ose plogështohet, kapet për tij. Ai (Paqja qoftë mbi të!) tha: **‘Zgjidheni! Ndonjëri nga ju le të falet në gjendjen aktive të tij dhe po që se dembeloset ose plogështohet le të ulet.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (1150) dhe Muslimi me nr. (784).

– Nëse personi preket nga kotja (përgjumja), ai bie gjumë, që kur të ngrihet të jetë energjik, pra falet paskëtaj.

Kjo bazohet në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Nëse ndonjëri nga ju kotet (përgjumet) në namaz, le të flejë derisa t’i ikë gjumi. Nëse dikush nga ju falet i përgjumur, ndoshta nis të kërkojë falje [të lutet], por shan veten e tij [lutet kundër vetes pa e ditur].**” Transmeton El-Bukhari me nr. (212) dhe Muslimi me nr. (786).

– Po kështu, nëse preket nga kotja dhe ngjashëm, teksa po lexon Kuran, prej sunetit është që të flerë, me qëllim që të marrë energji.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Nëse ndonjëri nga ju ngrihet të falet natën dhe Kurani nuk recitohet lehtë dhe saktë në gjuhën e tij, saqë s’e di se çfarë po thotë, atëherë le të shtrihet (flejë).**” Transmeton Muslimi me nr. (787).

14. Për personin që i ka ikur falja e namazit të natës, është sunet që ta falë atë ditën, me numër çift rekatësh.

Nëse personi e ka për zakon ta falë vitrin me tre rekate dhe s’e ka pasur të mundur ta falë atë, pasi ka mbetur në gjumë ose është sëmurë, në këtë rast ai e fal vitrin ditën me katër rekate. Ndërsa nëse personi e ka për zakon ta falë vitrin me pesë rekate dhe s’e ka pasur të mundur ta falë atë, pasi ka mbetur në gjumë ose është sëmurë, në këtë rast ai e fal vitrin gjatë ditës, me gjashtë rekate; dhe

kështu me radhë. Këtë gjë e bënte Profeti (Paqja qoftë mbi të!), i cili e kishte për zakon ta falte vitrin me njëmbëdhjetë rekate; Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!) thotë për Profetin (Paqja qoftë mbi të!): “Nëse gjumi ose lëngimi e paaftësonin atë që të ngrihej të falte namaz nate, ai falte gjatë ditës dymbëdhjetë rekate.” Transmeton Muslimi me nr. (746).

Së dyti: Koha e agimit

Në të gjenden një sërë veprash që janë prej udhëzimit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!):

▪ Ezani, ku gjenden disa sunete:

1. Përcjellja (ndjekja) e muezinit.

Për atë që dëgjon ezanin, është sunet që të thotë siç thotë muezini, përveçse në AJ LETENI (AJ-JE LEŠ-ŠALAAH / Hajdeni në namaz dhe AJ-JE LEL FELAA / Hajdeni në shpëtim), ku [pas secilës prej tyre] thotë: “**LAA ĤAULE UE LAA ĶU-UETE IL-LAA BIL-LAAH / Nuk ka ndryshim gjendjeje dhe as fuqi për t’u bërë diçka, përveçse në sajë të [vullnetit dhe fuqisë së] Allahut**”.

Kjo bazohet në hadithin e Abdullah Ibn Amër Ibn El-A’sit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se ai e ka dëgjuar Profetin (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: “**Kur ta dëgjoni muezinin të thoni siç thotë ai...**” Transmeton Muslimi me nr. (384). Po kështu [bazohet] në hadithin e Umer Ibn El-Khatabit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Nëse muezini thotë: ‘ALL-LLAAHU EKBER, ALL-LLAAHU EKBER / Allahu është më i Madhi, Allahu është më i Madhi’; ndonjëri nga ju [që është i pranishëm] të thotë: ‘ALL-LLAAHU EKBER, ALL-LLAAHU EKBER / Allahu është më i Madhi, Allahu është më i Madhi’; pastaj [nëse] ai [muezini] thotë: ‘ESH-HEDU EN LAA ILAAHE IL-LELL-LLAAH / Dëshmoj se nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut’, [i pranishmi] thotë: ‘ESH-HEDU EN LAA ILAAHE IL-LELL-LLAAH / Dëshmoj se nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut’; pastaj [nëse] ai [muezini] thotë: ‘ESH-HEDU EN-NE MUĤAM-MEDEN RESUULULL-LLAAH / Dëshmoj se Muhamedi është i Dërguari i Allahut’, [i pranishmi] thotë: ‘ESH-HEDU EN-NE MUĤAM-MEDER-RESUULULL-LLAAH / Dëshmoj se Muhamedi është i Dërguari i Allahut’; pastaj [nëse] ai [muezini] thotë: ‘ĤAJ-JE ĀLEŠ-ŠALAAH / Hajdeni në namaz’, [i pranishmi] thotë: ‘LAA ĤAULE UE LAA ĶU-UETE IL-LAA BIL-LAAH / Nuk ka ndryshim gjendje dhe as fuqi për t’u bërë diçka, përveçse në sajë të [vullnetit dhe fuqisë së] Allahut’; pastaj [nëse] ai [muezini] thotë: ‘ĤAJ-JE ĀLEL FELAAĤ’, [i pranishmi] thotë: ‘LAA ĤAULE UE LAA ĶU-UETE IL-LAA BIL-LAAH / Nuk ka ndryshim gjendje dhe as fuqi për t’u bërë diçka, përveçse në sajë të [vullnetit dhe fuqisë së] Allahut’; pastaj [nëse] ai [muezini] thotë: ‘ALL-LLAAHU EKBER, ALL-LLAAHU EKBER / Allahu është më i Madhi, Allahu është më i Madhi’, [i pranishmi] thotë: ‘ALL-LLAAHU EKBER, ALL-LLAAHU EKBER / Allahu është më i Madhi, Allahu është më i Madhi’; pastaj [nëse] ai [muezini] thotë: ‘LAA ILAAHE IL-LELL-LLAAH / Nuk**

ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut’, [i pranishmi] thotë: **‘LAA ILAAHE ILLELL-LLAAH / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut’**; [ai nga ju që e vepron këtë] nga zemra e tij, hyn në Xhenet.” Transmeton Muslimi me nr. (385).

Në thënien e muezinit: **‘EŞ-ŞALAATU KHAJRUM-MINEN-NEUM / Namazi është më i mirë se gjumi’**, të namazit të agimit, përcjellësi i ezanit thotë [gjithashtu] siç thotë muezini [pra thotë: **‘EŞ-ŞALAATU KHAJRUM-MINEN-NEUM / Namazi është më i mirë se gjumi’**].

2. Pas dy dëshmime të thuhet dhikri i posaçëm.

Pasi muezini të thotë së dyti **‘ESH-HEDU EN-NE MUĤAM-MEDER-RESUULULL-LLAAH / Dëshmoj se Muhamedi është i Dërguari i Allahut’**, është sunet të thuhet çfarë ka ardhur në hadithin e Seadit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Atij që kur e dëgjon muezinin, thotë: ESH-HEDU EN LAA ILAAHE ILLELL-LLAAHU UAĤDEKE LAA SHERIIKE LEHU UE EN-NE MUĤAM-MEDEN ĀBDUHU UE RESUULUH. RAĖIJTU BIL-LAAHI RAB-BEN, UE BI MUĤAM-MEDIR-RESUULEN UE BIL ISLAAMI DIINEN / Dëshmoj se nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një të Vetëm e të Pashoq dhe se Muhamedi është robi dhe i dërguari i Allahut. Jam i kënaqur me Allahun për Zot, me Muhamedin për të Dërguar (të Zotit) dhe me Islamin për fe.’**” Transmeton Muslimi me nr. (386).

3. Dërgimi i salavatit [kërkimit të mëshirës (lavdërimin) të Allahut] për Profetin (Paqja qoftë mbi të!), pas ezanit.

Kjo bazohet në hadithin e Abdullah Ibn Amrit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), i cili ka thënë: **‘I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘Kur ta dëgjon muezinin, thoni siç thotë ai dhe pastaj dërgoni salavat mbi mua [thoni: ALL-LLAAHUM-ME ŞAL-LI LEE MU AM-MED / O Allah mëshiroje (lavdëroje) Muhamedin]. Ai që dërgon një salavat mbi mua, për të Allahu e begaton me dhjetë salavate (mëshira). Pastaj luteni Allahun për mua të më japë vesilen (EL-UESIILE-n), e cila është një pozitë në Xhenet [më e larta dhe më e vyera], që s’i takon veçse një prej robërve të Allahut dhe shpresoj që unë të jem ai. Kush e kërkon për mua vesilen, atij i bëhet fakt i kryer [e meriton] ndërmjetësimin [tim për të tek Allahu].’**” Transmeton Muslimi me nr. (384).

Lloji më i mirë i salavatit është ai ibrahimit (EŞ-ŞALAATU EL-IBRAAHIIMIJEH): ‘ALL-LLAAHUM-ME ŞAL-LI ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EELI MUĤAM-MED, KEMAA ŞAL-LEJTE ĀLEE IBRAAHIIME... / O Allah mëshiroje (lavdëroje) Muhamedin dhe familjarët [besimtarët nga fiset Benu Hashim e Benu Muttalib dhe bashkëshortet] e Muhamedit, siç ke mëshiruar (lavdëruar) Ibrahimin...’

4. Pas ezanit të thuhet duaja (lutja) e transmetuar.

Kjo bazohet në hadithin e Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: **‘I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘Atij që kur e dëgjon thirrjen (ezanin) thotë: ‘ALL-LLAAHUM-ME RAB-BE HAADHIHID-DEĀUETIT-TEEM-METI UEŞ-ŞALAATIL ĶAAIMETI, EETI MUĤAM-MEDENIL UESIILETE UEL FAĖIILETE UEBĀTH-HU**

MEĶAAMEN MAĶMUUDENIL-LEDHII UEĀDTEHU / O Allah, Zoti i kësaj thirrje të plotë dhe i namazit te i cili po thirret. Jepja Muhamedit Pozitën [më të lartë në Xhenet] dhe Gradën Speciale [sipër të gjitha krijesave] dhe vendose atë në Vendin e Lavdëruar që ia ke premtuar [të ndërmjetësuesit madhor që të filloj gjykimi suprem hyjnor i krijesave],- [këtij] i bëhet fakt ndërmjetësimi im Ditën e Gjykimit.” Transmeton El-Bukhari me nr. (614).

5. Pas ezanit të bëhet lutje.

Kjo bazohet në hadithin e Abdullah Ibn Amrit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se: “Një burrë tha: ‘O i Dërguar i Allahut, në të vërtetë muezinët po na e kalojnë në mirësi.’ I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) tha: **‘Thuaj siç thonë dhe kur të mbarosh kërk se do të jepet** [lutja jote merr përgjigje].’” Transmeton Ebu Daudi me nr. (524); Ibn Haxher, në Netaixhu El-Efkeri (v. 1, f. 367) dhe Albani, në Sahihu El-Kelam Et-Tajib (f. 73), kanë thënë se transmetimi është hasen / i mirë (i besueshëm).

Po kështu kjo bazohet në hadithin e Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Lutja mes ezanit dhe ikametit nuk kthehet mbrapsht** [pranohet].” Transmeton En-Nesai me nr. (9895); Ibn Khuzejme (v. 1, f 221, 425) thotë se transmetimi është sahih / i vërtetë.

▪ **Suneti i agimit, ku gjenden disa sunete:**

Suneti i agimit është suneti i parë sistematik që bën rob i ditën e tij dhe në të gjenden një sërë sunetesh. Para se t’i sqarojmë ato, duhen sqaruar disa gjëra të veçanta për sunetet sistematike (ES-SUNEN ER-RAUATIB). Suneti sistematik është: Suneti i përhershëm i posaçëm për farzet (namazet e detyrueshme). Sunetet sistematike janë dymbëdhjetë rekate.

Umu Habibja (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: “E kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut të thotë: **‘Atij që fal dymbëdhjetë rekate në një ditënatë, me to i ndërtohet shtëpi në Xhenet.’**” Transmeton Muslimi me nr. (728). Et-Tirmidhi e ka publikuar këtë transmetim me shtesën: **“Katër [rekate] para dreke dhe dy pas saj, dy rekate pas akshamit, dy rekate pas jacisë dhe dy rekate pas agimit (sabahut).”** Transmeton Et-Tirmidhi me nr. (415), i cili ka thënë se transmetimi është hasen sahih / i mirë i vërtetë.

– Më e mira është që sunetet sistematike të falen në shtëpi.

[Kjo bazohet në hadithin] **Nga Zejd Ibn Thabiti (Allahu qoftë i kënaqur me të!), [ku] transmetohet se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “Faluni o njerëz në shtëpitë tuaja, pasi namazi më i mirë i personit është në shtëpinë e tij, përveç namazit të obliguar.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (7290) dhe Muslimi me nr. (781).

▪ **Sunetet sistematike më të theksuara:**

Suneti sistematik më i theksuar është ai i agimit dhe mbi këtë fakt tregon sa vijon:

a. Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila thotë se: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) nuk ka treguar kujdes të vazhdueshëm për ndonjë prej nafileve (namazeve vullnetare) më shumë sesa për dy rekatet para agimit (namazit farz të sabahut).” Transmeton El-Bukhari nr. (1196) dhe Muslimi nr. (724).

b. Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), që ajo e transmeton nga Profeti (Paqja qoftë mbi të!), i cili ka thënë: “**Dy rekatet e agimit janë më mirë se dynjaja me çfarë ka në të.**” Transmeton Muslimi me nr. (725).

Suneti i agimit veçohet me disa gjëra:

Së pari: Ligjshmëria që ai të kryhet në udhëtim dhe vendbanim, siç është **transmetuar në Es-Sahihani** (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim). Ndërsa lidhur me sunetet e tjera sistematike veç tij, si ato të drekës, akshamit dhe jacisë; suneti është që ato të lihen në udhëtim.

Së dyti: Shpërblimi i tij, pra të qenët e tyre më mirë se dynjaja me çfarë ka në të – siç u përmend më parë –.

Së treti: Sunet është që ai (suneti i agimit) të jetë i shpejtë dhe argumenti për këtë u cek më parë.

Mbi këtë tregon: Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se ajo thoshte: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) i falte dy rekatet (sunetet) e agimit aq shkurt (pa u zgjatur) sa unë thoja: ‘A e lexoi në to apo jo Umu El-Kuran (El-Fatihane)?’” Transmeton El-Bukhari me nr. (1171) dhe Muslimi me nr. (724).

Por kushtëzohet që: kjo falje e shkurtuar, të mos e prish vaxhibin (detyrimin), ose që personi të bëhet çukitës në namazin e tij (të falet shpejt si çukitja e shpendit), pra të bjerë në kundërvatje (veprime të ndaluara).

Së katërti: Në sunetin e agimit është sunet (e pëlqyeshme) që në rekatën e parë, pas El-Fatihës, të lexohet: “**ĶUL JAA EJ-JUHEL KEFIRUUN**” dhe në të dytin: “**ĶUL HUELL-LLAHU EĤĤAD**”; bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës të publikuar tek Muslimi (në Sahihu Muslim).

Ose që në rekatën e parë, pas El-Fatihës, të lexohet: “**ĶUULUU EEMEN-NEE BIL-LAAHI UE MAA UNZILE ILEJNEE UE MAA UNZILE ILEE IBRAAHIIME UE ISLMAAĪLE UE ISĤĤAAĶA UE JEĀĶUUBE UEL ESBAAĪTI UE MAA UUTIJE MUUSEE UE ĪISEE UE MA UUTIJEN-NEBIJ-JUUNE MIR-RAB-BIHIM LA NUFER-RIĶU BEJNE EĤĤADIM-MINHUM UE NAĤNU LEHU MUSLIMUUN.**” (El-Bekare: 136).

Ndërsa në rekatën e dytë të lexohet: “**ĶUL JAA EHLEL KITTABI TEĀALEU ILEE KELIMETIN SEUAAIN BEJNENEE UE BEJNEKUM EL-LAA NEĀBUDUU IL-LELL-LLAAHE UE LA NUSHRIKE BIHI SHEJ-EN UE LAA JET-TEKHIDHE BEĀDUNEE BEĀĖEN ERBEEBEM-MIN DUUNIL-LAAHI, FEIN TEUEL-LEU FEĶUULUUSH-HEDUU BIEN-NEE MUSLIMUUN**”; bazuar në hadithin e Ibn Abasit të publikuar tek Muslimi (Sahihu Muslim). Kjo i përket suneteve që janë transmetuar në forma të larmishme, pra herë vjen me këtë (formë) dhe herë me këtë tjetrën.

Së pesti: Është sunet që personi, pas sunetit të agimit, të shtrihet në anën e djathtë.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) kur falte dy rekatet (sunetet) e agimit, shtrihet në anën e tij të djathtë.” Transmeton El-Bukhari me nr. (1160) dhe Muslimi me nr. (736).

▪ **Shkuarja në xhami, ku ka disa sunete:**

Duke qenë se namazi i agimit (sabahut) është namazi i parë i ditës në të cilin burri shkon në xhami, për shkurjen në të ka disa gjëra që janë sunet të bëhen:

1. Është sunet që në xhami të shkohet herët.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Nëse do e dinin se çfarë** [mirësie] **ka tek hershmëria** [nxitimi për në namaz para hyrjes së kohës së tij, në pritje të tij], **do garonin për tek ai** [nuk do e lenin kurrë këtë].’” Transmeton El-Bukhari me nr. (615) dhe Muslimi me nr. (437).

Hershmëria është: shkuarja herët [para hyrjes së kohës] për në namaz.

2. Të dalë nga shtëpia e tij i pastruar, që t’i shkruhen hapat e tij.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Namazi i burrit në xhemat** [vlera e namazit të tij në grup] **është njëzet e ca gradë më shumë se namazi i tij** [individual] **në shtëpinë dhe tregun e tij.** **Kjo [shtesë] është e tillë që nëse ndonjëri nga ju merr abdes duke e përsosur atë** [merr një abdes të bollshëm duke zbatuar sunetet dhe normat e tij], **pastaj vjen në xhami, duke mos e ngritur për aty vetëm se namazi, si dhe duke mos synuar gjë tjetër veç namazit; me çdo hap që hedh i ngrihet një gradë dhe i zbritet një faj, derisa të hyjë në xhami. Pasi të hyjë në xhami do të jetë në namaz, përderisa çfarë e mban aty është namazi. Engjëjt dërgojnë salavat (luten dhe kërkojnë falje) për ndonjërin prej jush, përderisa ai është në vendin ku është falur, (engjëjt) thonë: ‘O Allah mëshiroje atë! O Allah fale atë! O Allah mbarësoje për pendim [dhe pranoja atë]!’; e bëjnë këtë përderisa nuk lëndon kënd [me fjalën a veprimin e tij] dhe nuk e prish abdesin.’” Transmeton Muslimi me nr. (649).**

3. Të dalë për në namaz qetësisht dhe seriozisht.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Nëse e dëgjoni ikametin, shkoni në namaz** [shkoni në xhami në kohën e ikametit (por edhe para kësaj)] **duke bërë kujdes të jeni të qetë dhe seriozë e mos nxitoni. Atë [pjesë namazi] që e kapni faleni dhe atë që u ikën plotësojeni!**’” Transmeton El-Bukhari me nr. (636) dhe Muslimi me nr. (602).

En-Neueui (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “... Qetësia është: avashllëku në të lëvizur dhe shmangia e kotësisë; ndërsa serioziteti është: në paraqitje, si p.sh.: në përmbajtjen e shikimit, uljen e zërit dhe kujdesin për të mos rënë në sjellje të shpërqendruar.

4. Në xhami hyn me këmbën e djathtë dhe prej saj del me të majtën.

Kjo bazohet në hadithin e Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Prej sunetit është që kur të hysh në xhami të fillosh me këmbën tënde të djathtë dhe kur të dalësh të fillosh me këmbën tënde të majtë. Transmeton El-Hakim (v. 1, f. 334), i cili thotë se transmetimi është sahih / i vërtetë, sipas kriterit të Muslimit.

5. Kur të hyjë në xhami, të thotë dhikrin (përmendjen e posaçme) të transmetuar dhe po kështu kur të dalë.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Humejdrit ose Ebu Usejdit, që ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur ndonjëri nga ju të hyjë në xhami, le të thotë: ‘ALL-LLAAHUM-ME-FTAĤ LII EBUAABE RAĤMETIK / O Allah, hapmi dyert e mëshirës Tënde’,– dhe kur të dalë le të thotë: ‘ALL-LLAAHUM-ME INII ESELUKE MIN FAĖLLIK / O Allah, unë të lutem të më japësh prej mirësisë Tënde’.**” Transmeton Muslimi me nr. (713).

6. Të falë dy rekate për përshëndetjen e xhamisë.

Kjo bëhet kur vjen herët për namaz; në këtë rast është sunet që personi të mos ulet gjersa të falë dy rekate, bazuar në hadithin e Ebu Katedes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Nëse ndonjëri prej jush hyn në xhami, të mos ulet derisa të falë dy rekate!’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (1163) dhe Muslimi me nr. (714).

Për përshëndetjen e xhamisë mjafton suneti i përparmë i namazit, nëse ka të tillë, si: agimi dhe dreka; ose suneti i duhasë (paradites), nëse hyn në xhami paradite; ose vitri, nëse e fal atë në xhami [në të hyrë të agimit], ose farzi (namazi i detyruar). Ky [mendim bazohet në faktin] se synimi i përshëndetjes së xhamisë është: që personi të mos ulet në xhami gjersa të falet, sepse kështu xhamitë gjallërohen me namaz dhe nuk frekuentohen pa u falur në to namaz.

7. Për burrat është sunet nisma që të zënë rreshtin e parë (pas imamit), pasi ai është rreshti më i mirë; ndërsa për gratë rreshti më i mirë është i fundit.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Rreshti më i mirë i burrave është i pari prej tyre (rreshtave) dhe më i keqi rreshti i tyre i fundit. Ndërsa rreshti më i mirë i grave është i dyti prej tyre (rreshtave) dhe më i keqi rreshti i tyre i parë.’**” Transmeton Muslimi me nr. (440). Më i miri rresht ka kuptimin: ai që ka më shumë shpërblim dhe mirësi; dhe më i keqi: ai që ka më pak shpërblim dhe mirësi.

Ky hadith vlen për rastin kur burrat dhe gratë falen në grup, duke mos pasur midis tyre ndonjë ndarës si p.sh. një mur a ngjashëm. Në këtë rast rreshti më i mirë i grave është i fundit, sepse ai i fshih më mirë ato nga sytë e burrave. Ndërsa, nëse mes burrave dhe grave ka ndarës si mur apo ngjashëm, ose siç është realiteti në xhamitë tona të sotme ku grave u është vënë në dispozicion një vendfalje e veçantë, në këtë rast rreshti më i mirë i grave është i pari, duke qenë se nuk është më e pranishme arsyeja (shkakësia) e afërsisë së tyre me burrat. Ky mendim bazohet në faktin se dispozita vërtitet me arsyen [shkakësinë] e saj, me praninë ose jo të kësaj arsyeje, si dhe [bazohet] në përgjithësinë e mirësisë së rreshtit të parë të ardhur në disa hadithe, prej të cilëve është:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Nëse do e dinin njerëzit së çfarë [mirësie] ka tek thirrja (ezani) dhe rreshti i parë dhe pastaj nuk do gjenin veçse të hidhin short për [ta arritur] këtë, do kishin hedhur short. Po që se do e dinin se çfarë [mirësie] ka tek hershmëria [nxitimi për në namaz**

para hyrjes së kohës së tij, në pritje të tij], **do garonin për tek ai** [nuk do e lenin kurrë këtë]. **Po ta dinin se çfarë** [mirësie] **ka tek jacia dhe agimi (sabahu), do të vinin qoftë edhe këmbadoraz.**”

Transmeton El-Bukhari me nr. (615) dhe Muslimi me nr. (437).

8. Prej sunetit është që ai që falet pas imamit të jetë pranë këtij të fundit.

Rreshti më i mirë për personin që falet pas imamit, është i pari, siç u tha; ndërsa pas kësaj vjen kujdesi që të jetë pranë imamit. Vendi që është më pranë [imamit] nga të dy anët, e djathta apo e majta, është më i miri.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Abdullah Ibn Mesudit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Le të falen menjëherë pas meje, ata prej jush që janë të pjekur dhe mendarë!’**” Transmeton Ebu Daudi me nr. (674) dhe Et-Tirmidhi me nr. (228). **“Le të falen menjëherë pas meje”**, do të thotë: të afrohen kah unë; ku gjendet argumenti se afërsia me imamin kërkohet në çdo anë qoftë.

- **Sunete në namaz:**

Namazi ka një sërë sunetesh, prej të cilave do përmendim sa vijon:

a. Sutra (Ndarësi); në lidhje me të është sunet sa vijon:

1. Përdorimi i sutrës është sunet.

Sutra (Objekti ndarës që ndërpreen kalimin para namazfalësit) është sunet si për atë që falet imam ashtu edhe për atë që falet vetëm, kurse ai që falet pas imamit (si xhemat) ka për sutra atë që përdor imami. Pra përdorimi i sutras është sunet (veprim i pëlqyeshëm).

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Said El-Khudriut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), që ai e ngre (përcakton) tek Profeti (Paqja qoftë mbi të!), ku vjen: **“Nëse ndonjëri nga ju falet, drejt një gjëje që shërben si sutra (ndarës) mes tij dhe njerëzve...”** Transmeton El-Bukhari me nr. (509) dhe Muslimi me nr. (505). Hadithet që bëjnë fjalë për faktin se sutra është sunet, janë të shumta. Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka përdorur si sutra (objekt ndarës) krevatin, murin, trungun, dërrasën, bajonetën, bastunin, kafshën e udhëtimit etj.

Sutra ligjërohet të përdoret në zonat e banuara dhe në ato të shkreta, në vendbanim dhe udhëtim, kur kihet frikë se mos kalon dikush para ose jo. Kjo sepse hadithet nuk kanë diferencuar mes zonave të banuara dhe atyre të shkreta dhe sepse Profeti (Paqja qoftë mbi të!) e përdorte sutran (ndarësin) në vendbanimin dhe udhëtimin e tij, siç vjen në hadithin e Ebu Xhuhajfes (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Transmeton El-Bukhari me nr. (501) dhe Muslimi me nr. (503).

2. Afrimi pranë sutras është sunet.

Suneti është që të bëhet afrimi pranë sutras dhe që hapësira midis vendit të sexhdes dhe sutras të jetë sa madhësia e një shtegu dhensh.

Kjo bazohet në hadithin e Sehl Ibn Sead Es-Saidiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Mes musales (vendfaljes) së të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!) dhe mes murit, kishte një [hapësirë sa një] shteg dhensh.” Transmeton El-Bukhari me nr. (496) dhe Muslimi me nr. (508). Me

“musale / vendfalje” nënkuptohet vendi ku ai (Paqja qoftë mbi të!) bënte sexhde. Në publikimet Ahmedit dhe Ebu Daudit vjen se mes Profetit (Paqja qoftë mbi të!) dhe sutras kishte tre kut [parakrah]. Transmeton Ahmedit me nr. (6231), Ebu Daudi me nr. (2024); Albani, në Sahihu Ebu Daud (v. 6, f. 263), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë; origjina e tij (këtij publikimi) është tek El-Bukhari me nr. (506). Kjo thuhet në konsideratën e qëndrimit [para sutras], në këtë rast mes tyre [sutras dhe personit] është kështu [ka një distancë prej tre parakrahë ose kut (1 kut = 61.2 cm)].

3. Është sunet që kaluesi para namazfalësit të ndalohej.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Saidit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Nëse ndonjëri nga ju falet, drejt një gjëje që shërben si sutra (ndarës) mes tij dhe njerëzve dhe dikush do të kalojë para tij, le ta shtyjë [lehtë] në kraharorin e tij. Nëse ky i fundit nuk bindet, le ta luftojë [ta shtyjë fuqishëm] atë. Faktikisht ai është shejtan** [vepron si shejtani ose e ka bërë të veprojë kësaj ky i fundit].” Transmeton Muslimi me nr. (505).

Nëse kaluesi para namazfalësit është grua, qen i zi ose gomar, e sakta është se ajo / ai duhet shtyrë (ndaluar), pasi siç vjen në hadithin e Ebu Dherrit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), këto [tre kategori] e ndërpresin (prishin) namazin [ndërsa shumica e juristëve muslimanë mendojnë se ato nuk e prishin kurrësi namazin], ndryshe nga kaluesit e tjerë veç tyre, të cilët nuk e ndërpresin (prishin) namazin.

Sa u tha përbën edhe përzgjedhjen e dijedarit tonë Ibn Uthejmin (Allahu e mëshiroftë!).

4. Është sunet që për çdo namaz [pak para fillimit të tij] të përdoret misvak.

Kjo është edhe çështja e tretë ku theksohet përdorimi i misvakut.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Po të mos druhesha se do ta rëndoja umetin tim [muslimanët] ose njerëzit, do t’i urdhëroja [obligoja] të përdornin misvakun krahas çdo namazi [pak para fillimit të namazit].”** Transmeton El-Bukhari me nr. (887).

- **Sunetet gjatë qëndrimit në këmbë (të namazit) janë si vijon:**

1. Ngritja e duarve në tekbirin fillestar.

Bazuar në hadithin e Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) i ngrinte dy duart e tij kundrejt dy supeve [paralel me to] kur e çelte namazin, kur merrte tekbir për ruku dhe po kështu kur ngrinte kokën e tij nga rukuja i ngrinte ato e thoshte: **‘SEMIĀLL-LAAHU LIMEN ĤAMIDEH, RAB-BENEE UE LEKEL ĤAMD / Allahu e dëgjon kë e falënderon Atë, o Zoti ynë Ty të takon Falënderimi absolut.’** Ai (Paqja qoftë mbi të!) nuk e bënte këtë në sexhde.” Transmeton El-Bukhari me nr. (735) dhe Muslimi me nr. (390).

Ibn Hubejra (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Fakti se ngritja e dy duarve në tekbirin fillestar është sunet dhe jo vaxhib (detyrim), gëzon konsensus.” Shih: El-Ifsah (v. 1, f. 123).

Vendet e ngritjes së dy duarve në lidhje me të cilat janë transmetuar tekstet sheriatike (juridike islame) janë katër: [Në tekbirin fillestar, në ruku dhe në ngritjen nga rukuja. Këto të treja janë theksuar në Es-Sahihani, nga Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), siç u përmend më parë. Ndërsa vendi

i katërt është në ngritjen nga teshehudi i parë (ulja e parë e namazit). Kjo e fundit (ngritja e dy duarve në ngritjen nga ulja e parë) është theksuar gjithashtu në Sahihu El-Bukhari, nga Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!).]

2. Në ngritjen e dy duarve është sunet që gishtat të jenë të tendosur (të shtrirë).

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë, se “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) kur ngrihej për në namaz i ngrinte duart duke i tendosur (shtrirë).” Transmeton Ahmedi me nr. (8875), Ebu Daudi me nr. 753 dhe Et-Tirmidhi me nr. 240; Albani, në Sahihu Ebi Daud (v. 3, f. 341), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

3. Ngritja e dy duarve është sunet të jetë deri në vendin e theksuar sipas traditës profetike.

Tekstet sheriatike (juridike islame) të ardhura nga Profeti (Paqja qoftë mbi të!) lidhur me kufirin e ngritjes së dy duarve, janë të dy formave. Në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim), nga Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!) vjen se [ky kufi] ishte drejt me dy supet. Transmeton El-Bukhari me nr. (735) dhe Muslimi me nr. (390). Tek Muslimi, nga hadithi i Malik Ibn El-Huejrith (Allahu qoftë i kënaqur me të!), vjen se [ky kufi] ishte drejt me pjesën e sipërme të veshëve. Transmeton Muslimi me nr. (391). Së këtejmi, namazfalësi vepron në mënyrë të larmishme, herë këtë e herë atë formë.

4. Është sunet që namazfalësi, pas tekbirit fillestar, të vendosë dorën e djathtë mbi të majtën.

Ky mendim gëzon konsensusin e dijetarëve muslimanë, siç transmeton Ibn Hubejra (Allahu i mëshiroftë që të gjithë!). Shih: El-İfsah (v. 1, f. 124).

5. Është sunet që me dorën e djathtë të kapet dora e majtë.

Situata e parë: Vendoset dora e djathtë mbi të majtën, bazuar në hadithin e Uail Ibn Huxhër (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “E kam parë të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) teksa ishte ngritur në namaz, që me të djathtën e tij ta kapte të majtën e tij.” Transmeton Ebu Daudi me nr. (755) dhe En-Nesai me nr. (888); Albani ka thënë se transmetimi është sahih / i vërtetë.

Situata e dytë: Vendoset dora e djathtë mbi parakrahun e majtë, bazuar në hadithin e Sehl Ibn Seadit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Njerëzit urdhëroheshin që personi ta vendoste dorën e djathtë, mbi parakrahun e tij të majtë, në namaz.” Transmeton El-Bukhari me nr. (740).

Pra, herë vendoset [dora e djathtë] mbi dorën [e majtë] dhe herë mbi parakrahun [e majtë], që të zbatohet suneti në formë të larmishme.

6. Është sunet të thuhet duaja (lutja) e çeljes së namazit.

Duaja e çeljes së namazit ka një sërë trajtash. Është e pëlqyeshme që të bëhen të gjitha këto trajta, pra herë të vihet me këtë trajtë dhe herë me tjetrën. Prej trajtave të transmetuara janë:

a. “**SUBĤĤAANEKELL-LLAHUM-ME UE BIĤĤAMDIKE UE TEBAAREKE-SMUKE UE TEĀALA XHED-DUKE UE LAA ILAAHE GAJRUKUE / I Patëmetë je o Allah dhe Ty të takon falënderimi absolut. E shumtë është begatia e Emrit Tënd** [çdo bekim / mbarësi vjen nga përmendja e emrit Tënd] **dhe e Lartësuar është Madhëria Jote; nuk ka zot tjetër që**

meriton të adhurohet veç Teje.” Transmeton Ahmedi me nr. (11473), Ebu Daudi me nr. (776), Et-Tirmidhi me nr. (243) dhe En-Nesai me nr. (900); hadithi është transmetuar nga Ebu Saidi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) dhe ka mendime se ky hadith është i dobët, por ai vjen në disa rrugë transmetimi që e përforcojnë atë; Ibn Haxheri ka thënë se ai është hasen / i mirë (i besueshëm); shih: Netaixhu El-Efkeri (v. 1, f. 412).

b. **“EL-ĤAMDU LIL-LAAHI ĤAMDEN KETHIRAN ĤAJ-JIBEN MUBAAREKEN FIH / Falënderimi absolut i takon Allahut, një falënderim i shumtë, i mirë [i singertë] dhe i begatë [i përhershëm].”** Në lidhje me mirësinë e kësaj duaje, i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Pashë dymbëdhjetë engjëj që [nisur nga madhështia dhe vlera e madhe e këtyre fjalëve] nxituan kush e kush më parë [t’i shkruajnë dhe] t’i ngrejsh ato [te Allahu i Madhëruar].”** Transmeton Muslimi me nr. (600); hadithi është transmetuar nga Enesi (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

c. **“ALL-LLAHŪM-ME BEEĪD BEJNII UE BEJNE KHAĤAAJEEJE KEMAA BEEĀDTE BEJNEL MESHRIĪI UEL MAGRIBI, ALL-LLAHUM-ME NEĶ-ĶINII MIN KHAĤAAJEEJE KEMAA JUNEĶ-ĶATH-THEUBUL EBJAĪU MINED-DENESI, ALL-LLAHUM-ME-GSILNII MIN KHAĤAAJEEJE BITH-THELXHI UEL MEE-I UEL BERAD / O Allah, largo mes meje dhe gabimeve të mia siç ke larguar mes lindjes dhe perëndimit! O Allah pastromë nga gabimet e mia siç pastrohet rroba e bardhë nga ajo e pisët! O Allah, lamë nga gabimet, me borë, ujë dhe breshër!”** Transmeton El-Bukhari me nr. (744) dhe Muslimi me nr. (598); hadithi është transmetuar nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

d. **“ALL-LLAHU EKBER KEBIRAN, UEL-ĤAMDU LIL-LAAHI KETHIRAN, UE SUBĤĀAN-ALL-LLAHI BUKRATEU-UE EĖIILE / Allahu është vërtet më i Madhi, Allahut i takon falënderimi pafund dhe i Dëlirë nga çdo e metë është Allahu në mëngjes e në mbrëmje.”** Në lidhje me mirësinë e kësaj duaje, i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“U mrekullova me të. Asaj iu hapën dyert e qiellit.”** Transmeton Muslimi me nr. (601); hadithi është transmetuar nga Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!).

7. Istiadhja (Strehimi tek mbrojtja hyjnore).

Istiadhja është sunet dhe është e pëlqyeshme që ajo të bëhet në forma të larmishme, pra herë të vijë me një formë dhe herë me tjetrën. Prej transmetimeve të formave të saj janë:

a. **“EŪUDHU BIL-LAAHI MINESH-SHEJĤĀANIR-RAXHIIM / Strehohem tek Allahu që të më mbrojë nga shejtani i mallkuar.”**

Kjo është një trajtë të cilën e ka përzgjedhur shumica e dijetarëve muslimanë (Allahu i mëshiroftë!); bazuar tek fjala e Allahut të Lartësuar: **“Kur të lexosh Kuranin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër djallit të mallkuar!”** (En-Nahl 98).

b. **“EŪUDHU BIL-LAAHI-SEMIĪL ĀLIIM MINESH-SHEJĤĀANIR-RAXHIIM / Strehohem tek Allahu, Gjithëdëgjuesi, i Gjithëdijshmi, që të më mbrojë nga shejtani i mallkuar.”**

Kjo bazohet tek fjala e Allahut të Lartësuar: **“Nëse djalli fillon të të joshë, kërko mbështetje te Allahu. Me të vërtetë, Ai i dëgjon të gjitha dhe i di të gjitha.”** (Fussilet: 36).

8. Thënia bismilah (besmelja).

Prej sunetit është që pas istiadhes të thuhet: “**BISMIL-LAAHIR-RAĤMAANIR-RAĤIIM / Me Emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshiruesit**”; kjo bazohet në hadithin e transmetuar nga Nuajm El-Muxhmir (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “U fala pas Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!) dhe ai lexoi: ‘BISMIL-LAAHIR-RA MAANIR-RA IIM / Me Emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshiruesit.’ Pastaj lexoi Umu El-Kuran (Mëmën e Kuranit / El-Fatihanë)...” Po këtu [në këtë transmetim] vjen [se Ebu Hurejra ka thënë]: “Beto hem në Atë që ka në dorë shpirtin tim, vërtet që unë jam më i përngjashmi prej jush me të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) sa i përket [faljes së] namazit.” Transmeton En-Nesai me nr. (906); Ibn Khuzejme (v.1, f. 251), i cili ka thënë se transmetimi është sahih / i vërtetë; Ed-Darkutni, në Es-Sunen (v. 2, f. 46), ka thënë: “Ky hadith është sahih / i vërtetë dhe transmetuesit e tij janë që të gjithë të besueshëm”.

Mënjanuesi nga vaxhibi [argumenti që vërteton se besmelja nuk është detyrim] është gjithashtu: Fakti se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) nuk ia mësoi atë [besmelen] personit që u fal keq, porse ai (Paqja qoftë mbi të!) e orientoi atë person tek Hyrësja e Librit (thënia e sures El-Fatiha), siç vjen tek hadithi i transmetuar nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Transmeton El-Bukhari me nr. (757) dhe Muslimi me nr. (397).

9. Bërja “Amin / Përgjigjmu o Allah (Ashtu qoftë!)” me imamin.

Kjo bëhet kur imami të lexojë El-Fatihanë në namazet e zëshme. Në këtë rast prej sunetit është që ai që falet pas imamit të bëjë “Amin” kur të bëjë imami, bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Kur imami të bëjë ‘Amin’, bëni edhe ju, pasi atij që i përputhet bërja e tij ‘Amin’ me atë të engjëjve, i falen gjynahet e veta të kaluara.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (780) dhe Muslimi me nr. (410).

10. Leximi i sures pas El-Fatijasë.

Leximi i saj në rekatën e parë dhe të dytë është sunet. Ky përbën mendimin e shumicës së dijetarëve muslimanë (Allahu i mëshiroftë!), bazuar në hadithin e Ebu Katedes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) në dy rekatet e para lexonte me Hyrësen e Librit (El-Fatihanë) dhe dy sure; në të parën e zgjaste [leximin] dhe në të dytën e shkurtonte.” Transmeton El-Bukhari me nr. (759) dhe Muslimi (451).

Ndërsa ai që falet pas imamit, në namazet e zëshëm nuk e lexon suren pas El-Fatijasë, por dëgjon imamin e tij.

Ibn Kudame (Allahu e mëshiroftë!) thotë: “Nuk dimë që mes dijetarëve muslimanë të ketë kundërshtim lidhur me faktin se, leximi i një sureje pas El-Fatijasë në rekatën e parë dhe të dytë të çdo namazi, është sunet.” Shih: El-Mugni (v. 1, f. 568).

▪ Gjatë rukusë është sunet sa vijon:

1. **Është sunet vendosja e dy duarve mbi dy gjunjët, si i kapuri** [një person që i ka kapur dy duart e tij] **për tyre, duke i mbajtur gishtat të hapura.**

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Humejd (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Unë e kam mësuar përmendësh më mirë se çdonjëri nga ju namazin e të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!). E kam parë atë që kur merrte tekbinin, i vendoste duart drejt [paralal] me dy supet e tij dhe kur binte në ruku i kapte fort dy duart e tij për dy gjunjëve të tij dhe pastaj e përthyente [përkulte duke e mbajtur drejt e pa hark] shpinën e tij...” Transmeton El-Bukhari me nr. (828). [Po kështu, bazohet edhe] Në hadithin e Ebu Mesudit (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “Dhe gishtat i hapi mes tyre mbi dy gjunjët e tij...” Transmeton Ahmedi me nr. (17081), Ebu Daudi me nr. (863), En-Nesai me nr. (1038); zinxhiri i transmetimit është hasen / i mirë (i besueshëm) dhe një dëshmi për të (hadithin në fjalë) vjen nga hadithi i Uail Ibn Huxhër i publikuar tek Ibn Khuzejme (594).

2. Për rënësin në ruku është sunet që ta shtrijë shpinën e tij horizontalisht.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Humejd Es-Seidiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!): “Kur binte në ruku i kapte fort dy duart e tij për dy gjunjëve të tij dhe pastaj e përthyente [përkulte duke e mbajtur drejt e pa hark] shpinën e tij...” Transmeton El-Bukhari me nr. (828). Përthyente shpinën e tij ka kuptimin: e përkulte atë horizontalisht, pa e harkuar. Po kështu është sunet që koka të jetë horizontalisht, të mos ngrihet dhe as ulet, bazuar në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të publikuar tek Muslimi, ku vjen se në lidhje me përshtkrimin e rukusë së Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ajo ka thënë:

“Kur binte në ruku nuk e spikaste kokën e tij dhe nuk e lëshonte, por [e mbante] mes kësaj.” Transmeton Muslimi me nr. (498).

“Nuk e spikaste” ka kuptimin: nuk e ngrinte; ndërsa “nuk e lëshonte” ka kuptimin: nuk e ulte tepër.

3. Për namazfalësin është sunet që në ruku t’i largojë dy bërrylat nga dy anët e tij.

T’i largojë dy duart nga dy anët e tij, bazuar në hadithin e mëparshëm të Ebu Mesudit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku vjen: “Pastaj ra në ruku, i largoi dy duart [nga dy anët e tij: barku dhe kofshët] dhe gishtat i hapi mes tyre... [Ebu Mesudi] Tha: ‘Kështu e kam parë të falej të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!).’” Transmeton Ahmedi me nr. (17081), Ebu Daudi me nr. (863) dhe En-Nesai me nr. (1038); shih: fundshënimin (2).

“**Largimi**” në fjalë është i kushtëzuar me kriterin që të mos lëndohet personi që gjendet në krah [të namazfalësit], pasi nuk është e denjë për namazfalësin që të veprojë një sunet me të cilin ai lëndon namazfalësit e tjerë. Në lidhje me largimin në fjalë, En-Neueuiu (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Nuk di që ndonjëri prej dijetarëve të ketë mospajtim (kundërshtim) lidhur me pëlqyeshmërinë e tij [këtij largimi]. Pëlqyeshmërinë e tij në ruku dhe në sexhde, Et-Tirmidhi e ka transmetuar nga dijetarët në përgjithësi.” Shih: El-Mexhmu’ (v. 3, f. 410).

4. Është sunet që të bëjë dhikrat (përmendjet) e transmetuara për rukunë.

Rënësi në ruku, është sunet që krahas (**SUBĤĀANE RAB-BIJEL ĀĎĤĪIM / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zoti im i Madhërishëm**), të sjellë edhe përmendje të tjera që janë transmetuar për rukunë, **prej të cilave janë:**

a. “**SUBĤĀANEKELL-LLAHUM-ME RAB-BENEE UE BIĤAMDIKE, ALL-LLAHUM-ME-GFIR LII / I Patëmetë je o Allah, Zoti ynë dhe Ty të takon falënderimi absolut; O**

Allah falmë mua.” Transmeton El-Bukhari me nr. (794) dhe Muslimi me nr. (484); nga hadithi i transmetuar prej Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. **“SUB-BUUHUN ĶUD-DUUSUN RAB-BUL MELAAIKETI UER-RUUĤ / I Lavdishëm (e i Patëmetë), i Shenjtë (i Pastër nga çdo e metë) është Zoti i engjëjve dhe Shpirtit (Xhibrilit).**” Transmeton Muslimi me nr. (487); nga hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

c. **“ALL-LLAAHUM-ME LEKE REKEĀTU, UEBIKE EEMENTU, UELEKE ESLEMTU, KHASHEĀ LEKE SEMĪL, UEBAŠARII, UEMUKH-KHII, UEĀĎĤMIIL, UEĀŠABII / O Allah për Ty bëjë ruku (përkulem), në Ty besoj, ty të jam nënshtruar, Ty të është përlur dëgjimi im, vështrimi im, mendja ime, eshtra ime dhe nervi im.**” Transmeton Muslimi me nr. (771); nga hadithi i Aliut (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

d. **“SUBĤAANE DHIL XHEBERUUTI UEL MELEKUUTI UEL KIBRIJAAI UEL ĀĎĤAMEH / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zotëruesi i fuqisë, sundimit, pushtetit dhe madhësisë absolute.**” (Transmeton Ahmedi me nr. (23411), Ebu Daudi me nr. (873) dhe En-Nesai me nr. (1050); nga hadithi i Auf Ibn Malikut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), për të cilin Albani, në Sahihu Ibn Daud (v. 4, f. 27), ka thënë se është hadith sahih / i vërtetë.

▪ **Ngritja nga rukuja, e cila përmban një sërë sunetesh:**

1. Zgjatja e kësaj shtylle.

Bazuar në hadithin e Thabit El-Benanit, nga Enesi (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Vërtet që unë nuk shpërfill të falem me ju siç e kam parë të falej me ne të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!).” [Thabiti] Tha: “Enesi bënte diçka që nuk po ju shoh ta bëni. Kur ai e ngrente kokën e tij nga rukuja, qëndronte drejt në këmbë aq sa ndonjëri do thoshte: ‘Ai ka harruar.’ Edhe kur e ngrente kokën nga sexhdja [mes dy sexhdeve], qëndronte aq sa ndonjëri do thoshte: ‘Ai ka harruar.’” Transmeton El-Bukhari me nr. (821) dhe Muslimi me nr. (472).

2. Trajta: “RAB-BENE UELEKEL ĤĀMD / Zoti ynë ty të Takon falënderimi absolut” , të thuhet në larminë e formave në vijim:

a. **“ALL-LLAAHUM-ME RAB-BENEE UE LEKEL ĤĀMD / O Allah, o Zoti ynë, e Ty të takon falënderimi absolut.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (795); nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. **“ALL-LLAAHUM-ME RAB-BENEE LEKEL ĤĀMD / O Allah, o Zoti ynë, Ty të takon falënderimi absolut.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (796) dhe Muslimi me nr. (404); nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

c. **“RAB-BENEE UE LEKEL ĤĀMD / O Zoti ynë, e Ty të takon falënderimi absolut.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (799) dhe Muslimi me nr. (411); nga hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

d. **“RAB-BENEE LEKEL ĤĀMD / O Zoti ynë, Ty të takon falënderimi absolut.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (722); nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

Pra, herë vjen me këtë (trajtë) dhe herë me tjetrën.

3. Është sunet që të veprohen dhikrat (përmendjet) që janë transmetuar se bëhen pas ngritjes nga rukuja.

Nga përmendjet që ligjërohen të bëhen pas ngritjes nga rukuja përmendim sa vijon:

a. **“RAB-BENEE LEKEL ĤAMD, MIL-ES-SEMEEUAATI UEL ERĎ, UE MIL-E MAA SHIËTE MIN SHEJ-IN BEĀD, EHLETH-THENAAI UEL ĤAMD, EĤAĶ-ĶU MAA ĶAALEL ĀBDU, UE KUL-LUNEE LEKE ĀBD. ALL-LLAAHUM-ME LAĀ MAANIÛN LIMAA EĀĤAJTE, UELAA MUĀĤIJE LIMAA MENEĀTE, UELAA JENFEÛ DHĒL XHED-DI MINKEL XHEDĒ / Zoti ynë, Ty të takon falënderimi absolut, sa mbushja e qiejve, mbushja e Tokës, mbushja e hapësirës midis tyre dhe mbushja e çdo gjëje që Ti do! Ti je i Denji për lavdërim dhe lavdi! Gjëja më e drejtë që ka thënë robi, e të gjithë ne jemi robërit e Tu, është: ‘O Allah, nuk ka ndalues për atë që Ti jep dhe nuk ka dhënës për atë që Ti ndalon! Të kamurit nuk i bën dobi tek Ti kamja, pasi ajo i ka ardhur atij prej Teje. ”**

Transmeton Muslimi me nr. (477); nga hadithi i Ebu Saidit (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. **“EL-ĤAMDU LIL-LAAHI ĤAMDEN KETHHIRAN ĤAJ-JIBEN MUBAAREKEN FIIH / Falënderimi absolut i takon Allahut, një falënderim i shumtë, i mirë [i singertë] dhe i begatë [i përhershëm].”** Në lidhje me këtë frazë Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Pashë dymbëdhjetë engjëj që [nisur nga madhështia dhe vlera e madhe e këtyre fjalëve] nxituan kush e kush më parë [t’i shkruajnë dhe] t’i ngrejné ato [te Allahu i Madhëruar].”** Transmeton Muslimi me nr. (600) dhe El-Bukhari me nr. (799).

c. **“ALL-LLAAHÛM-ME TAH-HIRNII BITH-THELXHI UEL BERADI UEL MEE-IL BEERID. ALL-LLAAHÛM-ME TAH-HIRNII MINEDH-DHUNUUBI UEL KHAĤAAJEE KEMAA JUNEĶ-ĶATH-THEUBUL EBJAĎU MINED-DENES / O Allah, pastromë me borë, breshër dhe ujë të ftohtë. O Allah pastromë nga mëkatet dhe gabimet siç pastrohet rroba e bardhë nga ajo e pistë!”** Transmeton Muslimi me nr. (476).

Nëse muslimani i bën këto përmendje, kështu ai e ka të mundur që ta zgjasë këtë shtyllë.

▪ **Sexhdja, e cila ka në të disa sunete:**

1. Për rënësin në sexhde është sunet t’i largojë dy krahët (llërët) nga anët (brinjët).

Kjo bazohet në hadithin e Abdullah Ibn Buhajnes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: **“I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) kur falej, i hapte duart aq sa dukej bardhësia e sqetullës së tij.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (390) dhe Muslimi me nr. (495). Po kështu bazohet edhe në hadithin e Mejmunes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: **“Kur Profeti (Paqja qoftë mbi të!) binte në sexhde, nëse një qengj donte të kalonte mes duarve të tij, kishte për të kaluar.”** Transmeton Muslimi me nr. (496). Këtu [në këto transmetime] kemi të bëjmë me një zmadhim (ekzagjerim) në lidhje me hapjen mes dy duarve; kjo tregon se prej sunetit është që dy duart të hapen mes veti aq sa të mos dëmtohen personat përbri, siç u cek në rastin e largimit mes duarve në ruku.

Gjithashtu, prej sunetit është që kur namazfalësi të bjerë në sexhde, t’i largojë dy kofshët dhe mos t’i bashkojë, si dhe të mos e vendosë (bart) barkun e tij mbi dy kofshët e veta, por t’i largojë dy kofshët nga barku i tij. Kjo bazohet në hadithin e Ebu Humejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), në lidhje me

përshkrimin e namazit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), sesi ai: “Kur binte në sexhde linte hapësirë mes dy kofshëve të veta, pa i mbartur ato mbi ndonjë pjesë të kofshëve të tij.” Transmeton Ebu Daudi me nr. (735). Sa në fjalë konsiderohet sunet konsensual (i njëzëshëm) i dijetarëve muslimanë, siç e ka përcjellë këtë fakt Esh-Sheukani dhe të tjerë veç tij.

[Më konkretisht] Esh-Sheukani (Allahu e mëshiroftë!), në lidhje me këtë, ka thënë: “Hadithi tregon për ligjshmërinë e lënies hapësirë mes dy kofshëve në sexhde dhe për mbajtjen e barkut lart tyre. Për këtë nuk ka asnjë kundërshtim.” Shih: Nejlû El-Eutar (v. 2, f. 257).

2. Për rënësin në sexhde është sunet që majat e gishtave të dy këmbëve të tij t’i drejtojë nga Kibla (Qabja).

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Humejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Unë e kam mësuar përmendësh më mirë se çdonjëri nga ju namazin e të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!),- në të vjen: Kur binte në sexhde i vendoste dy duart (parakrahët) e tij pa i shtrirë dhe pa i mbledhur [puqur për brinjësh], si dhe majat e gishtave të dy këmbëve të tij i drejtonte nga Kibla (Qabja).” Transmeton El-Bukhari me nr. (828).

Kurse gishtat e dy duarve, është sunet që gjatë sexhdes të jenë të bashkuara dhe dy duart (pëllëmbët) të vendosen të drejtuara nga Kibla (Qabja). Kjo bazohet në transmetimin e vërtetuar nga Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), të publikuar në [përpilimin] Muetau me autor imam Malikun (shih: Muetau Malik) dhe gjithashtu në [përpilimin] Musanaf me autor Ibn Ebu Shejben, [transmetuar] nga Hafs Ibn Asimi (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Prej sunetit është që në namaz personi t’i shtrijë dy pëllëmbët, t’i bashkojë gishtat, si dhe t’i drejtojë ato më anën e Kibles (Qabes).” Shih: Musanaf Ibn Ebi Shejbe (v. 1, f. 236); dëshmi në favor të këtij transmetimi vjen prej hadithit të transmetuar nga Uail Ibn Huxhër, se: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) kur binte në sexhde i bashkonte gishtat e tij”, transmetim për të cilin El-Hajthemi, në Mexhmea Ez-Zeuaid (v. 2, f. 135), thotë se është hasen / i mirë (i besueshëm).

3. Prej sunetit është që të sillen dhikrat (përmendjet) e transmetuara për sexhden.

Për rënësin në sexhde është sunet që krahas “SUBĤĀANE RAB-BIJEL EĀLEE / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zoti im, më i Lartësuari”, të bëjë edhe dhikra (përmendje) të tjera të transmetuara për sexhden, **prej të cilave janë:**

a. “SUBĤĀANEKELL-LLAAHUM-ME RAB-BENEE UE BIĤAMDIKE, ALL-LLAAHUM-ME-GFIR LII / I Patëmetë je o Allah, Zoti ynë dhe Ty të takon falënderimi absolut; O Allah falmë mua.” Transmeton El-Bukhari me nr. (794) dhe Muslimi me nr. (484); nga hadithi i transmetuar prej Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. “SUB-BUŪĤUN ĶUD-DUUSUN RAB-BUL MELAAIKETI UER-RUŪĤ / I Lavdishëm (e i Patëmetë), i Shenjtë (i Pastër nga çdo e metë) është Zoti i engjëjve dhe Shpirtit (Xhibrilit).” Transmeton Muslimi me nr. (487); nga hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

c. “ALL-LLAAHUM-ME LEKE SEXHEDĒTU, UEBIKE EEMENTU, UELEKE ESLEMTU, SEXHEDE UXHĒHII LIL-LEDHII KHALAĶAHU UEŠAU-UARAH,

UESHEĶ-ĶA SEMĀHU UEBAŠARAH, TEBAAREKELL-LLAAHU EĤSENUK KHAALĪKĪIN / O Allah për ty bëj sexhde (gjunjëzohem), në Ty besoj, Ty të jam nënshtruar, fytyra ime i është gjunjëzuar Atij që e ka krijuar e formësuar dhe që i ka dhënë asaj dëgjimin dhe vështrimin e saj. I Lavdishëm (Bekuar) është Allahu, Krijuesi më i mirë.” Transmeton Muslimi me nr. (771); nga hadithi i Aliut (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

d. **“ALL-LLAAHUM-ME-GFIR LII DHENBII KUL-LEHU DIĶ-ĶAHU UE XHIL-LEHU, UE EU-UELEHU UE EEKHIRAHU, UE ĀLEENIJETEHUU UE SIR-RAH / O Allah, falma të gjithë mëkatin tim, të madhin dhe të voglin, të parin dhe të fundit, të dukshmin dhe të fshehtin.”** Transmeton Muslimi me nr. (483); nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

e. **“ALL-LLAAHUM-ME EŪUDHU BI RIĎAAKE MIN SEKHAĬIK, UE BI MUĀAFEETIKE MIN ŪĶUUBETIK, UE EŪUDHU BIKE MINKE, LAA UĤŠII THENAAEN ĀLEJKE, ENTE KEMAA ETHNEJTE ĀLEE NEFSIK / O Allah! Kërkoj strehim te kënaqësia Jote, për t’u mbrojtur nga pakënaqësia Jote; kërkoj strehim te falja Jote e shumtë, për t’u mbrojtur nga dënimi Yt; kërkoj strehim te Ty, për t’u mbrojtur nga Ty! Unë nuk mundem të të lëvdoj aq sa Ti e meriton, Ti je sikurse e ke lëvdur Vetën Tënde.”** [Publikimi në fjalë është transmetuar] Nga hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Kësisoj, prej sunetit është që nga këto përmendje të sillet më e mundshme, duke u bërë në trajtë të larmishme [herë njëri dhikër dhe herë tjetri]. Gjithashtu, dihet fakti se në ruku është obligim që të bëhet një herë lutja: **“SUBĤĀANE RAB-BIJEL ĀĎĤĪIM / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zoti im i Madhërishëm”**, kurse çfarë thuhet shtesë kësaj është sunet. Po kështu, në sexhde është obligim që të bëhet një herë lutja: **“SUBĤĀANE RAB-BIJEL EĀLEE / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Zoti im, më i Lartësuar”**, kurse [bërja e saj] së dyti dhe së treti është sunet.

4. Prej sunetit është që të bëhet sa më shumë dua (lutje) në sexhde.

Kjo bazohet në hadithin e Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të publikuar tek Muslimi: **“Sa i përket sexhdes, përpiquni të luteni, pasi është më e denjë të merrni përgjigje** [për lutjen tuaj në sexhde].” Transmeton Muslimi me nr. (479).

▪ Prej suneteve të uljes mes dy sexhdeve.

1. Prej sunetit është që namazfalësi ta shtrijë këmbën e tij të majtë dhe të ulet mbi të, ndërsa të djathtën ta mbaj të tendosur.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Humejd Es-Seidiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të lidhur (përcaktuar tek Profeti), ku vjen: “Kur ulej në dyrekatësh, ulej mbi këmbën e tij të majtë dhe e tendoste të djathtën.” Transmeton El-Bukhari me nr. (828).

2. Zgjatja e kësaj shtylle.

Kjo bazohet në hadithin e Thabit El-Bunanit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të ardhur më parë.

3. Për atë që do të ngrihet në cilindo rekat, së dyti (pas të parit) ose së katërti (pas të tretit), është sunet që para se të ngrihet të qëndrojë paksa ulur.

Sa në fjalë quhet: “Xhelsetu El-Istiraha / Ulja e pushimit”, ku nuk bëhet ndonjë dhikër i caktuar. Përmendja e kësaj ka ardhur në tre hadithe, prej të cilave:

Hadithi i Malik Ibn El-Huejrith (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se “Ai ka parë Profetin (Paqja qoftë mbi të!) të falet dhe kur ka qenë në një rekat tek prej namazit të tij [të parin dhe të tretin], nuk është çuar pa qëndruar paksa ulur.” Transmeton El-Bukhari me nr. (823). [Transmetuesi i mësipërm] Malik Ibn El-Huejrithi (Allahu qoftë i kënaqur me të!), është pikërisht ai që e përcjellë thënien e Profetit (Paqja qoftë mbi të!): “**Faluni siç më kenë parë të falem!**” Transmeton El-Bukhari nr. (631).

Dijetarët kanë mendime të ndryshme nëse “ulja e pushimit” është apo jo sunet. E sakta është se: ajo është sunet i padiskutueshëm, bazuar në hadithin e Malikut (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Prej atyre që i kanë dhënë epërsi (përparësi) mendimit se kjo ulje është sunet i prerë, janë: En-Neueui, Esh-Sheukani, Ibn Bazi, Albani (Allahu i mëshiroftë!), si dhe El-Lexhnetu Ed-Daime lil Buhuthi El-Ilmije uel Ifta / Komiteti i përhershëm për kërkime shkencore dhe fetva (në Arabinë Saudite). Shih: Fetava ue Mekalatu Muteneuia (v. 11, f. 99) dhe Fetava El-Lexhneti El-Daime (v. 6, f. 445–446).

En-Neueui (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Ky është mendimi i saktë i vërtetuar me hadithe të sakta.” Shih: El-Mexhmu (v. 3, f. 441).

▪ **Prej suneteve në teshehud (uljen ku thuhet dy dëshmitë):**

1. Për namazfalësin është sunet që në teshehud [teshehudin e parë] të shtrijë këmbën e tij të majtë dhe të tendosë të djathtën.

Këtë trajtë, namazfalësi e kryen pasi të falë rekatën e dytë: rukunë, sexhden, qëndrimin në këmbë dhe uljen e këtij rekati, si në namazet katër-rekatëshe ashtu edhe në ato tre apo dy-rekatëshe. Ulja për secilin rekat të dytë, në teshehudin e saj, bëhet në këtë trajtë, bazuar në hadithin e Ebu Humejd Es-Seidiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!) merfuan / të lidhur [përcaktuar tek Profeti], ku vjen: “Kur ulej në dy rekatet, ulej mbi këmbën e tij të majtë dhe e tendoste të djathtën.” Transmeton El-Bukhari me nr. (828). Po kështu bazohet në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “Në çdo dyrekatësh thoshte tehijatin [formulën e uljes, ku përfshihen dy dëshmitë], si dhe e shtrinte këmbën e tij të majtë dhe e tendoste këmbën e tij të djathtë.” Transmeton Muslimi me nr. (498).

Ndërsa sa i përket teshehudit të fundit të namazeve katër dhe tre-rekatëshe, sqarimi i trajtës së tij do të vijë në vijim.

2. Prej sunetit është që në gjendjen e teshehudit duart të vendosen në trajta të ndryshme.

Vendosja e dy pëllëmbëve në gjendjen e teshehudit ka dy trajta:

Trajta e parë: të dy duart të vendosen mbi dy kofshët [përkatëse].

Trajta e dytë: dy duart të vendosen mbi dy gjunjët [përkatës], duke u vendosur dora (pëllëmba) e majtë për gjurit të majtë dhe duke u treguar me dorën e djathtë (bërë lëvizje a gjest i veçantë),– siç do të vijë sqarimi përkatës,– teksa e majta mbetet vazhdimisht e shtrirë (mbi gjunjin e majtë).

Kjo bazohet në hadithin e Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), i cili ka thënë: “[Profeti (Paqja qoftë mbi të!)] Kur ulej në namaz, e vendoste pëllëmbën e tij të djathtë mbi kofshën e tij të djathtë, i kapte të gjithë gishtat e tij [të dorës së djathtë] dhe tregonte me gishtin para të madhit [me

gishtin tregues]. Pëllëmbën e tij të majtë e vendoste mbi kofshën e tij të majtë.” Transmeton Muslimi me nr. (580). Në një transmetim [tjetër] vjen: “Pëllëmbën e tij të majtë ia vendoste gjurit të tij [të majtë].” Transmeton Muslimi me nr. (579).

3. Prej sunetit është që trajta e vendosjes së gishtave në gjendjen e teshehudit të jetë e formave të ndryshme.

Vendosja e gishtave në gjendjen e teshehudit ka dy trajta:

Trajta e parë: të kapë të gjithë gishtat e pëllëmbës së tij të djathtë dhe të tregojë me gishtin e tij tregues; ndërsa pëllëmba e majtë të jetë e shtrirë.

Kjo bazohet në hadithin e mëparshëm të Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!): “...i kapte të gjithë gishtat e tij [të dorës së djathtë] dhe tregonte me gishtin para të madhit [me gishtin tregues]...” Transmeton Muslimi me nr. (580).

Trajta e dytë: nyjzëzimi [i gishtave të dorës së djathtë si trajta numerike në arabisht] 35, duke mbajtur të kapur të voglin dhe atë të unazës, qarkuar gishtin e madh me të mesit dhe treguar me gishtin tregues; ndërsa pëllëmba e majtë të jetë e shtrirë.

Kjo bazohet në hadithin e transmetuar më parë të Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!): “[Profeti (Paqja qoftë mbi të!)] Kur ulej në teshehud, e vendoste dorën (pëllëmbën) e tij të majtë mbi gjurin e tij të majtë, dorën e tij të djathtë e vendoste mbi gjurin e tij të djathtë, nyjzëzonte [gishtat në trajtën numerike] 35 dhe tregonte me gishtin tregues.” Transmeton Muslimi me nr. (850).

4. Prej sunetit është që namazfalësi t’i bëjë trajtat e teshehudit në forma të ndryshme.

Herë të bëjë këtë trajtë dhe herë këtë tjetrën dhe **prej këtyre** trajtave të transmetuara **janë:**

a. **“ET-TEĤIJ-JEETU LIL-LAAHI UEŠ-ŠALAUAAATU UEŤ-ŤAJ-JIBEETU, ES-SELAAMU ĀLEJKE EJ-JUHEN-NEBIJ-JU UE RAĤMETULL-LAAHI UE BEREKEETUHU, ES-SELAAMU ĀLEJNEE UE ĀLEE İBAADIL-LAAHIŠ-ŠAALIĤĤIN, ESH-HEDU EN LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAH, UE ESH-HEDU EN-NE MUĤAMMEDEN ĀBDUHU UE RESUULUH / Përshëndetjet (Madhërimet) i takojnë Allahut, lutjet [mëshirimet] dhe të mirat [fjalët, veprat dhe atributet e mira]. Paqja qoftë mbi ty o Profet, si dhe mëshira e Allahut dhe begatitë e Tij! Paqja qoftë mbi ne dhe mbi të gjithë robërit e mirë të Allahut! Dëshmoj se nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut dhe dëshmoj se Muhamedi është robi dhe i Dërguari i Tij.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (1202) dhe Muslimi me nr. (402); nga hadithi i Ibn Mesudit (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. **“ET-TEĤIJ-JEETUL MUBEREKEETU, EŠ-ŠALAUAAATUŤ-ŤAJ-JIBEETU LIL-LAAHI, ES-SELAAMU ĀLEJKE EJ-JUHEN-NEBIJ-JU... / Përshëndetjet (Madhërimet), bekimet, lutjet [mëshirimet] dhe të mirat [fjalët, veprat dhe atributet e mira] i takojnë Allahut. Paqja qoftë mbi ty o Profet...”** Transmeton Muslimi me nr. (403); nga hadithi i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!); më pas plotësohet si në trajtën që parapriu.

c. **“ET-TEĤIJ-JEETUŤ-ŤAJ-JIBEETUŠ-ŠALAUAAATU LIL-LAAHI, ES-SELAAMU ĀLEJKE EJ-JUHEN-NEBIJ-JU... / Përshëndetjet (Madhërimet) i takojnë Allahut të mirat [fjalët, veprat dhe atributet e mira] dhe mëshirimet i takojnë Allahut. Paqja qoftë mbi ty o**

Profet...” Transmeton Muslimi me nr. (404); nga hadithi i Ebu Musës (Allahu qoftë i kënaqur me të!); më pas plotësohet si në trajtën që parapriu.

5. Prej sunetit është që namazfalësi, në teshehudin e fundit të namazeve tre dhe katër-rekatëshe, të ulet në ijë (të ndenjurat).

Kuptimi është që kur namazi është katër ose tre-rekatësh, namazfalësi në teshehudin e fundit të ulet në të ndenjurat e tij, në ijën e tij të majtë. Ulja në ijë është transmetuar në mëse një formë, ndaj është e pëlqyer që së këtejmi kjo ulje të veprohet në forma të ndryshme.

Prej sa është transmetuar janë:

1. Ta shtrijë këmbën e tij të majtë duke e nxjerrë djathtas dhe të ndenjurat t’i vendos mbi tokë.

Këtë trajtë e ka transmetuar El-Bukhari (Allahu e mëshiroftë!), nga Ebu Humejd Es-Seidiu (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Transmeton El-Bukhari me nr. (828).

2. T’i shtrijë të dyja këmbët duke i nxjerë ato djathtas dhe të ndenjurat t’i vendos mbi tokë.

Këtë trajtë e ka transmetuar Ebu Daudi me nr. (731), Ibn Hibani me nr. (1867) dhe El-Bejhaki (v. 2, f. 128); nga hadithi i Ebu Humejd Es-Seidiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), për të cilin Albani ka thënë se është hadith sahih / i vërtetë (Allahu i mëshiroftë të gjithë!).

Për dijëni, mendimi më i saktë është se ulja në ijë nuk bëhet në çdo teshehud të fundit, por ajo bëhet vetëm në atë të namazit tre dhe katër-rekatësh, jo në atë dy-rekatësh.

6. Prej sunetit është që namazfalësi të bjerë në salavat mbi Profetin (Paqja qoftë mbi të!) në forma të ndryshme (larmishme).

Salavati mbi Profetin (Paqja qoftë mbi të!) është transmetuar në disa trajta; së këtejmi, prej sunetit është që këto trajta të bëhen herë njëra e herë tjetra. **Prej trajtave të transmetuara janë:**

a. **“ALL-LLAAHUM-ME ŠAL-LI ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EELI MUĤAM-MEDIN KEMAA ŠAL-LEJTE ĀLEE IBRAAHIIME UE ĀLEE EELI IBRAAHIIME, IN-NEKE ĤAMIIDUN MEXHIID. ALL-LLAAHUM-ME BAARIK ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EELI MUĤAM-MEDIN KEMAA BAAREKTE ĀLEE IBRAAHIIME UE ĀLEE EELI IBRAAHIIME, IN-NEKE ĤAMIIDUN MEXHIID / O Allah, mëshiroje [lavdëroje] Muhamedin dhe familjarët [besimtarët nga fiset Benu Hashim e Benu Muttalib dhe bashkëshortet] e tij, ashtu sikurse mëshirove [lavdërove] Ibrahimin dhe familjarët e tij. Me të vërtetë, Ti je i Lavdëruar dhe i Madhëruar. O Allah bekoje Muhamedin dhe familjarët e tij, ashtu sikurse bekove Ibrahimin dhe familjarët e tij. Me të vërtetë, Ti je i Lavdëruar dhe Lavdiplotë.”**

Transmeton El-Bukhari me nr. (3370); nga hadithi i Keab Ibn Uxhra (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. **“ALL-LLAAHUM-ME ŠAL-LI ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EELI MUĤAM-MEDIN KEMAA ŠAL-LEJTE ĀLEE EELI IBRAAHIIME; UE BAARIK ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EELI MUĤAM-MEDIN KEMAA BAAREKTE ĀLEE EELI IBRAAHIIME FIL ĀALEMIINE, IN-NEKE ĤAMIIDUN MEXHIID / O Allah, mëshiroje [lavdëroje] Muhamedin dhe familjarët [besimtarët nga fiset Benu Hashim e Benu Muttalib dhe bashkëshortet] e tij, siç mëshirove [lavdërove] familjarët e Ibrahimit dhe bekoje Muhamedin**

dhe familjarët e tij, siç bekoje familjarët e Ibrahimit, ndërmjet gjithë krijesave. Me të vërtetë, **Ti je i Lavdëruar dhe Lavdiplotë.**” Transmeton Muslimi me nr. (405); nga hadithi i Ebu Mesud El-Ensariut (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

c. “**ALL-LLAAHUM-ME ŠAL-LI ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EZUAAXHIHI UE DHUR-RIJETIHI KEMAA ŠAL-LEJTE ĀLEE EELI IBRAAHIIME; UE BAARIK ĀLEE MUĤAM-MEDIN UE ĀLEE EZUAAXHIHI UE DHUR-RIJETIHI KEMAA BAAREKTE ĀLEE EELI IBRAAHIIME, IN-NEKE ĤAMIIDUN MEXHIID / O Allah, mëshiroje [lavdëroje] Muhamedin, gratë dhe pasardhësit e tij, siç mëshirove [lavdërove] familjarët e Ibrahimit dhe bekoje Muhamedin, gratë dhe pasardhësit e tij, siç bekoje familjarët e Ibrahimit. Me të vërtetë, Ti je i Lavdëruar dhe Lavdiplotë.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (3369) dhe Muslimi me nr. (407); nga hadithi i Ebu Humejd Es-Seidiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

7. Prej sunetit është që namazfalësi, para se të japë selam, të kërkojë mbrojtjen hyjnore nga katër gjëra.

Kjo përbën mendimin e shumicës së dijetarëve muslimanë (Allahu i mëshiroftë!), bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Kur ndonjëri nga ju të mbarojë së bëri teshehudin e fundit, le të kërkojë mbrojtjen e Allahut nga katër: nga dënimi i Xhehenemit, nga dënimi i varrit, nga sprovimi i jetës e vdekjes dhe nga e keqja e Mesihut të Rremë (Dexhalit).**” Transmeton Muslimi nr. (588) dhe El-Bukhari nr. (832).

Po në këtë kontekst, gjenden edhe dua (lutje) të tjera të transmetuara në Traditën Profetike, të cilat namazfalësi është sunet t’i bëjë herë njëherë e herë tjetrën, para selamit [përfundimit të namazit].

Prej këtyre transmetimeve janë:

1. “**ALL-LLAAHUM-ME IN-NII EŪUDHU BIKE MINEL MEĖTHĖMI UEL MAGRAM / O Allah, strehohem te Ti të më mbrosh nga rënia në gjynah dhe mbetja në borxh!**” Transmeton El-Bukhari me nr. (832) dhe Muslimi me nr. (589).

2. “**ALL-LLAAHUM-ME IN-NII ESELUKEL XHEN-NETE UE EŪUDHU BIKE MINEN-NAAR / O Allah, të lutem Ty për Xhenetin dhe strehohem te Ti të më mbrosh nga Zjarri (Xhehenemi)!**” Transmeton Ebu Daudi me nr. (792); Albani, në Sahihu Ebi Daud (v. 3, f. 377), thotë se zinxhiri i këtij transmetimi është sahih / i vërtetë).

3. “**ALL-LLAAHUM-ME IN-NII ĐĤALEMTU NEFSII ĐĤULMEN KETHHIRAN, UE LAA JEGFIRUDH-DHUNUBE IL-LEE ENTE, FEGFIR LII MAGFIRETEM-MIN ĤNDIKE UE-RĤAMNII, IN-NEKE ENTEL GAFUURUR-RAĤIIM / O Allah! Unë i kam bërë shumë padrejtësi vetes sime dhe askush tjetër, përveç Teje, nuk i fal gjynahet; prandaj të lutem më fal mua me falje nga Ana Jote, mëshiomë, vërtetë Ti je Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6326) dhe Muslimi me nr. (2705).

4. “**ALL-LLAAHUM-ME EĤN-NII ĀLEE DHIKRIKE, UE SHUKRIKE UE ĤUSNI ĤBAADETIK / O Allah, ndihmomë në dhikrin (përmendjen) Tënde, në shukrin Tënd [lëvdimin Tënd me zemër, fjalë dhe vepra] dhe në mirëbërjen e adhurimit Tënd!**” Transmeton Ebu Daudi nr. (1522) dhe En-Nesai nr. (1304); Albani, në Sahihu El-Xhamia (v. 2, f. 1320), thotë se zinxhiri i këtij transmetimi është sahih / i vërtetë).

5. **ALL-LAAHUM-ME IN-NII EŪUDHU BIKE MINEL BUKHL, UE EŪUDHU BIKE MINEL XHUBN, UE EŪUDHU BIKE EN URAD-DE ILEE ERDHELIL ŪMUR, UE EŪUDHU BIKE MIN FITNETID-DUNJAA, UE EŪUDHU BIKE MIN ĀDHEEBIL ĶĀBR / O Allah, strehohem te Ti të më mbrosh nga kopracia, strehohem te Ti të më mbrosh nga trembja, strehohem te Ti të më mbrosh nga kthimi në moshën më të ulët [pleqëria e thellë dhe e dobët, kur nga matufosja njeriu bëhet barrë për të tjerët], strehohem te Ti të më mbrosh nga sprovimi i dynjasë dhe strehohem te Ti të më mbrosh nga dënimi i varrit.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6370).

6. **“ALL-LAAHUM-ME ĤĀASIBNII ĤISEEBEN JESIIRA / O Allah, merrmë në llogari lehtësisht!”** Transmeton Ahmedi me nr. (24215); Albani, në shqyrtimin Mishkatu El-Masabih (v. 3, f. 1544), ka thënë se ky hadith është sahih / i vërtetë).

Pastaj jep selam [e mbyll namazin me ES-SELAAMU ĀLEJKUM / Paqja qoftë mbi ju!], duke e kthyer kokën (anash). Ky kthim i kokës është sunet dhe po prej sunetit është që koka të kthehet sa më shumë, sepse Profeti (Paqja qoftë mbi të!) kthehej aq shumë sa që kush ishte pas tij e shikonte bardhësinë e faqes së tij (Paqja qoftë mbi të!). Në këtë kontekst, Sead Ibn Ebi Uekasi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: “Unë e shikoja të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të jepte selam në të djathtën dhe të majtën e tij, aq sa shikoja bardhësinë e faqes së tij.” Transmeton Muslimi nr. (582).

- **Prej sunetit janë dhikrat (përmendjet) që ligjërohet të bëhen pas dhënies selam (përfundimit) të namazeve farz (të detyrueshme).**

En-Neueui (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Dijetarët njëzëri janë të mendimit se dhikri (përmendja) pas namazit është vepër e pëlqyeshme.” Shih: El-Edhkeru (f. 66).

E pëlqyeshme është që ky dhikër të bëhet [nga secili individ më vete] me zë të ngritur (të dëgjueshëm), bazuar në hadithin e Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!) se: “Ngritja e zërit duke bërë dhikër kur njerëzit e kryenin namazin e obliguar, ishte e pranishme në kohën e Profetit (Paqja qoftë mbi të!).” Transmeton El-Bukhari me nr. (841) dhe Muslimi me nr. (583).

– Dhikrat (Përmendjet) [në fjalë] janë:

1. I kërkon falje Allahut të Lartësuar tre herë [duke thënë: “ESTEGFIRULL-LAAH / I kërkoj falje Allahut”] dhe pastaj thotë: **“ALL-LAAHUM-ME ENTES-SELAAMU UE MINKES-SELAAMU, TEBAAREKTE DHEL XHELEELI UEL IKRAAM / O Allah, Ti je i Paqedhënësi dhe prej Teje vjen paqja, i Lartësuar je, o Zotërues i madhëstisë dhe i nderimit”** Transmeton Muslimi me nr. (591); nga hadithi i Theubanit (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

2. **“LAA ILAAHE IL-LALL-LAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĶADIIR, LAA ĤAULE UE LAA ĶU-UETE IL-LEE BIL-LAAHI, LAA ILAAHE IL-LALL-LAAHU UE LAA NEĀBUDU IL-LEE IJ-JEEHU, LEHUN-NEĀMETU UE LEHUL FAĀDLU UE LEHUTH-THENAAUL ĤASEN, LAA ILAAHE IL-LALL-LAAHU MUKHLIĤINE LEHUD-DIINE UELEU KERIHEL KEEFIRIIN / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i**

Aftë të bëjë çdo gjë [që do]. Nuk ka ndryshim [gjendjeje] dhe as fuqi [për t'u bërë diçka], përveçse prej Allahut [me vullnetin dhe ndihmën e Tij]. Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut dhe nuk adhurojmë përveçse Atë; Atij i takon begatia, Atij i takon mirësia dhe Atij i takon lëvdimi i mirë. Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, e adhurojmë me sinqeritet Atë edhe nëse këtë e urrejnë jobesimtarët.” Transmeton Muslimi me nr. (596).

3. “LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĤADIIR. ALL-LLAAHUM-ME LAA MAANIÜN LIMAA EĀĤAJTE, UELAA MUĀĤIJE LIMAA MENEĀTE, UELAA JENFEŪ DHEL XHED-DI MINKEL XHED-D / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Aftë të bëjë çdo gjë [që do]. O Allah, nuk ka ndalues për atë që Ti jep dhe nuk ka dhënës për atë që Ti ndalon! Të kamurit nuk i bën dobi tek Ti kamja, pasi ajo i ka ardhur atij prej Teje. ” Transmeton El-Bukhari (844) dhe Muslimi (593).

4. Pastaj thotë tesbihun e transmetuar, i cili ka disa trajta:

E para: [“SUBĤAAN-ALL-LLAAH / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Allahu”, 33 herë; “ELĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi i takon Allahut”, 33 herë; “ALL-LLAAHU EKBER / Allahu është më i madhi”, 33 herë; duke e plotësuar njëqindëshen me thënien: “LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL MULKU UE LEHUL ĤAMDU UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĤADIIR / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, i Cili është i Vetëm dhe i Pashoq. Atij i takojnë pushteti dhe lavdërimi dhe Ai është i Fuqishëm për çdo gjë”].

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘Atij që në fund të çdo namazi [pas çdo namazi të obliguar], i bën lavd Allahut tridhjetetë herë, e falënderon Allahun tridhjetetë herë dhe i shpreh Allahut se Ai është më i Madhi tridhjetetë herë, duke thënë në plotësim të qindëshes: ‘LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL MULKU UE LEHUL ĤAMDU UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĤADIIR / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, i Cili është i Vetëm dhe i Pashoq. Atij i takojnë pushteti dhe lavdërimi dhe Ai është i Fuqishëm për çdo gjë’; [të tillit] i falen fajet e tij edhe në qofshin si shkuma e detit.’” Transmeton Muslimi me nr. (597).

E dyta: [“SUBĤAAN-ALL-LLAAH” 33 herë; “ELĤAMDU LIL-LAAH” 33 herë; “ALL-LLAAHU EKBER” 34 herë]. Kjo bazohet në hadithin e Keab Ibn Uxhra (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘Pasuese, thënësi ose vepruesi i të cilave në fund të çdo namazi [të obliguar], nuk zhgënjehet:

‘Tridhjetetë tesbihe [SUBĤAAN-ALL-LLAAH], tridhjetetë tehvide [ELĤAMDU LIL-LAAH] dhe tridhjetekatër tekbire [ALL-LLAAHU EKBER].’” Transmeton Muslimi me nr. (596).

E treta: [“SUBĤAAN-ALL-LAAH” 25 herë; “ELĤAMDU LIL-LAAH” 25 herë; “ALL-LAAHU EKBER” 25 herë dhe “LAA ILAAHE IL-LALL-LAAH” 25 herë].

Kjo trajtë ka ardhur tek Et-Tirmidhi, nga hadithi i transmetuar prej Abdullah Ibn Zejdit (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Transmeton Et-Tirmidhi me nr. (3413); Albani, në shqyrtimin Mishkatu El-Masabih (v. 1, f. 307), ka thënë se ky transmetim është sahih / i vërtetë.

E katërta: [“SUBĤAAN-ALL-LAAH” 10 herë; “ELĤAMDU LIL-LAAH” 10 herë; “ALL-LAAHU EKBER” 10 herë].

Kjo trajtë ka ardhur tek Et-Tirmidhi, nga hadithi i transmetuar prej Abdullah Ibn Amrit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!). Transmeton Et-Tirmidhi me nr. (3410); Albani, në shqyrtimin Mishkatu El-Masabih (v. 2, f. 743), ka thënë se ky transmetim është sahih / i vërtetë.

Më parë është përmendur edhe rregulli për adhurimet e transmetuara në shumë forma, se “ato bëhen herë në një formë dhe herë në një tjetër”.

Prej sunetit është që tesbihet të bëhen me gishta, bazuar në transmetimet e ardhura nga Ahmedit dhe Et-Tirmidhi, se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Bëni tesbih (dhikër / përmendje) dhe numëroni me gishta, pasi në të vërtetë ato do të pyeten dhe do të bëhen të flasin** [në Ditën e Gjykimit].” Transmeton Ahmedit me nr. (27089) dhe Et-Tirmidhi me nr. (3486); Albani, në Sahihu El-Xhamia (v. 2, f. 753), ka thënë se ky transmetim është hasen / i mirë (i besueshëm).

5. Leximi i Ajetul Kursi (Ajetit të Kursisë).

Bazuar në hadithin e Ebu Umames (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Atë që e lexon Ajetin Kursi në fund të çdo namazi të obliguar [pas tij], nuk e pengon që të hyjë në Xhenet përveçse të vdesë** [t’i vijë vdekja].’” Transmeton En-Nesai, në Es-Sunenu El-Kubra, me nr. (9928); hadithin e kanë konsideruar sahih / të vërtetë El-Mundhiri në përpilimin e tij Et-Tergibu Ue Et-Terhibu me nr. (2373), Ibn AbdulHadi (El-Muharar v. 1, f. 198) dhe Ibn El-Kajimi (Zadu El-Mead v. 1, f. 303).

– **Leximi i El-Muaudheteni (Dy Mbrojtëseve):** “**ĤUL EŪUDHU BI RAB-BIL FELEĤ**” dhe “**ĤUL EŪUDHU BI RAB-BIN-NAAS**”.

Bazuar në hadithin e Ukbe Ibn Amir (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) më ka urdhëruar të lexojë **El-Muaudhat (Mbrojtëset) në fund të çdo namazi** [pas çdo namazi të obliguar].” Transmeton Ebu Daudi me nr. (1525); Albani ka thënë: “Zinxhiri i tij i transmetimit është sahih / i vërtetë”. Po kështu, Ibn Khuzejme dhe Ibn Hibani kanë thënë se [ky transmetim] është sahih / i vërtetë (Sahihu Ebi Daud v. 5, f. 254).

Këto janë një sërë sunetesh të namazit, të pëlqyera të bëhen nga ana e namazfalësit. Ne ende jemi në kohën e agimit, por i paraqitëm sa më parë nisur nga nevoja jonë për t’i pasur këto sunete të pranishme në gjithë sa i përket namazit. Allahu e di më mirë.

- **Prej sunetit është që pas [namazit të] agimit të qëndrohet në vendfalje deri në lindjen e diellit.**

[Kjo bazohet në transmetimin e ardhur] nga Xhabir Ibn Semura (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se:

“Profeti (Paqja qoftë mbi të!), kur e falte agimin (namazin e sabahut), ulej [këmbëkryq] në vendfaljen e tij derisa të lindte dielli mirë.” Transmeton Muslimi me nr. (670). “Mirë” ka kuptimin: të ngrihej [dukshëm në kupën qiellore].

▪ **Dhikrat (Përmendjet) e sabahut (mëngjesit).**

Koha e dhikrave (përmendjeve) të mëngjesit fillon nga zbardhja e agimit, pra kur muezini bën ezanin për namazin e agimit. Nuk ka dyshim se dhikrat janë fortesë e fortifikuar për robin në këtë botë (dynja) dhe janë një thesar i madh për të në amshim (botën tjetër).

▪ **Dhikrat e mëngjesit dhe të mbrëmjes:**

1. **“Kush thotë: ‘LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĶADIIR / Nuk ka të adhurar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Aftë të bëjë çdo gjë [që do]’; kush e thotë këtë dhjetë herë në mëngjes, të tillit i shkruhen me të njëqind të mira, fshihen prej tij njëqind të këqija, përfiton barsvlerësin e çlirimit të një skllavi dhe me të ruhet (mbrohet) për atë ditë derisa të ngryset. Kujt thotë si kjo kur ngryset, i takon ashtu si kjo.”** Transmeton Ahmedî me nr. (8719); Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është hasen / i mirë (i besueshëm).

2. **“EMSEJNEE UE EMSEL MULKU LIL-LAAHI, UEL ĤAMDU LIL-LAAHI, LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, ALL-LLAAHUM-ME IN-NII ES-ELUKE MIN KHAJRI HAADHIHIL-LEJLE UE KHAJRI MAA FIIHAA, UE EÛUDHU BIKE MIN SHER-RIHAA UE SHER-RI MAA FIIHAA. ALL-LLAAHUM-ME IN-NII EÛUDHU BIKE MINEL KESELI, UEL HEREMI, UE SUU-IL KIBERI, UE FITNETID-DUNJAA, UE ĀDHEEBIL ĶABR / U ngrysem dhe u ngryset sundimi duke i takuar Allahut, falënderimi gjithashtu i takon Allahut, nuk ka të adhurar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq. O Allah, të kërkoj Ty prej të mirës [së përdybotshme] të kësaj nate dhe prej të mirës që gjendet në të dhe dhe strehohem te mbrojtja Jote nga e keqja e saj dhe nga e keqja që gjendet në të. O Allah, strehohem tek mbrojtja Jote nga dembelizmi, nga pleqëria e thellë e dëmi i moshës së thyer [lajthitjet e pleqërisë], nga sprovimi i dynjasë dhe nga ndëshkimi i varrit.’ Edhe kur të gdhijë e thotë po këtë [në trajtën përkatëse]: “AĶBAĤNEE UE AĶBAĤAL MULKU LIL-LAAH... ES-ELUKE [MIN] KHAJRI MAA FII HAADHAL JEUMI UE KHAJRI MAA BEĀDEH, UE EÛUDHU BIKE MIN SHER-RI MAA FII HADHAAL JEUMI UE SHER-RI MAA BEĀDEH / U gdhimë dhe u gdhim sundimi duke i takuar Allahut... të kërkoj Ty prej mirësisë [së përdybotshme] të kësaj dite dhe prej mirësisë pas saj dhe strehohem te mbrojtja Jote nga e keqja e kësaj dite dhe nga e keqja që gjendet pas saj...”** Transmeton Muslimi me nr. (2723).

3. Sejjidu El-Istigfar (Kreu i lutjeve për kërkimin e faljes hyjnore) është: **“ALL-LLAAHUM-ME ENTE RAB-BII, LAA ILAAHE ILLEE ENTE, ĶHALAĶTENII UE ENEE ĀBDUKE, UE ENEE ĀLEE ĀĤDIKE UE UEĀDIKE MA-STEĤA-ĀTU, EÛUDHU BIKE MIN SHER-RI MAA ĶANAĀTU, EBUU-U LEKE BINIĀMETIKE ĀLEJ-JE UE EBUU-U**

LEKE BIDHENBII, FE-GFIRLII, FEIN-NEHUU LAA JEGFIRUDH-DHUNUUBE IL-LEE ENTE / O Allah, Ti je Zoti im, nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Teje! Ti më krijove dhe unë jam robi Yt; do t'i qëndroj besnik besës dhe premtimit që të kam dhënë sa të mundem! Strehohem tek mbrojtja Jote prej të keqes që kam bërë, e miratoj mirësinë Tënde mbi mua dhe e pranoj para Teje fajin tim; prandaj falmë, se në të vërtetë, gjynahet nuk i fal askush tjetër, përveç Teje.' Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: 'Kush e thotë atë gjatë ditës i bindur plotësisht për të, pastaj vdes në po këtë ditë para se të ngrysët, i tilli është prej banorëve të Xhenetit. Edhe kush e thotë atë gjatë natës i bindur plotësisht për të, pastaj vdes në po këtë natë para se të gdhijë, i tilli është prej banorëve të Xhenetit.'" Transmeton El-Bukhari me nr. (6306).

4. **"Kur dikush prej jush të gdhihet, le të thotë: 'ALL-LLAHUM-ME BIKE AŞBAĤNEE UEBIKE EMSEJNEE UEBIKE NAĤJEE UEBIKE NEMUUTU UE ILEJKEN-NUSHUUR / O Allah, me Ty [mirësinë, mbrojtjen, përmendjen... Tënde] u gdhimë e me Ty u ngrysëm, me Ty jetojmë e me Ty vdesim [strehuar tek ndihma dhe mbrojtja Jote në gjithë kohët dhe gjendjet tona] dhe te Ti është rilindja.'** Ndërsa kur të ngrysët le të thotë: **'ALL-LLAHUM-ME BIKE EMSEJNEE UEBIKE AŞBAĤNEE UEBIKE NEMUUTU UE ILEJKEL-MAŞIIR / O Allah, me Ty [mirësinë, mbrojtjen, përmendjen... Tënde] u ngrysëm e me Ty u gdhimë, me Ty jetojmë e me Ty vdesim [strehuar tek ndihma dhe mbrojtja Jote në gjithë kohët dhe gjendjet tona] dhe te Ti është kthimi.'** Transmeton Ebu Daudi me nr. (5068), Et-Tirmidhi me nr. (3391), En-Nesai në Es-Sunenu El-Kubra me nr. (9836) dhe Ibn Maxhe me nr. (3868); Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është sahih / i vërtetë.

5. **"ALL-LLAHUM-ME FAAĤIRAS-SEMEEUEETI UEL ERĎI, ĀALIMEL GAJBI UESH-SHEHEEDETI, LAA ILAAHE IL-LEE ENTE RAB-BE KUL-LI SHEJ-IN UE MELIİKEHU, EŪUDHU BIKE MIN SHER-RI NEFSII UE MIN SHER-RISH-SHEJTAANI UE SHIRKIHI, UE EN EĶTERIFE ALEE NEFSII SUU-EN EU EXHUR-RAHU ILEE MUSLIM / O Allah Shpikësi i qiejve dhe i Tokës, Njohësi i të fshehtës dhe të dukshmes, [dëshmoj se] nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Teje, Zoti i gjithçkaje dhe Sunduesi i saj; strehohem tek mbrojtja Jote nga e keqja e vetvetes, nga ligësia e shejtanit dhe shirku i tij, si dhe që të mos kryej një të keqe në dëm të vetes apo ta tërheq atë tek ndonjë musliman!** Profeti (Paqja qoftë mbi të!) tha: **'Thuaje atë kur të gdhihesh, ngrysesh dhe shtrihesh për të fjetur.'**" Transmeton Ahmedi me nr. (6597), Ebu Daudi me nr. (5076), Et-Tirmidhi me nr. (3529) dhe En-Nesai me nr. (7699); Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është sahih / i vërtetë.

6. **"Nuk ka rob (musliman) që të thotë në mëngjesin e çdo dite dhe mbrëmjen e çdo nate: 'BISMIL-LAAHIL-LEDHII LAA JEĎUR-RU MEĀ-SMIHI SHEJ-UN FIL ERĎI UE LAA FIS-SEMEEI UE HUES-SEMIŪL-ĀLIİM / [Mbrohem] Me emrin e Allahut, me emrin e të Cilit [përmendjen e Tij], nuk të bën dëm asgjë, as në qiell dhe as në tokë [nuk të bën dëm asnjë**

fatkeqësi që vjen nga ato]; **Ai është Gjithëdëgjuesi** [i fjalëve tona] **dhe i Gjithëdijshmi** [mbi veprimet tona], **e thotë tre herë; atë** [thënësin e kësaj] **nuk e dëmton gjë.**” Transmeton Ahmedi me nr. (446), Et-Tirmidhi me nr. (10179) dhe Ibn Maxhe me nr. (3869); Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Et-Tirmidhi ka thënë: ‘Zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është hasen sahih / i mirë (i besueshëm) i vërtetë’, – dhe është ashtu si ai (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë.

7. **“Nuk ka rob musliman që të thotë kur të gdhijë dhe kur të ngryset, tre herë: ‘RAĎIJTU BIL-LAAHI RAB-BE, UE BIL ISLAAMI DIINE, UE BI MUĎAM-MEDIN ŠAL-LAALL-LAAHU ĀLEJHI UE SEL-LEME NEBIJ-JE / Jam i kënaqur me Allahun për Zot, me Islamin për fe dhe me Muhamedin (Mëshira dhe paqja e Allahut qofshin mbi të!) për Profet’; përveçse Allahu ia bën detyrë Vetes së Tij që ta kënaqë atë në Ditën e Gjykimit.”** Transmeton Ahmedi me nr. (18967), Et-Tirmidhi me nr. (3389) dhe Ibn Maxhe me nr. (3870); Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është hasen / i mirë (i besueshëm).

8. **“ALL-LLAAHUM-ME IN-NII ES-ELUKEL ĀAFIJETE FID-DUNJAA UEL EEKHIRAH, ALL-LLAAHUM-ME IN-NII ES-ELUKEL ĀFUE UEL ĀAFIJETE FII DIINII UE DUNJAAJEE UE EHLII UE MAALII, ALL-LLAAHUM-ME-STUR ĀURAATII, UE EEMIN RAUĀATII, ALL-LLAAHUM-ME-ĤFAĎĎNII MIN BEJNI JEDEJ-JE UE MIN KHALFII, UE ĀN JEMIINII, UE ĀN SHIMEELII, UE MIN FEUĔII, UE EŪUDHU BI ĀĎĎAMETIKE EN UGTEELE MIN TEĔTI / O Allah, unë kërkoj prej Teje mbrojtjen [mirëqenien] në këtë botë e në botën tjetër! O Allah, unë kërkoj prej Teje faljen dhe mbrojtjen [mirëqenien] për fenë time, për dynjanë time, për familjarët e mi dhe për pasurinë time! O Allah mbuloi turpet e mia dhe më ruaj nga frikërat e mia, më ruaj nga para dhe nga mbrapa, nga e djathta dhe nga e majta, edhe nga lart dhe strehohem për mbrojtje tek madhështia Jote që të mos vritem nga përposhtë meje!”** Transmeton Ahmedi në El-Musened me nr. (4785), Ebu Daudi me nr. (5074), En-Nesai në Es-sunenu El-Kubra me nr. (10401) dhe Ibn Maxhe me nr. (3871); El-Hakim (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është sahih / i vërtetë.

9. **“EŪUDHU BI KELIMEETIL-LAAHIT-TEEM-MEETI MIN SHER-RI MAA KHALEĔ / Të mbroj Ty përmes fjalëve të plota të Allahut nga e keqja që ka krijuar.”** Transmeton Ahmedi me nr. (7898) dhe Et-Tirmidhi me nr. (3437); nga Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!); Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është hasen / i mirë (i besueshëm).

10. I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), kur gdhijej thoshte: **‘AŠBAĎNEE ĀLEE FIĔRATIL-ISLAAM UE KELIMETIL IKHLAAŠ, UEDIINI NEBIJ-JINEE MUĎAM-MEDIN - ŠAL-LAALL-LAAHU ĀLEJHI UE SEL-LEM, UEMIL-LETI EBIINEE IBRAAHIIME ĎANIIFEU-UE MAA KEENE MINEL MUSHRIKIIN / U gdhimë në natyralitetin fetar islam, fjalën e devocionit të sinqertë fetar, fenë e profetit tonë Muhamedit (Mëshira dhe paqja e Allahut qofshin mbi të!) dhe fenë e babait tonë Ibrahimit**

që ishte mbi një adhurim të drejtë [të padevijuar] **dhe s'ishte prej idhujtarëve.**" Transmeton Ahmedi me nr. (21144) dhe (15367). Ndërsa kur ngrysej thoshte: "**EMSEJNEE ĀLEE FIŦRATIL-ISLAAM... / U ngrysem në natyralitetin fetar islam...**" Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se zinxhiri i transmetimit të këtij hadithi është sahih / i vërtetë.

Gjithë sa u cek më parë i takon pjesës "Faslun fi Edhkeri Es-Sabahi ue El-Mesai", të trajtesës së dijetarit të nderuar Ibn Bazit (Allahu e mëshiroftë!), me titull: "**Tuhfetu El-Akhjari bi Bejani Xhumletin Nafiatin mima Uerade fi El-Kitabi ue Es-Suneti min El-Edi'jeti ue El-Edhker**".

"JAA ĤAJ-JU JAA KAJ-JUUMU BI RAĤMETIKE ESTEGIITHU, EŠLIĤ LII ŠĤEĤNII KUL-LEHU UE LAA TEKILNII ILEE NEFSII ŦARFETE ĀJN / O i Gjallë, o Mbajtësi i gjithçkaje! Falë mëshirës Tënde kërkoj ndihmë! Ma rregollo të gjithë çështjen time dhe mos më lër të mbështetem në veten time as sa pulitja [mbyllja e hapja e shpejtë] e syrit!" Transmeton En-Nesai me nr. (10405) dhe El-Bezari (v. 2, f. 282); Ibn Haxheri, në Netaixhu El-Efkeri (f. 177) dhe Albani, në Silsiletu El-Ehadithi Es-Sahih (v. 1, f. 449), kanë thënë se ky hadith është hasen / i mirë (i besueshëm).

"ĤASBIJELL-LLAHU LAA ILAAHE IL-LEE HUE ĀLEJHI TEUEK-KELTU UE HUE RAB-BUL ĀRSĤIL ĀDĤIIM / Më mjafton Allahu, nuk ka të adhuruar (të meritueshëm) përveç Tij, Atij i mbështetem dhe Ai është Zoti i Arshit (Fronit) madhështor." Transmeton Ebu Daudi me nr. (5081); nga hadithi i Ebu Ed-Derdait (Allahu qoftë i kënaqur me të!); më i fuqishëm është mendimi se zinxhiri i transmetimit qëndron tek Ebu Derdai [i papërcaktuar tek Profeti] dhe transmetuesit e këtij transmetimi janë të besueshëm, por transmetimi – siç ka përmendur Albani (shih: Es-Silsiletu v. 11, f. 449) – ka dispozitën e hadithit të lidhur (përcaktuar tek Profeti).

Së treti: Koha e paradites (ED-DUĤĤA / duhaja)

Në kohën e paradites, është prej sunetit që të falet namazi i duhasë (paradites).

Mbi këtë argumenton:

a. Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: "Miku im i ngushtë (Paqja qoftë mbi të!) më ka porositur me tre (gjëra): të agjërojë tre ditë nga çdo muaj, [të falë] dy rekate të duhasë (paradites) dhe të fal vitrin para se të flejë." Gjithashtu, me këtë [porosi] Profeti (Paqja qoftë mbi të!) e ka porositur edhe Ebu Derdain (Allahu qoftë i kënaqur me të!), siç transmeton Muslimi me nr. (722), dhe [e ka porositur edhe] Ebu Dherrin (Allahu qoftë i kënaqur me të!), siç transmeton En-Nesai, në Es-Sunenu El-Kubra, me nr. (2712); Albani, në Es-Sahih me nr. (2166), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

b. Hadithi i Ebu Dherrit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: "**Gdihieni duke u dashur të jepni për çdonjërin nga kyçet tuaj sadaka (lëmoshë). Çdo thënie tesbihi (SUBĤĤAAN-ALL-LLAH / I Lavdishëm e i Patëmetë është Allahu!) është sadaka, çdo thënie tehmide (EL-ĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut!) është sadaka, çdo thënie tehli (LAA ILAAHE IL-LALL-LLAH / Nuk ka**

të adhuruar të meritëshëm veç Allahut!) është sadaka dhe çdo thënie tekberi (ALL-LAAHU EKBER / Allahu është më i Madhi!) është sadaka. Edhe urdhërimi në të mirë është sadaka, edhe ndalimi nga e keqja është sadaka. Nga sa në fjalë shlyejnë dy rekate që **personi i falë përgjatë paradites.**” Transmeton Muslimi me nr. (720).

Kyçet janë: eshtrat që janë të ndara nga njëra-tjetra.

Po në Sahihu Muslim, në hadithin që e transmeton Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ka ardhur sqarimi se çdo njeri është krijuar me treqind e gjashtëdhjetë kyçe dhe se kush bën sadaka sa ky numër, ecën asaj dite (që e bën këtë) duke e larguar veten e tij nga zjarri i Xhehenemit.

- **Koha e tij:** Koha e namazit të paradites fillon me t’u ngritur dielli sa një shtizë, pra pas daljes së kohës së ndalimit [në të cilën ndalohet falja e namazeve vullnetare].

Ndërsa mbarimi i kësaj kohe është pak para zenitit, pra: afërsisht dhjetë minuta para hytjes së kohës së namazit të drekës.

Mbi këtë tregon: Hadithi i transmetuar nga Amër Ibn Abese (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “**Fale namazin e agimit (sabahut) dhe pastaj kufizohu [ndalohu] nga namazi gjatë kohës që lind dielli, derisa ai të ngrihet lart [në qiell sa një shtizë]... Më tej falu [fal duhanë etj.], sepse namazi [pas ngritjes në fjalë të diellit] është i dëshmueshëm dhe prezantueshëm [nga engjëjt], derisa hija e shtizës ngrihet (pakësohet) [nuk mbetet hija e saj në tokë ose ajo është fare e vogël, pra pak para zenitit]. Pastaj kufizohu nga namazi, pasi atëherë vlon Xhehenemi...**” Transmeton Muslimi me nr. (832).

- **Koha e tij më e mirë është:** në fundin e kohës së saj (paradites), që përkon me kohën kur të vegjlit e deveve provojnë të nxehtin e diellit (zhegun).

Mbi këtë argumenton: hadithi i Zejd Ibn Erkamit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Namazi i euabinëve [atyre që bëjnë vazhdimisht kthesë te Zotit], është kur të vegjlit e deveve provojnë zhegun.**’” Transmeton Muslimi me nr. (748).

Ibn Bazi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Kuptimi provojnë zhegun është: kur i nxehti i diellit bie fuqishëm mbi to, ndërsa me fjalën arabe “fisal” nënkuptohen të vegjlit e deveve. Ky namaz është prej namazeve që është më mirë të falen në fundin e kohës.” Shih: Fetaua Islamiye (v. 1, f. 515).

- **Numri i rekateve të saj:**

Më e pakta për namazin e duhasë (paradites) është të falen dy rekate. Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), që vjen në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim): “Miku im i ngushtë (Paqja qoftë mbi të!) më ka porositur me tre (gjëra)...- dhe përmendi prej tyre: [të falë] dy rekate të duhasë (paradites).” Transmeton El-Bukhari nr. (1981) dhe Muslimi nr. (721).

Ndërsa më e shumta [e rekateve] për namazin e duhasë, mendimi i saktë është se për këtë nuk ka kufi, ku mendim ndryshe përbëjnë ata që thonë se kufiri i saj është tetë rekate. Pra personi ka të drejtë të shtojë mbi tetë rekate, deri në aq sa t’ia hapë Allahu i Lartësuar mirësinë e Tij mbi të dhe kjo bazohet në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) e falte duhanë (namazin e paradites) katër (rekate) dhe shtonte mbi këtë sa deshte Allahu.” Transmeton Muslimi me nr. (719).

Së katërti: Koha e drekës

Në lidhje me të janë disa çështje:

Çështja e parë: Namazi i suneteve para dhe pas (namazit të obliguar të) drekës.

Më parë, kur folëm për sunetet sistematike, thamë se para dreke ligjërohet të falen katër rekate dhe pas saj dy rekate. Mbi këtë argumenton hadithi i Aishes, Umu Habibes dhe Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të gjithë ata!).

Çështja e dytë: Prej sunetit është që rekati i parë i namazit të drekës, të zgjatet.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Said El-Khudriut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Bëhej ikameti për [nisjen] e namazit të drekës dhe dikush shkonte në [zonën pranë xhamisë të quajtur] Bakia që të kryente nevojën personale; pastaj merrte edhe abdes dhe më pas vinte dhe i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ishte [ende] në rekatin e parë, ngase e zgjaste atë.” Transmeton Muslimi me nr. (454).

Bazuar në këtë, për imamin është sunet që ta zgjasë rekatin e parë të namazit të drekës dhe ky sunet vlen gjithashtu edhe për atë që fal drekën individualisht (i vetëm) dhe po kështu edhe për gruan që fal drekën. Suneti në fjalë është prej suneteve të shuara. Lusim Allahun e Lartësuar të na bëjë ta zbatojmë sunetin (traditën profetike) në mënyrë sa më të kompletuar dhe të tregohemi të kujdesshëm me të.

Çështja e katërt: Gjatë zhegut (vapës së madhe) është sunet që namazi i drekës të vonohet derisa vapa të pakësohet.

Mbi këtë argumenton:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), merfuan / i lidhur [përcaktuar tek Profeti]: **“Nëse vapa bëhet e fortë, vonojeni namazin sa të freskohet moti, pasi vapa e madhe është prej gëlimit të Xhehenemit.”** Gëlimi i Xhehenemi është: vlimi i tij, krahas shpërndarjen së flakërimit dhe zjarrimit të tij. Transmeton El-Bukhari me nr. (533, 534) dhe Muslimi me nr. (615).

Dijetari ynë Ibn Uthejmini (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Nëse e zëmë për shembull se dielli në ditët e verës e arrin zenitin në orën dymbëdhjetë dhe se ikindia (pasditja) është afërsisht në orën katër e gjysmë, vonimi sa të freskohet moti është afërsisht në orën katër.” Shih: El-Mumtia (v. 2, f. 104).

Mendimi i saktë është se vonimi [në fjalë i drekës] sa të freskohet moti, është i përgjithshëm, si për atë që falet pas imanit, ashtu edhe për atë që falet vetëm. Kjo është edhe përzgjedhja e dijetarit tonë Ibn Uthejminit (Allahu e mëshiroftë!). Së këtejmi, këtu hyjnë edhe gratë, pra për to është sunet që kur të bëjë vapë e madhe, ta vonojnë drekën derisa të freskohet, bazuar në kuptimin e përgjithshëm të hadithit të Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

Së pesti: Koha e ikindisë (pasdites)

Më parë folëm për sunetet sistematike dhe i sqaruam ato, duke përmendur se para ikindisë nuk ka të tilla.

Dijetari i madh i Islamit, Ibn Tejmije (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Sa i përket kohës para ikindisë, asnjë [dijetar musliman] nuk është i mendimit se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) falej [falej sunete sistematike] në këtë kohë dhe kushdo që është shprehur se ka [sunete sistematike para ikindisë]

me siguri që mendimi i tij është i dobët ose i gabuar.” Shih: El-Fetaua (v. 23, f. 125).

Mendimi i saktë – dhe Allahu e di më mirë – është se, nuk është prej sunetit që para namazit të ikindisë, të falet namaz sunet (vullnetar) i përcaktuar, porse çështja në fjalë mbetet e lirë, ashtu që kush dëshiron mund të falë pa problem dy rekate ose më shumë, të sojit të namazeve vullnetare të lira, njëlloj si në çdo kohë tjetër përveç kohëve të ndaluara. Kurse gjë të caktuar (sunete të përcaktuara) para ikindisë, nuk ka.

▪ **Dhikrat (Përmendjet) e mëngjesit dhe mbrëmjes:**

– Kur fillon koha e dhikrave (përmendjeve) të mëngjesit dhe të mbrëmjes?

a. Koha e dhikrave (përmendjeve) të mëngjesit.

Ajo fillon nga zbardhja e agimit të vërtetë, që përbën kohën e namazit të agimit (sabahut). Kur muezini bën ezanin për namazin e agimit (sabahut), atëherë fillon koha e dhikrave të mëngjesit. Sa u tha përbën mendimin e thujtës të gjithë dijetarëve muslimanë (Allahu i mëshiroftë!).

b. Koha e dhikrave (përmendjeve) të mbrëmjes.

Gjasa më e madhe – dhe Allahu e di më mirë – është se ajo fillon pas ikindisë deri në perëndimin e diellit. Ndërkaq, **lejohet të thuhet se ajo është edhe pas perëndimit.**

Së gjashti: Koha e akshamit (perëndimit)

Në lidhje me të ka një sërë çështjesh:

Çështja e parë: Prej sunetit është mbajtja e fëmijëve [që të mos dalin nga shtëpia] në fillimin e akshamit.

Çështja e dytë: Prej sunetit është mbyllja e dymëve në fillimin e akshamit, duke përmendur emrin e Allahut të Lartësuar.

Veprimi i këtyre dy normave ruan prej shejtanëve dhe xhindëve. Duke i mbajtur fëmijët të mos dalin nga shtëpia në orën e parë të perëndimit, bëhet ruajtja e tyre prej shejtanëve që përhapen në këtë kohë. E njëjta vlen edhe për mbylljen e dymëve në këtë kohë, duke e përmendur emrin e Allahut [duke thënë: BISMIL-LAAH / Me emrin e Allahut!] kur ato (dymet) të mbyllen. Sa e sa fëmijë dhe shtëpi u kanë dhënë mundësi shejtanëve që në këtë kohë të kenë pushtet mbi ta! Sa madhështor është kujdesi i Islamit për fëmijët tanë dhe shtëpitë tona!

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Xhabir Ibn Abdullahut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Kur të vijë errësira e natës** [të ngryseni], **mbajini fëmijët tuaj** [që të mos dalin nga shtëpia], **pasi shejtanët shpërndahen atëherë. Pasi të kalojë një farë kohe prej natës, lërnini fëmijët** [mos i ndaloni nga hyrje-dalja], **mbyllini dymet dhe përmendeni emrin e Allahut** [kur t’i mbyllni ato], **pasi shejtani** [soji i tij] **nuk e hap një derë të mbyllur** [me BISMIL-LAAH].” Transmeton El-Bukhari me nr. (3304) dhe Muslimi me nr. (2012). Me hyrjen e natës nënkuptohet: ardhja e saj pas perëndimit të diellit.

Mbajtja e fëmijëve që të mos dalin nga shtëpia dhe mbyllja e dymëve në fillimin e akshamit (perëndimit), është në fakt prej kategorisë së veprimeve të pëlqyeshme. Shih: Fetaua El-Lexhneti Ed-Daime (v. 26, f. 317).

Çështja e tretë: Falja e dy rekateve para (namazit të obliguar të) akshamit.

Kjo bazohet në hadithin e Abdullah Ibn Mugafel El-Muzeniut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Faluni para namazit (të obliguar) të akshamit (perëndimit)**!,- [pasi e tha dy herë] në të tretën tha: ‘**Kush të dojë.**’ E tha këtë sepse nuk pëlqeu që njerëzit ta bënin atë traditë.” Transmeton El-Bukhari me nr. (1183).

– Gjithashtu, është sunet që në mes çdo ezani dhe ikameti të falen dy rekate.

Nëse këto dy rekate janë sistematike, si ato të agimit (sabahut) dhe drekës; këto sunete sistematike mjaftojnë për këto dy rekate. Nëse personi gjendet i ulur në xhami dhe muezini bën ezanin e namazit të ikindisë ose jaciesë, prej sunetit është që ky person të ngrihet dhe të falë dy rekate.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Abdullah Ibn Mugafel El-Muzeniut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), ka thënë: ‘**Mes çdo dy ezanëve** [ezanit dhe ikametit] **ka namaz (vullnetar).**’ Ai (Paqja qoftë mbi të!) e tha këtë tre herë dhe në të tretën tha: ‘**Kush të dojë.**’” Transmeton El-Bukhari me nr. (624) dhe Muslimi me nr. (838).

Nuk ka dyshim se faljet e dy rekateve (vullnetare) para (namazit të obliguar të) akshamit ose mes çdo dy ezaneve, nuk janë të forta si theksimi i suneteve sistematike, ndaj ato [dy rekartet në fjalë] duhen lënë herë-herë. Për këtë Profeti (Paqja qoftë mbi të!) në herën e tretë tha: “**Kush të dojë.**” E tha këtë sepse nuk pëlqeu që njerëzit ta bënin traditë të tillë gjë.

Çështja e katërt: Gjumi para jacie është i papëlqyeshëm.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Berze El-Eslamiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!): “Pëlqente të vonohej jacia,- tha: dhe nuk e pëlqente gjumin para saj dhe bisedimin pas saj.” Transmeton El-Bukhari me nr. (599) dhe Muslimi me nr. (647).

Arsyeja e mospëlqimit të gjumit në kohën e akshamit, pra para jacie, është se gjumi në fjalë është shkak për ikjen e namazit të jaciesë.

Së shtati: Koha e jaciesë (darkës)

Në lidhje me të ka një sërë çështjesh:

Çështja e parë: Bisedimi dhe kuvendimi pas saj është i papëlqyeshëm.

Kjo bazohet në hadithin e mëparshëm të Ebu Berze El-Eslamiut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku vjen: “Nuk e pëlqente gjumin para saj dhe bisedimin pas saj.” **Në rast se biseda e tij bëhet nga nevoja, ajo nuk konsiderohet e papëlqyeshme.**

Shkaku i papëlqyeshmërisë – dhe Allahu e di më mirë – është se: kësisoj vonohet gjumi dhe ushqehet frika e mosfaljes së agimit (sabahut) në kohën e tij, ose në kohën e parë e tij, ose që kujt e ka për zakon të falë namaz nate, t’i ikë kjo falje.

Çështja e dytë: Më mirë është që namazi i jaciesë të vonohet, përderisa kjo nuk i vë në vështirësi ata që falen pas imamit.

Mbi këtë argumenton:

Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “Një natë, Profeti (Paqja qoftë mbi

të!) e vonoi namazin e jacisë derisa u bë terr, aq sa një shumicë [pjesë e madhe] e natës shkoi dhe aq sa të pranishmit në xhami i zuri gjumi [dremitën ulur këmbëkryq]. Pastaj ai (Paqja qoftë mbi të!) doli [ca para mesnatës] u fal dhe tha: “**Faktikisht kjo është koha e tij** [namazit të jacisë], **po qe se nuk** [druhem se] **do ia vështirësoja umetit tim** [muslimanëve].” Transmeton Muslim me nr. (638).

Bazuar në sa në fjalë, edhe për gruan, e cila nuk është e lidhur me namazin në grup (xhemat), është sunet që ta vonojë jacinë, nëse kjo nuk përbën vështirësi për të. E njëjta vlen edhe për burrin nëse nuk është i lidhur me namazin në grup (xhemat), si rasti kur ai është udhëtar dhe ngjashëm.

Sunetet e gjumit

▪ **Gjumi, ku ka disa sunete:**

1. Mbyllja e dyerve kur flemë.

Kjo bazohet në hadithin e Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur të flini fikini fenerët, mbyllini dyert, mbylluani grykët enëve të pirjes dhe mbulojeni ushqimin dhe pijet.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (5624) dhe Muslimi me nr. (2012).

Arsyeja për urdhrin e mbylljes së dyerve është: pengesa e hytjes së shejtanëve, siç u përmend më parë në hadithin tjetër të Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!):

“**Mbyllini dyert dhe përmendeni emrin e Allahut** [kur t’i mbyllni], **pasi shejtani** [soji i tij] **nuk e hap një derë të mbyllur** [me BISMIL-LAAH].” Transmeton El-Bukhari me nr. (5623) dhe Muslimi me nr. (2012).

2. Fikja e zjarrit para gjumit.

Kjo bazohet në hadithin e mëparshëm të Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku vjen: “**Kur të flini fikini fenerët.**”

Gjithashtu sa në fjalë bazohet në hadithin e Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Mos e lini zjarrin** [ndezur] **në shtëpitë tuaja kur të flini!**” Transmeton Muslimi me nr. (2015).

Me këtë [rregull] matet çdo gjë që është shkak për rënien e zjarrit në një familie. Së këtejmi, duhet të bëhet kujdes për shembull me gjërat që mund të ndikojnë tek mjetet e ngrohjes dhe të bëhen shkak për rënien e zjarrit e ngjashëm, duke qenë se këto gjëra i përkasin të njëjtës çështje [ligjit të shkakësisë]. Zjarri, siç na ka treguar Profeti (Paqja qoftë mbi të!), konsiderohet armik.

Bazuar në sa në fjalë: nëse i fjeturi sigurohet nga zjarri, se ky i fundit nuk do të ndikojë, duke eliminuar çdo gjë përreth që shkakton përhapjen e tij, në këtë rast nuk ka problem që zjarri të qëndrojë ndezur, sepse dispozita vërtitet me shkakun e saj, ekziston në prani të tij dhe asgjësohet në mosprani të tij.

3. Abdesi para gjumit.

Kjo bazohet në hadithin e El-Bera Ibn Azibit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se:

“I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur të bësh të shtrihesh për të fjetur merr abdes, si abdbesi yt për namaz. Pastaj shtriu në anën tënde të djathtë dhe më pas thuaj:**

‘ALL-LAAHUM-ME IN-NII ESLEMTU UXHËHI ILEJKE... / O Allah, vërtet që unë e dorëzoja fytyrën time te Ti...’ Transmeton El-Bukhari me nr. (247) dhe Muslimi me nr. (2710).

4. Shkundja e shtratit para shtrirjes mbi të.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur dikush nga ju të vijë në shtratin e tij [për të fjetur], le ta shkund atë me të brendshmen e rrobës së tij, pasi ai nuk e di çfarë [ndoshta diçka e dëmshme: gjarpër, akrep etj.] e ka pasuar atë në të. Pastaj le të thotë: ‘BISMIKE RAB-BI UEDĀTU XHENBII... / [Ndihmuar] Me emrin tënd o Zoti im, e vendosa anën time [të trupit]...’** Transmeton El-Bukhari me nr. (6320) dhe Muslimi me nr. (2714).

E brendshmja e rrobës është: ana e saj e brendshme që vjen pas trupit.

Nisur nga sa parapriu, bëhet e qartë se prej sunetit është që shtrati të shkundet me anën e brendshme të rrobës, që shkundja të jetë tre herë dhe që të përmendet emri i Allahut gjatë shkundjes.

Më e mira është që shkundja e tij të bëhet me anën e brendshme të rrobës. Ndërkaq, disa dijetarë janë të mendimit se kjo shkundje mund të bëhet me çdo gjë dhe se e rëndësishme është që të shkundet shtrati. Prej këtyre dijetarëve është Ibn Xhibrini (Allahu e mëshiroftë!), që ka thënë: “Nuk është kusht përdorimi i anës së brendshme të rrobës, porse qëllimi arrihet edhe nëse personi e shkund krejt shtratin [në vetvete] ose e shkund atë me çallmën [turbanin] e tij apo ngjashëm.” Shih: Fetaua Ibn Xhibrin (2693).

5. Gjumi në anën e djathtë të trupit.

6. Vendosja e dorës së djathtë nën faqen e djathtë.

Në lidhje me këto dy sunete argumenton hadithi i El-Bera Ibn Azibit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: “I Dërguari Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur të bësh të shtrihesh për të fjetur merr abdes, si abdbesi yt për namaz. Pastaj shtriu në anën tënde të djathtë dhe më pas thuaj: ‘ALL-LAAHUM-ME IN-NII ESLEMTU UXHËHI ILEJKE... / O Allah, vërtet që unë e dorëzoja fytyrën time te Ti...’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (247) dhe Muslimi me nr. (2710).

Po kështu argumenton hadithi i Hudhejfes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) kur shtrihet natën për të fjetur në shtratin e tij, dorën e vet e vendoste poshtë faqes së tij...” Transmeton El-Bukhari me nr. (6314).

7. Leximi i dhikrave (përmendjeve) të gjumit.

Për gjumin ka dhikra (përmendje) nga Libri (Kurani) dhe Suneti (Tradita Profetike):

1. Prej Librit janë:

a. Leximi i Ajetit Kursi.

Konsiderohet sunet që të lexohet Ajeti Kursi pak para gjumit; kjo përbën për personin mbrojtje prej shejtanit derisa të gdhihet.

Mbi këtë tregon: Historia e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), me atë që vidhte nga zekati [drithi i zekatit]. Në hadith vjen se Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) tha: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) më tha: **‘Çfarë bëri i arrestuari yt mbrëmë?’** Unë i thashë:

‘O i Dërguar i Allahut, pretendoi se ai do më mësojë fjalë me të cilat Allahu më bën dobi, ndaj i lëshova rrugë [e lashë të lirë].’ Ai (Paqja qoftë mbi të!) tha: ‘Cilat janë ato?’ Unë i thashë: ‘Më tha që kur të biesh në shtratin tënd, lexo Ajetin Kursi nga fillimi derisa ta përfundosh ajetin {**ALL-LLAAHU LAA ILAAHE IL-LE HUEL ĤAJ-JUL ĶAJ-JUUM**} dhe më tha: ‘Do mbetet në vazhdimësi mbi ty një mbrojtës prej Allahut dhe shejtani nuk të afrohet dersia të gdhihesh,’ – ata [sahabët / shokët e Profetit] ishin më të kujdesshmit për të mësuar për mirë [kudo dhe me çdo çmim dynjaje]. Profeti (Paqja qoftë mbi të!) tha: ‘Faktikisht ai të ka thënë të vërtetën, ama ai është gënjeshtar i madh. A e di me kë po bisedon që prej tre netësh o Ebu Hurejra?’ Ai tha: ‘Jo.’ [Profeti] I tha: ‘Ky është shejtan.’” Transmeton El-Bukhari me nr. (2311), i cili e ka transmetuar mualak / të pezullt (në fillimin e zinxhirit të transmetimit, nga ana e publikuesit, janë të hequr një ose më shumë transmetues) dhe En-Nesai e ka transmetuar të lidhur në Es-Sunenu El-Kubra (10795).

b. Leximi i dy ajeteve (vargjeve) të fundit të sures (kaptinës kuranore) El-Bekare.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Mesudit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Kush i lexon në mbrëmje këto dy ajete prej fundit të sures El-Bekare, i mjaftojnë.**’” El-Bukhari me nr. (4008) dhe Muslimi me nr. (807). Dy ajetet e fundit të sures El-Bekare nuk janë prej dhikrave (përmendjeve) që bëhen enkas për gjumin, por ato i përkasin përkujtimit që thuhet në mbrëmje. Së këtejmi, kush nuk i lexon ato në mbrëmje dhe kujtohet për këtë kur bie për të fjetur, le t’i lexojë ato atëherë.

Në lidhje me kuptimin e “**i mjaftojnë**” ka një sërë mendimesh:

Është thënë: “I mjaftojnë për namazin e natës” dhe është thënë: “I mjaftojnë [si mbrojtje] prej shejtanit”.

Po kështu **është thënë**: “I mjaftojnë [si mbrojtje] prej sëmundjeve”; por të gjitha (këto mendime) janë të mundshme, siç ka thënë En-Neueui (Allahu e mëshiroftë!). Shih: Sherhu En-Neueui li Muslim, hadithi (808), kapitulli “Fadlu El-Fatiha ue Khauatimu Sureti El-Bekare...”.

c. Lexim i sures El-Ikhlâs dhe El-Muauedheteni, fryrja me to në dy pëllëmbët dhe pastaj fshirja e trupit me to tre herë.

Mbi këtë argumenton:

Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “Ai (Paqja qoftë mbi të!), çdo natë, kur shtrihet në shtratin e tij, bashkonte dy pëllëmbët e tij dhe pastaj [bëhej gati të] frynte në to [me cifla të padukshme pështyme, para ose pas leximit] dhe lexonte {**ĶUL HUELL-LLAAHU EĤAD**}, {**ĶUL EŪUDHU BI RAB-BIL FELEĶ**} dhe {**ĶUL EŪUDHU BI RAB-BIN-NAAS**}. Më pas me to fshinte sa mundej prej trupit të tij; fillonte [të fshinte] me to [me dy pëllëmbët] mbi kokën e fytyrën e tij dhe çfarë vinte prej [pjesës së përparme edhe asaj të pasme të] trupit të tij. Këtë e bënte tre herë.” Transmeton El-Bukhari me nr. (5017).

Prej hadithit përfitohet se: Profeti (Paqja qoftë mbi të!) e zbatonte këtë sunet çdo natë, bazuar në fjalën e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “çdo natë”. Po kështu, kushdo që synon ta zbatojë këtë sunet, i bashkon dy pëllëmbët e tij, pastaj fryn në to me [suret] El-Ikhlâs dhe El-Muauedheteni, pastaj fshin sa të mundet nga trupi i tij, duke filluar nga koka dhe fytyra e tij. Këtë e bën tre herë.

d. Leximi i sures El-Kefirun.

Bazuar në hadithin e Uruetu Ibn Neufelit, të cilin ai e transmeton nga i ati (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) i ka thënë Neufelit: ‘Lexo {**ĶUL JAA EJ-JUHEL KEEFIRUUN**} dhe pastaj fli në përfundim të saj, pasi ajo është pastrim prej idhujtarisë [përfutuese e monoteizmit].’” Transmeton Ahmedi me nr. (21934), Ebu Daudi me nr. (5055) dhe Et-Termidhi me nr. (3403); Albani (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë se hadithi është hasen / i mirë (i besueshëm).

2. Prej sunetit është që të bëhen shumë lutje, prej të cilave janë:

a. “BISMIKELL-LLAHUM-ME EMUUTU UE EĤJAA / Me emrin Tënd o Allah, vdes [fle] dhe ngjallem [zg]ohem].” Transmeton El-Bukhari nr. (6324); nga hadithi i Hudhejfes (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

b. “ALL-LLAHUM-ME KHALAĶTE NEFSII UE ENTE TEUEF-FEEHAA, LEKE MEMEETUHAA UEMAĤJAAHAA, IN EĤJEJTEHAA FEĤFAĤĤ-HAA, UEIN EMET-TEHAA FEGFIR LEHAA, ALL-LLAHUM-ME IN-NII ESELUKEL ĀAFIJEH / O Allah, e krijove unin [shpirtin] tim dhe Ti e vdes atë [me gjum ose vdekje]. Ty të përket vdekja dhe jetesa e tij. Nëse e ngjall atë [pas gjumit], ruaje dhe nëse e vdes, fale! O Allah, të lutem për mbrojtje [mirëqenie në këtë botë dhe tjetrën].” Transmeton Muslimi me nr. (2712).

c. “ALL-LLAHUM-ME RAB-BES-SEMEEUEETI, UE RAB-BEL-ERĤI, UE RAB-BEL ĀRSHIL ĀĤĤIIM, RAB-BENEE UE RAB-BE KUL-LI SHEJ-IN, FEELIĶUL ĤĀB-BI UEN-NEUAA, UE MUNEZ-ZILUT-TEURAATI UEL INXHILI UEL FURĶAAN, EŪUDHU BIKE MIN SHER-RI KUL-LI SHEJ-IN ENTE EEKHIDHUN BI NAAĤIJETIH, ALL-LLAHUM-ME ENTEL EU-UELU FELEJSE ĶABLEKE SHEJ-UN, UE ENTEL EEKHIRU FELEJSE BEĀDEKE SHEJ-UN, UE ENTEĤĤ-ĤĤĀAHIRU FELEJSE FEUĶAKE SHEJ-UN, UE ENTEL BAAĤINU FELEJSE DUUNEKE SHEJ-UN, IĶĤI ĀN-NED-DEJNE, UE-GNINEE MINEL FAĶRI / O Allah, Zoti i qiejve, Zoti i Tokës, Zoti i Arshit madhështor, Zoti ynë dhe Zoti i gjithçkaje; Mugulluesi (Nxjerrësi) i farës dhe bërthamës, Zbritësi i Teuratit, Ungjillit dhe Furkanit (Kuranit). Strehohem tek Ti të më mbrosh nga e keqja e çdo gjëje, kryerjen e së cilës Ti e ke nën pushtetin Tënd! O Allah, Ti je i Pari e para Teje nuk ka gjë; Ti je i Mbrami e pas Teje nuk ka gjë; Ti je i Dukshmi e sipër Teje nuk ka gjë; Ti je i Padukshmi e nuk ka gjë që të jetë më pranë sesa Ti! Shlyeji prej nesh borxhet dhe na pasuro që të mos biem në varfëri!” Transmeton Muslimi me nr. (2712).

d. “BISMIKE RAB-BI UEĤĀTU XHENBII UE BIKE ERFAŪHU, IN EMSEKTE NEFSII FERĤAMHAA UEIN ERSELTEHAA FEĤFAĤĤ-HAA BIMAA TEĤFAĤĤU BIHI ĪBAADEKEĤ-ĤĀALIĤIIN / [Ndihmuar] Me emrin tënd o Zoti im, e vendosa anën time [të trupit] dhe me Ty [emrin Tënd] e ngrejë atë. Nëse e merr shpirtin tim [në gjumë], mëshiroje dhe nëse e lëshon atë, mbroje me çfarë mbron robërit e tu të mirë [të devotshëm]” Transmeton El-Bukhari me nr. (6302) dhe Muslimi me nr. (2714).

e. “EL-ĤĀMDU LIL-LAAHIL-LEDHII EĤĤĀMENEE UESEĶĀANEE, UE KEFEENEE UE EEUAANEE, FEKEM MIM-MEN LA KEEFIJE LEHU UELAA MUĖUI / Falënderimi

absolut i takon Allahut, i Cili na dha të hamë e të pimë, na dha mjaft dhe na dha strehë. Sa e sa [të shumtë janë ata që] s'kanë askënd t'u japë sa u mjafton dhe t'i strehojë." Transmeton Muslimi me nr. (2715).

f. **“ALL-LAAHUME ĶINI ĀDHEEBEKE JEUME TEBĒĀTHU ĪBAADEK / O Allah mbromë prej ndëshkimit Tënd në ditën që do ringjallësh robërit e Tu.”** Transmeton Ahmedi me nr. (18660); Albani, në Sahihu El-Xhamia (v. 2, f. 869), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

g. Bërja tesbih dhe tehmid tridhjetetë (33) herë dhe tekbir tridhjetekatër (34) herë.

Prej sunetit është që kur të bihet të flihet, të bëhet tridhjetetë (33) herë tesbih [SUB AAN-ALL-LAAH / I Lavdishëm (e i Patëmetë) është Allahu], tridhjetetë herë tehmid [EL AMDU LIL-LAAH / Falënderimi i takon Allahut] dhe tirdhjetekatër (34) herë tekbir [ALL-LAAHU EKBER / Allahu është më i madhi]. Sa në fjalë ka një mirësi të madhe, e cila është se, i jepet fuqi trupit përgjatë ditës.

Mbi këtë argumenton: hadithi i Aliut (Allahu qoftë i kënaqur me të!): “Fatimja [e bija e Profetit] u ankua për pësimet (kallot) që kish bërë mokra (guri i mullirit) në dorën e saj. Profetit (Paqja qoftë mbi të!) i erdhën robër lufte, kështu që Fatimja u nis për tek ai, por nuk e gjeti. Ajo u takua me Aishen dhe bisedoi me të. Kur Profeti (Paqja qoftë mbi të!) erdhi, Aishja i tregoi se Fatimja kish qenë tek ajo. Profeti (Paqja qoftë mbi të!) erdhi tek ne [thotë Aliu (Allahu qoftë i kënaqur me të!)], tekta gjendeshim në shtrat. Ne bëmë të ngrihemi por Profeti (Paqja qoftë mbi të!) na tha: **‘Rrini në vendin tuaj!’** U ul mes nesh [tek koka] derisa ndjeva ftohtësinë e këmbës së tij mbi kraharorin tim dhe më pas tha: **‘A t’ ju mësoj më mirë se ajo që kërkuat?! Kur të bini në shtrat, ta madhëroni Allahun** [të thoni ALLAHU EKBER / Allahu është më i Madhi] **tridhjetekatër (34 herë), t’i shprehni Atij lavdi** [të thoni SUB AAN-ALL-LAAH / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu] **tridhjetetë (33 herë) dhe ta falënderoni Atë** [të thoni EL- AMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut] **tridhjetetë (33 herë); kjo është për ju më mirë se shërbëtori.’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (3705) dhe Muslimi me nr. (2727).

Në një transmetim vjen: Aliu (Allahu qoftë i kënaqur me të!) tha: “Nuk e lashë atë [dhikër] qëkurse e dëgjova nga Profeti (Paqja qoftë mbi të!).’ Iu tha: ‘As natën e [betejës së] Siffinit?’ Ai tha: ‘As natën e Siffinit.’” Transmeton El-Bukhari me nr. (5362) dhe Muslimi me nr. (2727).

m. **“ALL-LAAHUM-ME IN-NII ESLEMTU UEXHĒHII ILEJKE, UE FEU-UAĀTU EMRII ILEJKE, UE ELXHEĒTU ĀĤAHRII ILEJKE, RAGBETEN UE REHBETEN ILEJKEE, LAA MELXHE-E UELAA MENXHEE MINKE IL-LEE ILEJKE, EEMENTU BIKITEEBIKEL-LEDHII ENZELTE UE BINEBIJ-JIKEL-LEDHII ERSSELTE / O Allah, e kam dorëzuar fytyrën (unin) tim tek Ti, çështjen time ta kam lënë Ty, shpinën time e kam mbështetur te Ti [jam mbështetur tërësisht tek Ti], tek Ti e kam drejtuar dëshirën dhe Ty të frikësohem [dëshiroj shpërblimin Tënd dhe i frikësohem ndëshkimit Tënd]. Nuk ka strehim dhe as shpëtim prej Teje [ndëshkimit Tënd] vetëm se tek Ti [askënd nuk mund ta mbrojë prej Teje përveçse Ti]. Unë kam besuar në librin Tënd që e zbritë dhe profetin Tënd që e dërgove.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (247) dhe Muslimi me nr. (2710). [Në këtë hadith Profeti (Paqja qoftë mbi të!) thotë: **“Kur të shtrihesh në shtrat, merr abdes si ai për namaz, pastaj shtrihu në**

anën tënde të djathtë dhe thuaj... (lutjen në fjalë).] Në fundin e hadithit Profeti (Paqja qoftë mbi të!) thotë: **“Lëri këto të jenë fjalët e tua të fundit [para gjumit]; në vdeksh kësisoj në atë natë tënden, vdes mbi natyralitetin [e robërve të afërt me Allahun].”** Ndërsa në një transmetim të Muslimit vjen: **“Dhe nëse gdhijesh, gdhijesh mbi mirësi.”**

Në këtë hadith sqarohet edhe suneti tjetër, i cili është lënia e këtij dhikri që të jetë gjëja e fundit e cila thuhet para gjumit. Sa në fjalë përmban një shpërblim të madh, të tillë që nëse ndodh që ky person të ndërrojë jetë këtë natë, ai është prej atyre që vdesin mbi natyralitetin, pra: ky person vdes mbi traditën, në miletin (bashkësinë pasuese) besimdrejtë të Ibrahimit (Paqja qoftë mbi të!). Ndërsa nëse ky person gdhijet (gjallë), ka për t’u gdhirë me të mira në furnizimin dhe punën e tij. Kjo fjalë është përfshirëse dhe tubon brenda vetes atë që u tha më parë dhe të tjera përmbajtje veç kësaj.

Prej çfarë duhet të sillet në vëmendje është: një dhikër madhështor që është shkak për një mirësi madhështore, si begati e të Lartmadhëruarit. Ky dhikër (përmendje) vjen në Sahihu El-Bukhari, nga hadithi i Sheded Ibn Eusit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili e transmeton nga Profeti (Paqja qoftë mbi të!): **“Sejjidu El-Istigfar (Kreu i lutjeve për kërkimin e faljes hyjnore) është:**

‘ALL-LLAAHUM-ME ENTE RAB-BII, LAA ILAAHE ILLEE ENTE, KHALAKTENII UE ENEE ĀBDUKE, UE ENEE ĀLEE ĀHDIKE UE UEĀDIKE MA-STEĀ-ĀTU, EŪUDHU BIKE MIN SHER-RI MAA ŠANAĀTU, EBUU-U LEKE BINIĀMETIKE ĀLEJ-JE UE EBUU-U LEKE BIDHENBII, FE-GFIRLII, FEIN-NEHUU LAA JEGFIRUDH-DHUNUUBE IL-LEE ENTE / O Allah, Ti je Zoti im, nuk ka të adhuroar të meritueshëm përveç Teje! Ti më krijove dhe unë jam robi Yt; do t’i qëndroj besnik besës dhe premtimit që të kam dhënë sa të mundem! Strehohem tek mbrojtja Jote prej të keqes që kam bërë; e miratoj mirësinë Tënde mbi mua dhe e pranoj para Teje fajin tim; prandaj falmë, se në të vërtetë, gjynahet nuk i fal askush tjetër, përveç Teje.’ Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kush e thotë atë gjatë ditës i bindur plotësisht për të, pastaj vdes në po këtë ditë para se të ngriset, i tilli është prej banorëve të Xhenetit. Edhe kush e thotë atë gjatë natës i bindur plotësisht për të, pastaj vdes në po këtë natë para se të gdhijet, i tilli është prej banorëve të Xhenetit.’”** Transmeton El-Bukhari me nr. (6306).

▪ **Sunete në lidhje me çfarë sheh i fjeturi (ëndrrat).**

Ajo që sheh njeriu në gjumë, s’është veçse një nga tre gjendjet e ardhura në hadithin e Ebu Hurejrës (Paqja qoftë mbi të!), tek [transmetimet e publikuara nga] Muslimi:

- 1- Ëndërr e mirë, e cila është përgëzim nga Allahu i Lartmadhëruar, e cila ka etiket e veta që do vijin në vijim.
- 2- Ëndërr hidhëruese, e cila është prej shejtanit dhe nuk e dëmton robin nëse zbaton etiket e saj që do përmenden.
- 3- Të shihet (në ëndërr) çfarë i thotë njeriut vetja e tij [ajo çfarë ka bluar personi në vetvete] para se të flejë, e cila s’është ndonjë gjë.

Prej këtij kapitulli janë sunetet e ardhura në hadithet në vijim:

Ebu Seleme (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: “Shihja ëndërr që më sëmurte”, – tha: “Takova Ebu Kateden, i cili më tha: ‘Edhe unë shihja ëndërr që më sëmurte, derisa dëgjova të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: **‘Ëndrra e mirë** [e mirëqenë / e pangatërruar dhe që ndodh të realizohet] **është prej Allahut** [prej mirësisë, ose mëshirës, ose sihariqit, ose paralajmërimit, ose njoftimit paraprak, ose orientimit të Allahut të Madhëruar]. **Nëse ndonjëri nga ju shikon çfarë dëshiron, të mos ia tregojë atë përveçse kujt e do; nëse sheh çfarë urren, le të pështyjë lehtë në të majtën e tij tre** [herë], **t’i kërkojë mbrojtje Allahut nga ligësia e shejtanit dhe ligësia e saj** [ligësia që ka parë në këtë ëndërr] **dhe të mos ia tregojë atë askujt; kësisoj ajo s’e dëmton atë.**”

Ebu Seleme tha: “Më parë, në këndvështrimin tim, ëndrra rëndonte më shumë sesa mali, por pasi e dëgjova këtë hadith [unë veproj sipas udhëzimeve të tij dhe] as që e marr më në konsideratë atë (ëndrrën).” Transmeton El-Bukhari me nr. (5747) dhe Muslimi me nr. (2261). Ndërsa në një transmetim vjen: “**Ëndrra e mirë është prej Allahut dhe ëndërrimi (i gënjeshtërt) është prej shejtanit. Nëse dikush prej jush shikon një ëndërr që ia ka frikën** [i frikësohet të keqes dhe ligësisë që ka parë në këtë ëndërr], **le të pështyjë lehtë** [me cifla të padukshme pështyme] **në të majtën e tij dhe t’i kërkojë mbrojtje Allahut prej të keqes së saj; kësisoj ajo nuk e dëmton atë.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (3292) dhe Muslimi me nr. (2261).

Në hadithin e Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), [të publikuar] tek Muslimi, i Dërguari i Allahut ka thënë: “**Le të strehohet tek mbrojtja e Allahut prej shejtanit, tre** [herë] **dhe le ta ndryshojë anën në të cilën ishte** [i shtrirë].” Transmeton Muslimi me nr. (2262).

Në hadithin e Ebu Said El-Khudriut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), [të publikuar] tek El-Bukhari [vjen]: “**Nëse ndonjëri prej jush shikon ëndërr që e dëshiron, faktikish ajo** [ëndërr] **është prej Allahut, ndaj le ta falënderojë Allahun për të.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (7045).

Nga hadithet e mëparshme rezulton se: kush shikon ëndërr të mirë, për të është sunet që të veprojë çfarë vijon:

Së pari: Ta falënderojë Allahun për të, pasi ajo është prej tij, Lëvduar qoftë Ai!

Së dyti: Ta tregojë atë; porse t’ia tregojë vetëm një personi që e do.

Ndërsa, kush shikon një ëndërr që nuk i pëlqen, për të është sunet të veprojë çfarë vijon:

Së pari: Të pështyjë lehtë ose me cifla të padukshme pështyme tre herë në të majtën e tij.

Së dyti: Të kërkojë tre herë mbrojtjen e Allahut të Lartësuar prej shejtanit dhe prej të keqes që pa [në ëndërr], duke thënë tre herë: “Mbrohëm tek Allahu nga shejtani dhe e keqja e saj [ëndërr].”

Së treti: Të mos ia tregojë atë askujt; nëse vepron kësisoj ajo [ëndërra] nuk e dëmton, siç na tregon Profeti (Paqja qoftë mbi të!).

Shtesë kësaj është që:

Së katërti: Ta ndryshojë anën në të cilën ka fjetur. Nëse ka qenë i shtrirë me kurriz (me barkun lart), le të flerë në anë (brinjazi ose në krah) dhe kështu me radhë.

Së pesti: Të ngrihet të falë dy rekate.

Prej haditheve të mëparshme përfitohet se: ëndrra e muslimanit është një pjesë e profetësisë dhe se njerëzit me ëndrrat më të vërteta janë ata që kur janë zgjuar thonë fjalët më të vërteta. Sa në fjalë është prej ndikimit të sinqeritetit dhe begatisë me të cilën ai vjen për muslimanin, qoftë edhe në gjendjen e gjumit.

▪ **Për atë që zgjohet natën, është sunet të thotë këtë dhikër (përmendje):**

Përmendja në fjalë vjen në hadithin ku Ubade Ibn Samit (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Kush përmendet me zë [zgjohet] përgjatë natës dhe thotë: ‘LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĶADIIR, EL-ĤAMDU LIL-LAAHI, UE SUBĤAAN-ALL-LLAAH, UE LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU, UELL-LLAAHU EKBER, UE LAA ĤAULE UE LAA ĶU-UETE IL-LAA BIL-LAAH / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Aftë të bëjë çdo gjë [që do], Falënderimi absolut i takon Allahut, Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu, nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Allahu është më i Madhi, Nuk ka ndryshim gjendjeje dhe as fuqi për t’u bërë diçka, përveçse në sajë të [vullnetit dhe fuqisë së] Allahut’** dhe pastaj thotë: ‘**ALL-LLAAHUM-ME-GFIR LII / O Allah falmë mua!**’, ose bën dua (lutje); [ky person] ka për të marrë përgjigje [i pranohet lutja]. Nëse ai merr abdes dhe falet, namazi i tij pranohet.” Transmeton El-Bukhari me nr. (1154).

Ibn Ethiri (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “**Kush përmendet me zë [zgjohet] përgjatë natës’;** ka kuptimin përmendet nga gjumi i tij dhe zgjohet [duke folur me zë].”

Në këtë hadith kemi dy sihariqe të mëdha, nëse personi që përmendet nga gjumi i tij e thotë këtë përmendje, e cila është: “**LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĶADIIR, EL-ĤAMDU LIL-LAAHI, UE SUBĤAAN-ALL-LLAAH, UE LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU, UELL-LLAAHU EKBER, UE LAA ĤAULE UE LAA ĶU-UETE IL-LAA BIL-LAAH / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Aftë të bëjë çdo gjë [që do], Falënderimi absolut i takon Allahut, Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu, nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Allahu është më i Madhi, Nuk ka ndryshim gjendjeje dhe as fuqi për t’u bërë diçka, përveçse në sajë të [vullnetit dhe fuqisë së] Allahut’;** kujt e thotë këtë dhikër (përmendje), i takojnë dy përgëzime:

I pari: Nëse thotë: ‘**ALL-LLAAHUM-ME-GFIR LII / O Allah falmë mua!**’, ose bën dua (lutje); lutja e tij pranohet.

I dyti: Nëse ai ngrihet merr abdes dhe falet, namazi i tij pranohet.

Falënderimi absolut i takon Allahut që na begatoi me këto mirësi dhe e lusim Allahun që të na mbarësojë në të vepruar. Me këtë sunet kemi përfunduar me paraqitjen e suneteve që i përkasin një kohe të caktuar [suneteve të kohëve të caktuara]...

Sunetet që s'i përkasin një kohe të caktuar

Kjo është pjesa e dytë e suneteve ditore. Lënda e këtij lloji të suneteve është e gjerë dhe e shumtë. Disa prej tyre ndryshojnë në varësi të gjendjeve, personave dhe vendeve.

Do të paraqes sunetet e përpikta që përsëriten gjatë ditë–natës, duke e lutur Allahun që të më japë mbarësi dhe korrektësi.

Sunetet e para të këtij lloji janë:

Sunetet e ushqimit

1. Përmendja e emrit të Allahut [thënia BISMIL-LAAH / Me emrin e Allahut] në fillim të ushqimit.

Nga Umer Ibn Ebi Seleme (Allahu qoftë i kënaqur me të!) vjen se ai thotë: “Isha djalosh [thjeshtër] nën kujdesin e të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!). Dora ime shkante e shkujdesur në enën e [përbashkët të] ushqimit. I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) më tha: ‘**O djalosh, përmende emrin e Allahut dhe ha me të djathtën tënde. Edhe, ha nga çfarë ke më pranë [para] vetes.**’ Paskëtaj, të ushqyerit tim mbeti kësisoj [sipas porosisë profetike].” Transmeton El-Bukhari me nr. (5376) dhe Muslimi me nr. (2022).

Nëse e harron përmendjen e emrit të Allahut, është sunet që kur të kujtohet për të, të thotë: “**BISMIL-LAAHI EU-UELIHI UE EEKHIRIHI / [Kërkoj bereqet dhe ndihmohem] Me emrin e Allahut në fillim dhe në mbarim të tij (ushqimit).**”

Kjo bazohet në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), ka thënë: “**Kur dikush nga ju të hajë, le ta përmend emrin e Allahut. Nëse harron që të përmend emrin e Allahut në fillim të tij (ushqimit), le të thotë: ‘BISMIL-LAAHI EU-UELIHI UE EEKHIRIHI / [Kërkoj bereqet dhe ndihmohem] Me emrin e Allahut në fillim dhe në mbarim të tij (ushqimit).**” Transmeton Ebu Daudi me nr. (3767) dhe Et-Tirmidhi me nr. (1858); Albani, siç është cekur më pare, ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

Po kështu, hadithi ka argumentuar se njeriu hanë me të djathtën e tij që të mos i përngjajë shejtanit. Nëse muslimani, nuk e përmend Allahun (kur ha), shejtani ka hise (pjesë) në ushqimin e këtij personi. Ndërsa, nëse muslimani ha dhe pi me të majtën e tij, kësisoj ai i përngjason shejtanit, sepse shejtani ha dhe pi me të majtën e tij.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Abdullah Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), ka thënë: “**Mos të hajë ndonjë nga ju me të majtën e tij dhe mos të pijë me të, pasi shejtani ha me të majtën e tij dhe pi me të.**” [Transmetuesi] Tha: Nafiu shtonte në këtë (transmetim): “**Dhe të mos jap e marr me të.**” Transmeton Muslimi me nr. (2020).

Shejtani kujdeset që të hyjë nëpër shtëpia që të bujë [kalojë natën] në to dhe të ketë hise (pjesë) në ushqimin dhe pijen e banorëve të tyre. Në këtë kontekst, Xhabir Ibn Abdullahu (Allahu qoftë i kënaqur me të!), transmeton se e ka dëgjuar Profetin (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: “**Nëse personi hy në shtëpinë e tij dhe e përmend Allahun në hyrjen e tij [futjen e tij në shtëpi] dhe të ushqyerin e tij, shejtani thotë [duke iu drejtuar pasuesve të tij]: ‘Nuk ka bujtje për ju dhe as**

darkë.’ Ndërsa, nëse hy dhe nuk e përmend Allahun në hyrjen e tij [futjen e tij në shtëpi], shejtani thotë: ‘E arritët [gjetët] bujtjen.’ Nëse [personi] nuk e përmend Allahun në të ushqyerin e tij, [shejtani] thotë: ‘E arritët [gjetët] bujtjen dhe darkën.’” Transmeton Muslimi me nr. (2018).

2. Ngrënia në enë nga përpara vetes.

Kjo bazohet në hadithin e mëparshëm të Umer Ibn Ebi Selemes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku vjen thënia e Profetit (Paqja qoftë mbi të!): “**Edhe, ha nga çfarë ke më pranë [para] vetes.**”

3. Të merret kafshata që bie; të hiqet e dëmshmjia e gjendur në të dhe të hahet.

Kjo bazohet në hadithin e Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “E kam dëgjuar Profetin (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: ‘**Shejtani e ndjek ndokënd prej jush në çdo gjë prej çështjes së tij (personit)** [shejtani bën kujdes të ketë hise në çdo gjë prej çështjes suaj]. **Ai e frekuenton atë deri edhe gjatë të ushqyerit të tij** [të këtij personi]. **Ndaj, nëse dikujt prej jush i bie ushqimi, le ta heq të dëmshmen e gjendur në të dhe pastaj le ta hajë e mos t’ia lërë shejtanit. Kur [personi] të mbarojë [të ushqyerin] le t’i lëpijë gishtat e tij, pasi ai nuk e di se në cilën pjesë të ushqimit të tij gjendet bereqeti.**” Transmeton Muslimi me nr. (2033).

Ai që mediton në këtë hadith, gjen se shejtani bën kujdes që të ketë hise (pjesë) në çdo çështje të njeriut, që ta largojë bereqetin prej jetës së tij dhe t’ia çoj dëm shumicën e çështjeve të tij. Për gatishmërinë e shejtanit që t’i qepet robit në të gjitha çështjet e tij, argumenton thënia e Profetit (Paqja qoftë mbi të!): “**Shejtani e ndjek ndokënd prej jush në çdo gjë prej çështjes së tij (personit)** [shejtani bën kujdes të ketë hise në çdo gjë prej çështjes suaj].”

4. Lëpirja e gishtave.

Lëpirja e tyre ka kuptimin: lëpirja e tyre me majën e gjuhës. Prej sunetit është që vetë personi t’i lëpijë ato ose t’ia lëpijë ato dikush tjetër [prej personave të dashur për të, të cilët nuk i pështiros kjo gjë], si gruaja p.sh. Kësisoj, prej sunetit është që ushqimi i ngjitur në dorë [në gishtat e dorës] të mos fshihet me shami a ngjashëm, por të lëpihet.

Mbi këtë tregon: hadithi i mëparshëm i Xhabirit (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

Në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim), publikohet hadithi i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Nëse ndonjëri nga ju ha, mos ta fshijë dorën e tij, derisa ta lëpijë** [në gishtat e tij] **ose t’ia japë dikujt tjetër për t’ia lëpirë** [prej personave të dashur për të, të cilët nuk i pështiros kjo gjë].” Transmeton El-Bukhari me nr. (5456) dhe Muslimi me nr. (2033).

5. Fshirja (boshatisja) e sahanit (enës së ushqimit).

Me fshirjen e sahanit nënkuptohet: që ngrënësi të pastrojë [hajë krejtësisht] ushqimin [e gjendur] në anën e tij. Kështu p.sh.: nëse dikush ha oriz, prej sunetit është që ai të mos lërë gjë në anën ku ha, pra ai e fshin [merr tërësisht] atë [oriz] që ka mbetur në anën e tij dhe e ha, pasi është e mundur që bereqeti të jetë në atë [oriz] që ka mbetur në anën e tij.

Mbi këtë tregon: hadithi i Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “**Ai** [pra Profeti]

(Paqja qoftë mbi të!) na urdhëroi ta fshijmë sahanin [t'i shkojmë pas me gisht a ngjashëm asaj që ka mbetur në të dhe ta hamë].” Transmeton Muslimi me nr. (2034). Në transmetimin e Muslimit, prej hadithit të Ebu Hurejrës (Paqja qoftë mbi të!) vjen: **“Le ta fshijë ndonjëri prej jush enën e ushqimit.”** Transmeton Muslimi me nr. (2035).

Dijetari ynë i nderuar Ibn Utthejmini (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Kuptimi është: t'i shkosh pas me gishtat e tu ushqimit që është ngjitur në to dhe t'i lëpish ato. Kjo është prej sunetit të lënë pas dore nga shumë prej njerëzve dhe për të ardhur keq deri edhe nga shumë prej nxënësve të dijes.” Shih: Sherhu Rijadi Es-Salihin (v. 1, f. 892).

6. Ngrënia me tre gishta.

Prej sunetit është që të hahet me tre gishta. Kjo ka të bëjë me çfarë mbahet me tre gishta, si p.sh. hurma arabe. Sa në fjalë është sunet të hahen me tre gishta.

Mbi këtë tregon: hadithi i Keab Ibn Malikut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) hante me tre gishta dhe lëpinte dorën [gishtat] e tij para se ta fishinte.” Transmeton Muslimi me nr. (2032).

7. Marrja frymë tre herë jashtë enës.

Prej sunetit është që ena e ujit të pihet tre herësh dhe të merret frymë pas çdonjëres.

Mbi këtë tregon: hadithi i Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) merte frymë [jashtë enës] gjatë pirjes tre herë dhe thoshte: **‘Faktikisht ky [të pirit me tre frymëmarrje] është më i ngjshëm, më i shëndetshëm dhe më i përvetsueshëm [i kapërdishëm].’** Së këtëjmi, unë në të pirë marrë frymë tre herë.” Transmeton El-Bukhari me nr. (5631) dhe Muslimi me nr. (2028).

Me frymëmarrjen në enë nënkuptohet: frymëmarrja gjatë prijes në enë, me kuptimin: që personi merr frymë jashtë enës, pasi frymëmarrja në enë është e papëlqyeshme. Kjo bazohet në hadithin e Katedes (Allahu qoftë i kënaqur me të!) [të publikuar] në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kur ndonjëri nga ju të pijë, mos të marr frymë në enë!’**” Transmeton El-Bukhari me nr. (5630) dhe Muslimi me nr. (267).

8. Falënderimi i Allahut të Lartësuar pas ushqimit.

Mbi këtë sunet tregon:

Hadithi i Enes Ibn Malikut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Vërtetë që Allahun e kënaq prej robit, që ai (robi) të hajë hajën dhe ta falënderojë për të, ose të pijë pijen dhe ta falënderojë për të.’**” Transmeton Muslimi nr. (2743).

Për këtë falënderim ka trajta të larmishme, prej të cilave janë:

a. **“EL-ĤAMDU LIL-LAAHI KETHIIRAN ĤAJ-JIBEN MUBAAREKEN FIIHI GAJRA MEKFIJ-JIN, UELAA MUED-DEĬN, UELAA MUSTEGNEN ĀNHU RAB-BENEE / Falënderimi absolut i takon Allahut, [falënderim] i shumtë, i dëlirë, me begati në të, i pamjaftueshëm [i pashpërblyeshëm], i pashpërfillshëm dhe i domosdoshëm [s’mund të bëhet pa të (Allahun ose falënderimin e Tij)], o Zoti ynë.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (5458).

b. **“EL-ĤAMDU LIL-LAAHIL-LEDHII KEFEENEE UE ERUAANEE GAJRA MEKFIJ-JIN UELAA MEKFUUR / Falënderimi absolut i takon Allahut, i Cili na dha sa duhet dhe na ngiu; Ai është i panevojshëm dhe i pamohueshëm.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (5459). **“I panevojshëm”**, me kuptimin: nuk ka nevojë për dikë, pasi është Allahu Ai që i ushqen robërit e Tij dhe u jep sa duhet; **“i pashpërfillshëm”**, me kuptimin: i pabraktisshëm; **“na dha sa duhet”**, vjen nga: mjaftimi (sa na mjafton); **“na ngiu”**, nga ngimja dhe **“i pamohueshëm”**, me kuptimin: [nuk mund të bëhet] mohimi i mirësisë dhe dhuntisë së Tij.

9. Ngrënia bashkërisht.

Prej sunetit është që të hahet bashkërisht dhe të mos hahet ndarazi (veç e veç).

Mbi këtë tregon: hadithi i Xhabir Ibn Abdullahut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë: “Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: **“Ushqimi i një personi u mjafton dy personave, ushqimi i dy personave u mjafton katër personave dhe ushqimi i katër personave u mjafton tetë personave.”** Transmeton Muslimi me nr. (2059).

10. Lavdërimi i ushqimit, nëse ky i fundit i pëlqen.

Prej sunetit është që: personi ta lavdërojë ushqimin nëse i pëlqen dhe padyshim që lavdërimi duhet të jetë vetëm me se gjendet në këtë ushqim.

Mbi këtë tregon: hadithi i Xhabir Ibn Abdullahut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) u kërkoi bashkëshorteve të tij t’i shtronin diçka për të ngjyer bukën me të dhe ato i thanë: “Kemi vetëm uthull.” Ai e kërkoi atë dhe filloi të hante [bukë] me të [uthullin], duke thënë: **“Sa ngjyes i mirë që është uthulli; sa ngjyes i mirë që është uthulli?!”** Transmeton Muslimi me nr. (2052). Uthulli ishte prej ngjyesve të tyre të ëmbël dhe jo të thartë, si uthulli ynë sot.

Dijetari ynë, Ibn Uthejmini (Allahu e mëshiroftë!), ka thënë: “Kjo i përket gjithashtu udhëzimit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), pra që kur personit i pëlqen ushqimi, ta lavdërojë atë. Kjo vlen p.sh. edhe për të lavdëruar bukën, kur thua: sa bukë e mirë buka e filan (aksh) fisi, apo ngjashëm me këtë. Edhe kjo është prej sunetit të të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!).” Shih: Sherhu Rijadi Es-Salihin (v. 2, f. 1057).

Kush mendon në realitetin tonë gjen që njerëzit të bien dendur në kundërvënie me sunetin (traditën) e Profetit (Paqja qoftë mbi të!). Madje këto persona jo vetëm e kanë lënë këtë sunet, por edhe i janë kundërvënë atij, disa herë duke e sharë ushqimin, gjë që është në kundërshtim me udhëzimin e Profetit (Paqja qoftë mbi të!). Në këtë kontekst, në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim) nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), transmetohet se ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) nuk ka sharë kurrë ndonjë ushqim; nëse i pëlqente e hante dhe nëse jo e linte.” Transmeton El-Bukhari me nr. (3563) dhe Muslimi me nr. (2064).

11. Të bëhet dua (lutje) për shtruesin e ushqimit.

Mbi këtë tregon: hadithi i Abdullah Ibn Busrit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut erdhi në një gosti tek babai im”, – tha: “Ne i afruam ushqim dhe gatesë prej hurmave, djathit e gjalpës dhe ai (Paqja qoftë mbi të!) hëngri prej asaj. Pastaj u soll hurmë prej të cilës

hëngri duke e hedhur bërthamën e saj nga mesi i dy gishtave të tij, ku gishtin tregues e kishte bërë bashkë me atë të mesit. Pastaj u soll diç për të pirë prej të cilës piu dhe ia dha atij që gjendej në të djathtën e tij”, – tha: “Babai im, teksa po mbante kapistrën (litarin) e devesë së tij, i tha: “Lute Allahun për ne!” Ai (Paqja qoftë mbi të!) tha: “**ALL-LLAHUM-ME BEERIK LEHUM FIIMAA RAZAĶĒTEHUM, UEGFIR LEHUM, UERĤAMHUM / O Allah, jepu atyre bereqet, fali dhe mëshiroji!**” Transmeton Muslimi me nr. (2042).

Gatesa prej hurmave, djathit dhe gjalpiti është: “hajsi”, i cili përbën një bashkim [të qullët] të hurmave arabe [të kualitetit të lartë] burni, djathit të thërrmuar dhe gjalpiti.

12. Pëlqehet që pirësi t’i japë të pijë atij që gjendet në të djathtë të tij.

Kuptimi është se: pasi personi të pijë për vete, është prej sunetit që t’i jepet atij që gjendet në të djathtë të tij, para atij që gjendet në të majtë të tij.

Mbi këtë tregon: hadithi i Enes Ibn Malikut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Na erdhi i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) në shtëpinë tonë dhe kërkoi për të pirë. Ne e molëm për të delen dhe pastaj unë e përzieva atë me këtë ujë të pusit tim”, – tha: “Unë ia dhashë të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!) dhe i Dërguari i Allahut piu, teksa Ebu Bekri gjendej në të majtë, Umeri përballë dhe një beduin (banor periferik) në të djathtën e tij [Profetit]. Pasi i Dërguari i Allahut mbaroi së piri, Umeri i tha: ‘Ky është Ebu Bekri o i Dërguar i Allahut’, – duke ia treguar atë, por i Dërguari i Allahut ia dha [enën] bedunit dhe e la Ebu Bekrin dhe Umerin. Ndërkaq i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) tha: “**Të djathtët, të djathtët, të djathtët** [kanë përparësi në këtë rast].” Enesi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) tha: “Kjo është sunet, kjo është sunet, kjo është sunet.” Transmeton El-Bukhari me nr. (2571) dhe Muslimi me nr. (2029).

13. Ai që shërben për të pirë, për vete pi i fundit.

Për atë që i shpërben për të pirë një grupi, është sunet që vetë të pijë i fundit.

Mbi këtë tregon: hadithi i gjatë i Ebu Katedes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), në të cilin ai ka thënë: “... I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) po e mbushte ujin dhe unë u shërbeja atyre [të pranishmëve], derisa mbetëm [pa pirë] vetëm unë dhe i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!)”, – tha: “Pastaj i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) mbushi dhe më tha: ‘Pi.’ Unë i thashë: ‘Unë nuk pi derisa të pish ti o i Dërguar i Allahut.’ Ai (Paqja qoftë mbi të!) më tha: ‘**Në të vërtetë, ai që i shërben për të pirë një grupi, është i fundit prej tyre në të pirë**’, – tha: “Me të pirë unë piu edhe i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!)...” Transmeton Muslimi me nr. (681).

Përfitim: Prej sunetit është që kush pi qumësht, të shpërllajë gojën me ujë pas pirjes së tij, që të hiqet yndyra që është prej qumështit. **Mbi këtë tregon:** hadithi i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se: “I Dërguari i Allahut pasi piu qumësht, kërkoi ujë, e shpërllau gojën dhe tha: ‘**Ai ka yndyrë.**’” Transmeton El-Bukhari me nr. (211) dhe Muslimi me nr. (358).

14. Mbulimi i enëve duke u përmendur emri i Allahut, kur vjen nata.

Prej sunetit është që kur vjen nata të mbulohen enët e zbuluara dhe të mbyllet gryka e enës së pirjes – pra të bëhet mbyllja e saj – nëse ajo ka mbyllëse, duke u përmendur gjatë kësaj emri i Allahut.

Mbi këtë tregon: hadithi i Xhabir Ibn Abdullahut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë:

“Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: ‘**Mbulojini enët dhe mbylleni grykën e enës së pirjes. Në të vërtetë gjatë vitit është një natë në të cilën zbret një epidemi (sëmundje) dhe në çdo enë pa kapak dhe enë pirjeje të pambyllur që ajo** [epidemia në fjalë] **kalon, zbret në to nga ajo epidemi.**’” Transmeton Muslimi me nr. (2014).

Sunete të selamit (përhëndetjes), takimit dhe ndenjjes.

1. Prej sunetit është: dhënia e selamit.

Argumentet për këtë sunet janë të shumtë dhe të dendur, prej të cilave është: hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**E drejta e muslimanit ndaj muslimanit është gjastë** [gjëra].’ Iu tha: ‘Cilat janë ato, o i Dërguari i Allahut?’ Ai (Paqja qoftë mbi të!) tha: ‘**Kur ta takosh, jepi selam; kur të të ftojë, përgjigju; kur të të këshillojë, pranoja këshillën; kur të teshtijë dhe falënderojë Allahun, lutu për të për mëshirë** [thuaje: ‘JER AMUKELL-LLAAH / Allahu të mëshiroftë!']; **kur të sëmuret, vizitoje dhe kur të vdes, përcille** [për në varreza].’” Transmeton Muslimi me nr. (2162).

– Sa i përket kthimit të selamit, ai është: vaxhib (detyrim), mbi të cilin argumenton:

Fjala e Allahut të Lartësuar: “**Kur ju përshëndet dikush me respekt, kthejani me një përshëndetje më të mirë ose në të njëjtën mënyrë! Pa dyshim, Allahu llogarit çdo gjë.**” (En-Nisa: 86).

Rregulli është se urdhri përbën një detyrim, përderisa nuk e ndryshon ndonjë ndryshues. Mëse një prej dijetarëve transmetojnë ixhmanë (konsensusin e dijetarëve muslimanë) lidhur me detyrimin e e kthimit të selamit. Prej këtyre dijetarëve është edhe Ibn Hazmi, Ibn AbdulBar, dijetari Tekijudin dhe të tjerë veç tyre (Allahu i mëshiroftë të gjithë!). Shih: El-Edab Esh-Sheri’jeh (v. 1, f. 356), pub. Muesesetu Er-Risale.

Formulimi më i mirë dhe më i kompletuar me të cilin thuhet selami dhe kthimi i tij, është: “**ES-SELAAMU ĀLEJKUM UE RAĤMETULL-LLAAHI UE BEREKEETUHU / Paqja (mbrojtja), mëshira dhe bekimi i Allahut qoftë mbi ju!**”; kjo pra është përshëndetja më e mirë dhe më e plotë.

Ibn El-Kajimi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: Prej udhëzimit të tij – pra të Profetit (Paqja qoftë mbi të!) – ishte përfundimi i selamit tek “**UE BEREKEETUHU / dhe bekimi i Allahut.**” Shih: Zadu El-Mead (v. 2, f. 417).

Përhapja e selamit; është sunet, për më tepër një sunet i inkurajuar që përbën një mirësi madhështore, bazuar në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), ka thënë: ‘**Pasha Atë në dorën e të Cilit është shpirti im, nuk hyni në Xhenet derisa të besoni dhe nuk do besoni derisa të duheni ndërmjet jush. A nuk doni t’ju tregoj mbi një gjë që nëse e bëni do të duheni ndërmjet jush?! Përhapeni ndërmjet jush dhënien e selamit!**’” Transmeton Muslimi me nr. (54).

2. Dhënia e selamit pëlqehet të përsëritet tre herë, nëse lind nevoja për këtë.

Këtu hyn rasti si p.sh. nëse dyshohet se personi të cilit i është dhënë selami nuk e ka dëgjuar atë herën e parë. Në këtë rast është e pëlqyeshme që dhënia e selamit të përsëritet dy herë dhe nëse nuk e

dëgjon (sërish, përsëritet) së treti. Kjo [pëlqehet të bëhet] edhe kur hyhet tek një grup i madh, si p.sh. në një kuvend të madh ku ka shumë të pranishëm; nëse jep selam një herë posa hy dhe e dëgjon vetëm kush gjendet në fillim të kuvendit, atëherë është e nevojshme që të jepet selam tre herë, me qëllim që ta përvetësojnë atë (selamin) të gjithë të pranishmit në kuvend.

Mbi këtë tregon: hadithi i Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), që transmeton nga Profeti (Paqja qoftë mbi të!) se: “Kur ai (Paqja qoftë mbi të!) fliste një fjalë, e përsëriste atë tre herë, me qëllim që t’ia kuptonin dhe kur vinte tek një grup njerëzish dhe u jepte selam, ua jepte atyre selamin tre herë.” Transmeton El-Bukhari me nr. (95).

Nga hadithi i mëparshëm i Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), përfitohet se përsëritja tre herë e fjalës së thënë, kur përsëritja e tyre është e nevojshme, është sunet, si p.sh. kur personi flet dhe nuk i kuptohet fjala [prej të pranishmëve]. Në këtë rast është sunet që fjala e thënë të përsëritet [së dyti] dhe nëse sërish nuk kuptohet e përsëritet së treti.

3. Prej sunetit është që selami t’i jepet të njohurit dhe të panjohurit.

Kjo bazohet në hadithin e Abdullah Ibn Umerit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se: “Një burrë e pyeti të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!): ‘Cili Islam është më i mirë?’ Ai (Paqja qoftë mbi të!) i tha: “**Të japësh ushqim dhe t’ia thuash selamin kujt njeh dhe kujt s’e njeh.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (12) dhe Muslimi me nr. (39).

4. Prej sunetit është që selamin ta nisë i pari kush ka ardhur Suneti (Tradita Profetike) që ta nisë atë.

Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) thotë: “I Dërguari i Allahu (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Selamin ia jep i hipuri** [në kafshë a mjet transporti], **këmbësorit; këmbësori, të ulurit dhe i pakti** [grup në numër], **të shumtit.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6233) dhe Muslimi me nr. (2160). Në transmetimin e El-Bukharit vjen: “**Selamin ia jep ai i vogli, të madhit; ecësi, të ulurit dhe i pakti** [grup në numër], **të shumtit.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6234).

Kundërvajtja me parësoren [siç do shpjegohet në vijim] në dhënien e selamit, nuk nënkupton se kjo është mekruh (e papëlqyeshme); thjesht e tillë gjë s’përbën problem, por është në kundërshtim me veprimin parësor, si p.sh.: që i madhi t’i japë selam të voglit; këmbësori, të hipurit dhe ngjashëm me këtë.

5. Prej sunetit është që t’u jepet selam fëmijëve.

Kjo bazohet në hadithin e Enes Ibn Malikut (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: “**Ai ishte duke ecur me të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) që kaloi përbri ca fëmijëve dhe u dha atyre selam.**” Transmeton El-Bukhari me nr. (6247) dhe Muslimi me nr. (2168).

Selami që u jepet fëmijëve: e bën unin që të jetë modest, si dhe e bën këtë rit zakon tek fëmijët dhe e ngjall atë në shpirtrat e tyre.

6. Prej sunetit është që të jepet selam kur futemi në shtëpi.

Ky selam jepet në përgjithësi [në çdo shtëpi që hyhet] dhe vepronet pasi më parë të jetë përdorur misvaku. Ky është edhe vendi i katërt prej vendeve ku theksohet pëlqyeshmëria e përdorimit të misvakut, pra kur hyhet në shtëpi, bazuar në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të publikuar tek Muslimi, e cila ka thënë se: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) kur hynte në shtëpinë e tij

fillonte me misvakun [pastronte dhëmbët me misvak].” Transmeton Muslimi me nr. (253). Pasi ta fillonte [ardhjen në] shtëpinë e tij me përdorimin e misvakut, hynte dhe u jepte selam banorëve të shtëpisë. Madje disa dijetarë kanë thënë se prej sunetit është që nëse hyhet në një shtëpi të jepet selam, në çdo shtëpi, edhe nëse në të nuk gjendet askush; bazuar në fjalët e Allahut të Lartësuar: **“Kur të hyni në shtëpi [të banuara apo jo], jepini selam veteve tuaja [të përshëndeteni] me përshëndetje të mirë e të bukur nga Allahu [në shtëpitë e banuara kjo përshëndetje është: ‘ES-SELAMU LEJKUM UE RA METULL-LLAHI UE BEREKEETUHU / Paqja [mbrojtja], mëshira dhe bekimi i Allahut qoftë mbi ju’; kurse në shtëpitë e pabanuara është: ES-SELAMU LEJNEE UE LEE BAADIL-LAAHIŠ-ŠAALI IIN / Paqja [mbrojtja] qoftë mbi ne dhe mbi robërit e mirë të Allahut]. Kështu jua shpjegon Allahu juve shpalljet që të kuptoni.”** (En-Nur: 61).

Ibn Haxheri (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Në përgjithësinë [në fjalë] hynë përhapja e selamit që i jepet vetvetes nga ana e kujt hy në një vend ku nuk gjendet askush, bazuar në thënien e Allahut të Lartësuar: **‘Kur të hyni në shtëpi, jepini selam veteve tuaja’...**” Shih: Fet’hu El-Bari, hadithi (6235), kapitulli: Ifshau Es-Selam.

❖ **Përfitim:** Nga sa më parë, përfitohet se kur hyhet në shtëpi pëlqehet që të veprohen tre sunete:

I pari: Përmendja e emrit të Allahut, sidomos natën.

Kjo bazohet në hadithin e Xhabir Ibn Abdullahut (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), ku vjen se ai e ka dëgjuar Profetin (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: **“Nëse personi hy në shtëpinë e tij dhe e përmend Allahun në hyrjen e tij [futjen e tij në shtëpi] dhe të ushqyerin e tij, shejtani thotë [duke iu drejtuar pasuesve të tij]: ‘Nuk ka bujtje për ju dhe as darkë.’ Ndërsa, nëse hy dhe nuk e përmend Allahun në hyrjen e tij [futjen e tij në shtëpi], shejtani thotë: ‘E arritët [gjetët] bujtjen.’ Nëse [personi] nuk e përmend Allahun në të ushqyerin e tij, [shejtani] thotë: ‘E arritët [gjetët] bujtjen dhe darkën.’”** Transmeton Muslimi me nr. (2018).

I dyti: Misvaku, bazuar në hadithin e Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!) të përmendur më parë, ku vjen edhe orientimi mbi gradën e këtij hadithi.

I treti: Dhënia selam njerëzve të shtëpisë.

7. Prej sunetit është që nëse hyhet tek njerëz ku gjendet dikush që po fle, të jepet selam me zë të ulët.

Kësisoj vepronte Profeti (Paqja qoftë mbi të!), sikurse në hadithin e [transmetuar nga] El-Mikdad Ibn El-Esued (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku vjen se ai thotë: “... Ne mjelnim [bagëtitë tona] dhe çdonjëri prej nesh pinte pjesën e tij. Ne i çonim edhe Profetin (Paqja qoftë mbi të!) pjesën e tij”, – tha: “Ai vinte gjatë natës dhe jepte një selam të tillë që nuk e zgjonte kë ishte fjetur dhe që ishte i dëgjueshëm për kë ishte zgjuar.” Transmeton Muslimi me nr. (2055).

8. Prej sunetit është përçimi i selamit.

Përçimi i selamit është sunet, si p.sh. që të thotë dikush: “M’i bëj selam filanit!”; rast në të cilin është sunet që t’ia dërgosh këtë selam personit përkatës.

Mbi këtë tregon: hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) i tha asaj: “**Xhibrili të çon selam**”, – dhe ajo tha: “Unë i thashë: ‘Edhe mbi të qoftë selami dhe mëshira e Allahut!’” Transmeton El-Bukhari me nr. (3217) dhe Muslimi me nr. (2447).

Në hadith vjen përcimi i selamit tek personi përkatës; siç e përçoi Profeti (Paqja qoftë mbi të!) selamin e Xhibrilit (Paqja qoftë mbi të!) tek Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Nga hadithi i mëparshëm, gjithashtu përfitohet se dërgimi i selamit [tek dikush] me dikë, është sunet.

9. Dhënia e selamit kur hyhet në një kuvend dhe gjithashtu kur iket prej tij.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili transmeton se: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Nëse dikush nga ju mbërrin tek një kuvend, le të japë selam dhe kur të dojë të ngrihet [të ikë] le të japë selam. I pari [selami i parë] nuk është më parësor se i fundit** [që të dy selamet, si ai i takimit ashtu edhe ai i largimit, janë të ligjëruara].’” Transmeton Ahmedi me nr. (9664), Ebu Daudi me nr. (5208) dhe Et-Tirmidhi me nr. (2706); Albani, në Sahihu El-Xhami (v. 1, f. 132), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

10. Gjatë takimit është sunet që krahas selamit, të shtrëngohen edhe duart (pëllëmbët).

Kësisoj kanë vepruar sahabët (Allahu qoftë i kënaqur me të gjithë!). **Mbi këtë tregon:** hadithi i Katedes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë: “Unë i thashë Enesit: ‘A ishte i pranishëm shtrëngimi i duarve ndër sahabët (shokët) e Profetit (Paqja qoftë mbi të!)?’”, – dhe ai më tha: ‘Po.’” Transmeton El-Bukhari me nr. (6263).

11. Buzëqeshja dhe fytyra e çlirët (gazmore) gjatë takimit, janë sunet.

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Dherrit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) më tha: ‘**Mos nënvlerëso asgjë nga veprat e mira, qoftë edhe që të takosh vëllanë tënd** [musliman] **me fytyrën të çlirët** [gazmore].’” Transmeton Muslimi me nr. (2626). Në publikimin që Et-Tirmidhi i bën hadithit të Ebu Dherrit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), transmetohet se i Dërguari i Allahut ka thënë: “**Buzëqeshja jote në fytyrën e vëllait tënd përbën për ty një sadaka (lëmoshë).**” Transmeton Et-Tirmidhi me nr. (1956); Albani, në Es-Sahih (572), thotë se hadithi është sahih / i vërtetë.

12. Fjala e mirë është prej sunetit, pasi ajo është sadaka.

Fjala e mirë (e këndshme dhe e sjellshme) është sunet, pasi ajo është sadaka; qoftë gjatë takimit, qëndrimit apo në çdo gjendje.

Mbi këtë tregon: hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘**Edhe fjala e mirë është sadaka.**’” Transmeton El-Bukhari me nr. (2989) dhe Muslimi me nr. (1009).

Gjuhët e njerëzve qarkullojnë dendur fjalë të mirë, që nëse do e bënë për të fituar shpërblimin hyjnor, do shpërbleheshin së tepërmi për këtë dhe do përfitonin një pjesë të bollshme prej këtyre sadakave.

Dijetari ynë Ibn Uthejmini (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Fjala e mirë si t’i thuash personit: Si je? Si shkon? Si i ke vëllezërit?

Si i keni familjarët?; dhe ngjashëm, sepse këto janë prej fjalëve të mira që fusin gëzim tek shoku yt.

Çdo fjalë e mirë është për ty një sadaka, shpërblim dhe bonus (shtesë) tek Allahu.” Shih: Sherhu Rijadi Es-Salihin (v. 2, f. 996), kapitulli: Istihbab Tajibi El-Kelam Ue Talakatu El-Uexhëh Inde El-Lika.

13. Pëlqyeshmëria e dhikrit të Allahut të Lartësuar në kuvend.

Të shumta janë hadithet në lidhje me mirësitë e kuvendeve të dhikrit dhe nxitjen për to. Prej tyre është hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili thotë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Allahu ka engjëj që kërkojnë rrugëve që të gjejnë persona që bëjnë dhikër dhe kur gjejnë një grup që përmendin Allahun, atëherë thërrasin: ‘Hajdeni tek çfarë po kërkon!’**”,- tha: **“Dhe u vijnë atyre për qark me krahët e tyre deri [lart] në qiellin e dynjasë...”** Transmeton El-Bukhari me nr. (6408) dhe Muslimi me nr. (2689).

14. Prej sunetit është që kuvendi të përfundohet me: (Kefaretu El-Mexhlis / Shlyerësja e Kuvendit).

Kjo bazohet në hadithin e Ebi Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Kujt qëndron në një kuvend, ku gjepura [fjala boshe dhe e papërgjegjshme] e tij shtohet, e para se të ngrihet nga ky kuvend i tiji thotë: “SUBĤAANEKELL-LLAHUM-ME UE BIĤAMDIKE, ESH-HEDU EN LAA ILAAHE IL-LEE ENTE, ESTEGFIRUKE UE ETUUBU ILEJKE / Lavdiplotë (e i Patëmetë) je o Allah dhe falënderimi absolut të takon vetëm Ty, dëshmoj se nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Teje, të kërkoj falje dhe ta shpreh Ty pendimin tim’;** ka për t’iu falur me siguri ajo [gjepura e tij] që ka ngjarë në këtë kuvend të tijin.” (Et-Tirmidhi 3433; Albani, në Sahihu El-Xhamia (v. 2, f. 1065), ka thënë se ky hadith është sahih / i vërtetë.

Sunete të veshjes dhe hijeshimit.

1. Prej sunetit është që veshja e këpucëve [dhe ngjashëm] të fillohet djathtas.

Prej sunetit është që kur muslimani të bëjë të vesh këpucët e tij, të fillojë me të djathtën. Po prej sunetit është që kur të bëjë të heqë këpucët e tij të fillojë me të majtën.

Mbi këtë tregon: hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Kur ndonjëri nga ju t’i veshë këpucët, le të fillojë me të djathtën dhe kur t’i heqë le të fillojë me të majtën. Le të jetë e djathta e para prej tyre që vishet dhe e fundit që hiqet.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (5856).

Në një tekst tjetër të ardhur tek Muslimi, qëndron: **“Të mos ecë ndokush nga ju me një këpucë! Le t’i veshë ato të dyja bashkë ose t’i heqë të dyja bashkë.”** Transmeton Muslimi me nr. (2097).

Në këto dy hadithe gjenden tre sunete:

1. Të fillohet veshja e këpucëve me të djathtën.
2. Të fillohet heqja e këpucëve me të majtën.
3. Dy këpucët ose të vishen të dyja bashkë, ose të hiqen të dyja bashkë; së këtejmi nuk bën të ecet me një këpucë të vetme.

2. Prej sunetit është që të vishen rroba të bardha.

Kuptimi është se ngjyra e bardhë e rrobave të veshura është prej sunetit; bazuar në hadithin e Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Vishni prej rrobave tuaja të bardhat, pasi ato janë prej rrobave tuaja më të mira; edhe të vdekurit tuaj qefinosini në to.’** Transmeton Ahmedi me nr. (2219), Ebu Daudi me nr. (3878) dhe Et-Tirmidhi me nr. (994); Albani, në Sahihu El-Xhamia (v. 1, f. 267), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë).

Dijetari ynë, Ibn Uthejmini (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Ky (sunet për burrat) është përfshirës për veshjen e rrobave të bardha: këmishat, fustanellat dhe pantallonat, që të gjitha lipset të jenë prej të bardhave, pasi kjo është më mirë. Por edhe nëse vishet tjetër ngjyrë, nuk ka problem, me kushtin që të mos jetë prej veshjeve që janë të veçanta për gratë.” Shih: Sherhu Rijadi Es-Salihin (2 / 1087).

3. Prej sunetit është përdorimi i parfumit [në publik, lejohet vetëm për burrat].

Kjo bazohet në hadithin e Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Nga dynjaja [juaj] më janë bërë të dashura gratë dhe parfumi; ndërsa ëndje e syrit më është bërë namazi.’** Transmeton Ahmedi me nr. (12293) dhe En-Nesai me nr. (3940); Albani, në Sahihu En-Nesai, ka thënë se hadithi është hasen sahih / i mirë (i besueshëm) i saktë (i vërtetë).

Kurse teksti: “**Nga dynjaja juaj më janë bërë të dashura tre [gjëra]...**”, është i dobët.

Profeti (Paqja qoftë mbi të!) urrente që t’i vinte erë e papëlqyeshme: në publikimin e El-Bukhariut, vjen hadithi i gjatë i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “Të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!) i vinte rëndë [nuk i pëlqente aspak] që prej tij të dilte erë [jo e mirë].” Transmeton El-Bukhari me nr. (6972). Me “erë”: nënkuptohet era jo e mirë (e pakëndshme).

5. Refuzimi i parfumit është i papëlqyeshëm.

Kjo bazohet në hadithin e Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) nuk e kthente mbrapsht parfumin.” Transmeton El-Bukhari me nr. (2582).

Prej sunetit është që flokët të krehen djathtas.

Këtu nënkuptohet krehja e flokëve: e cila sipas sunetit fillohet nga ana e djathtë dhe pastaj [vijohet] majtas.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “Profetit (Paqja qoftë mbi të!) i pëlqente fillimi djathtas, në mbathjen (veshjen) e këpucëve të tij, krehjen e tij, pastrimin e tij dhe në tërë çështjen e tij.” Transmeton El-Bukhari me nr. (168) dhe Muslimi me nr. (268).

Sunete të teshtimës dhe gogësimës (hapjes së gojës prej ardhjes së gjumit).

Sunetet e teshtitjes:

1. Për teshtitësin është sunet që të thotë: “EL-ĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut”.

Kjo bazohet në hadithin në të cilin Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) thotë: “**Nëse ndonjëri prej jush teshtin, le të thotë: ‘EL-ĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut.’** Ndërsa vëllai ose shoku i tij [musliman që e

dëgjon] **le t'i thotë: "JERĤAMUKELL-LAAH / Allahu të mëshiroftë."** Pasi t'i thotë atij: **'JERĤAMUKELL-LAAH / Allahu të mëshiroftë'**, [teshtitësi] **le t'i thotë: 'JEHDIKUMULL-LAAHU UE JUŠLIĤ BAALEKUM / Allahu ju udhëzofte dhe jua përmirësofte gjendjen tuaj.'**" Transmeton El-Bukhari me nr. (6224).

Prej sunetit është që të veprojë në mënyrë të larmishme, pra disa [herë të veprojë në formën e mëparshme dhe disa] herë të thotë: **"EL-ĤAMDU LIL-LAAH ĀLEE KUL-LI ĤAAL / Falënderimi absolut i takon Allahut për çdo gjendje.'** Transmeton Ebu Daudi me nr. (5031). Ibn El-Kajimi (Allahu e mëshiroftë!), në Zadu El-Mead (v.2, f. 436), në lidhje me këtë hadith thotë: "Zinxhiri i tij i transmetimit është sahih / i vërtetë".

Lutësi për të për mëshirë, i thotë: **"JERĤAMUKELL-LAAH / Allahu të mëshiroftë"**; ndërsa teshtitësi është sunet që t'i përgjigjet duke thënë: **"JEHDIKUMULL-LAAHU UE JUŠLIĤ BAALEKUM / Allahu ju udhëzofte dhe jua përmirësofte gjendjen tuaj."** Mbi gjithë këtë tregon hadithi i mëparshëm i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!).

2. Prej sunetit është që nëse teshtitësi nuk e falënderon Allahun, të mos bëhet për të lutje për mëshirë.

Nëse teshtitësi nuk e falënderon Allahun e Lartësuar, nuk është prej sunetit që të bëhet për të lutje për mëshirë, madje prej sunetit [në këtë rast] është që të mos bëhet për të lutje për mëshirë. Kjo bazohet në hadithin e Enesit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: "Dy burra teshtinë teksa gjendeshen tek Profeti (Paqja qoftë mbi të!), i cili për njërin prej tyre u lut për mëshirë, ndërsa për tjetrin nuk u lut për mëshirë. Burri tha: O i Dërguar i Allahut, u lute për mëshirë për këtë dhe nuk u lute për mëshirë për mua.' Ai (Paqja qoftë mbi të!) tha: **Në të vërtetë ky [pasi teshtiu] e falënderoi Allahun, kurse ti nuk e falënderove Allahun.'**" Transmeton El-Bukhari me nr. (6225). Sa më parë i takon të vepruarit të Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ndërsa nga thëniet e tij (Paqja qoftë mbi të!) është transmetimi i Ebu Musës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i ardhur në publikimin e Muslimit: "Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: **Nëse ndonjëri prej jush teshtin dhe thotë: 'EL-ĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut', lutuni për të për mëshirë** [i thoni: "JER AMUKELL-LAAH / Allahu të mëshiroftë]. **Ndërsa po qe se ai nuk e falënderon Allahun, mos u lutni për të për mëshirë.'**" Transmeton Muslimi nr. (2992). Ndërsa kur kemi të bëjmë me një pozitë edukimi, si rasti kur babai edukon fëmijën e tij, mësuesi nxënësit e tij dhe ngjashëm me këtë, që i përkasin pozitës së edukimit; në këtë rast edukuesi i thotë atij: "Thuaj: **'EL-ĤAMDU LIL-LAAH / Falënderimi absolut i takon Allahut'**"; që ta edukojë me këtë sunet, për të cilin i edukuari ndoshta nuk ka dijeni.

Po kështu, për personin që i ka rënë gripi, nuk bëhet lutje për mëshirë pas të tretës [teshtimës së tretë]. Nëse ai teshtin tre herë, bëhet për të lutje për mëshirë, ndërsa pas saj [teshtimës së tretë] nuk bëhet më për të lutje për mëshirë.

Mbi këtë tregon: publikimi që bën Ebu Daudi në Es-Sunen, nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili është transmetuar meukufun / i palidhur (nuk është përcaktuar tek Profeti, por

tek shoku i tij) dhe merfuan / i lidhur (i përcaktuar tek Profeti): **“Lutu për vëllanë tënd [musliman] për mëshirë, tre [nëse teshtitet dhe falënderon Allahun tre herë të përsëritura], ndërsa çfarë vjen shtesë kësaj është rrufë [bëhet lutje për shërim / mirëqenie].”** Transmeton Ebu Daudi me nr. (5034); Albani, në Sahihu Ebi Daud (v. 4, f. 308), ka thënë: “Hadithi është hasen meukufun / i palidhur (nuk është përcaktuar tek Profeti, por tek shoku i tij) dhe merfuan (i lidhur / i përcaktuar tek Profeti).

Këtë e mbështet Muslimi në [publikimin e tij] Sahihu Muslim, ku sjell hadithin e Seleme Ibn El-Ekua (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se: “Ai e ka dëgjuar Profetin (Paqja qoftë mbi të!), që një personi që ka teshtirë pranë tij (Paqja qoftë mbi të!), i ka thënë: **‘JERĤAMUKELL-LLAH / Allahu të mëshiroftë.’** Pastaj [po ky person] ka teshtirë një tjetër [teshtimë] dhe i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **Personi është me rrufë.**” Transmeton Muslimi me nr. (2993).

Nga sa më parë, arrihet përfundimi se për teshtitësin nuk bëhet lutje për mëshirë, në dy raste:

1. Nëse ai nuk e falënderon Allahun e Lartësuar.
2. Nëse [teshtima e tij] është mbi tre herë; pasi ky person është me rrufë.

Sunetet e gogësimës (hapjes së gojës prej ardhjes së gjumit).

Prej sunetit është që gogësimi të përmbahet, ose të zmbrapset (frenohet) me dorë.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), që transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Vërtetë që Allahu e do teshtimën dhe e urren gogësimën; kështu që nëse [personi] teshtinë dhe e falënderon Allahun, çdo muslimani që e dëgjon i del si detyrë që të lutet për të [teshtitësin në fjalë] për mëshirë. Ndërsa gogësimi, në realitet ajo është prej shejtanit, le ta zmbrops (frenojë) atë sa të mundet; nëse [gogësitësi] thotë: ‘Ha!’, shejtani qeshet me të.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (2663).

Ndërsa tek Muslimi, është publikuar hadithi i Ebu Saidit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Nëse ndonjëri prej jush gogësinë, le ta kapë (zërë) gojën me dorë, pasi hy shejtani.”** Transmeton Muslimi me nr. (2995). Së këtejmi, përmbajtja e gogësimës bëhet ose duke e bërë zap gojën, përmes ndalimit të hapjes së saj; ose duke shtrënguar dhëmbët me buzën; ose duke vendosur dorën përmbi gojë dhe ngjashëm.

- Gjithashtu, për gogësitësin, më e mira është që të mos e ngrëjë zërin e tij kur gogësinë, si p.sh. të [ngrejë zërin] duke thënë: “Ha”, ose: “Ah” dhe ngjashëm prej zërave që nxjerr gogësimi. Kjo bëhet sepse e tillë gjë lë vend që shejtani të qeshet me të.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), që transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Gogësimi është prej shejtanit, ndaj nëse ndonjëri nga ju gogësinë, le ta zmbrops (frenojë) atë sa të mundet. Nëse ndonjëri prej jush thotë [duke u gogësitur]: ‘Ha!’, shejtani qesh.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (2663).

Vërejtje: Disa njerëz e kanë bërë zakon që pas gogësimës të bëjnë TEA DH (kërkim mbrojtje nga djalli, duke thënë: “E UDHU BIL-LAAHI MINESH-SHEJ AANIR-RAXHIIM / Strehohem tek

Allahu që të më mbrojë nga shejtani i mallkuar.” Për këtë gjë nuk ka argument, madje kjo është në kundërshtim me udhëzimin e Profetit (Paqja qoftë mbi të!); sepse personi vjen dhe përmend për këtë rast çfarë nuk e ka thënë Profeti (Paqja qoftë mbi të!).

Sunete të tjera ditore.

- **Thënia e dhikrit (përmendjes) të transmetuar për hyrjen dhe daljen nga banjoja.**

Hyrësi në banjo është sunet që të thotë përmendjen e ardhur në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim):

Enesi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!), kur hynte në banjo thoshte: **“ALL-LLAAHUM-ME IN-NII EŪDHU BIKE MINEL KHUBUTHI [KHUBUTHI] UEL KHABEEITH / O Allah, më ruaj nga e keqja dhe shpirtrat e këqij** [nga shejtanët meshkujt dhe shejtanet femra].” Transmeton El-Bukhari nr. (6322) dhe Muslimi nr. (375).

Me artikulumin **“El-Khubuth”** nënkuptohen: meshkujt prej shejtanëve, kurse me **“El-Khabaith”** nënkuptohen: femrat prej tyre. Së këtejmi, mbrojtja e kërkuar është nga shejtanët meshkuj dhe femra.

Ndërsa artikulumin **“El-Khubth”** është më përfshirës, nënkupton: të keqen, kurse [shumësi i tij] **“El-Khabaith”** nënkuptohen: shpirtrat e këqij. Së këtejmi, mbrojtja e kërkuar është nga e keqja dhe keqbërësit.

– Dalësi nga banjoja, është sunet që të thotë:

Transmetimin e ardhur nga Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!), kur dilte nga banjoja thoshte: **GUFRAANEK / Faljen Tënde** [kërkoj o Allah!]” Transmeton Ahmedin me nr. 25220, Ebu Daudi me nr. (30) dhe Et-Tirmidhi me nr. (7); Albani, në shqyrtimin Mishkatu El-Masabih (v. 1, f. 116), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

- **Prej sunetit është shkruarja e testamentit.**

Lënia e testamentit është sunet për çdo musliman, në gjendje të sëmurë ose shëndoshë; bazuar në thënien e të Dërguarit të Allahut (Paqja qoftë mbi të!): **“Është detyrë e personit musliman, i cili ka diçka për ta lënë porosi [me testament], që të mos kalojnë dy net, pa qenë testamenti i tij i shkruar tek ai.”** Transmeton Muslimi me nr. (1626). Ky hadith është transmetuar nga Ibn Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!). Përmendja e dy netëve në hadith, nuk vjen e kategorizuar (prerë), por me të synohet që personit musliman të mos i kalojë as edhe një kohë e shkurtër, pa e lënë testamentin e tij të shkruar tek ai. Kjo vjen sepse personi nuk e di se kur do të vdes, gjë që përbën një ligj të përgjithshëm për tërë njerëzit.

Ndërsa testamenti që i përket detyrimeve ndaj Allahut të Lartësuar, si: zekati, ose haxhi, ose shlyerja [obligative]; ose të drejtat e njerëzve, si: borxhi dhe çuarja në vend e amaneteve; është obligim dhe jo sunet. Sa në fjale, bazohet në faktin se ky testament ka të bëjë me kryerjen e të drejtave dhe detyrimeve, sidomos kur këto të drejta nuk dihen prej askujt [duke qenë se: **çfarë nuk mund të përmbushet detyrimi pa atë, është detyrim** (në vetvete)].

- **Toleranca dhe butësia në shitblerje.**

Kjo realizohet në një formë të tillë që shitësi dhe blerësi të stolisen me tolerancë dhe butësi gjatë shitblerjes. Asnjëri prej tyre nuk bën të sillet ashpër kur bën pazar dhe diskuton për këtë, por duhet të tregohen tolerant.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Xhabir Ibn Abdullahut (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Allahu e mëshiroftë atë person që tregohet tolerant kur shet, kur blen dhe kur kërkon pagesën e borxhit.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (2076)

Po kështu, kur të kërkojë shlyerjen e borxhit, prej sunetit është që ta kërkojë atë lehtësisht dhe butësisht, bazuar në thënien e Profetit (Paqja qoftë mbi të!): **“...dhe kur kërkon pagesën e borxhit”**.

- **Falja dy rekate pas çdo abdesi.**

Ky namaz është një prej suneteve ditore, që përbën mirësinë e madhe të hyrjes në Xhenet. Në transmetimin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!) vjen se Profeti (Paqja qoftë mbi të!), në namazin e sabahut (agimit), i ka thënë Bilalit: **“O Bilal, tregomë për punën më shpresuese që ke bërë në Islam; pasi unë kam dëgjuar para meje trokëllimën e këpucëve të tua në Xhenet.”** Ai [Bilali] tha: ‘Nuk kam punuar ndonjë punë më shpresuese për mua sesa fakti se unë nuk jam pastruar [nuk kam marr abdes ose gusël] në ndonjë orë të natës ose ditës, pa falur me këtë pastrim atë që është shkruar për mua që të fal [dy rekate].’” Transmeton El-Bukhari me nr. (1149).

- **Pritja e namazit.**

Pritja e namazit është një sunet që vjen me një mirësi të madhe.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Ndonjëri prej jush mbetet në namaz përderisa çfarë e mban në vendin e tij është namazi; nuk e pengon atë të kthehet tek familjarët e tij përveçse namazi.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (659) dhe Muslimi me nr. (649). Ky person, përmes kësaj pritje të tij, merr shpërblimin e namazit.

Po Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!), transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Engjëjt luten [për falje dhe mëshirë] për dikë prej jush, përderisa ai është në vendfaljen e tij, sa s’e ka prishur abdesin; [thënës:] ‘O Allah fale atë! O Allah mëshiroje atë!’”** Transmeton El-Bukhari me nr. (659) dhe Muslimi me nr. (649). Kuptimi për ‘sa s’e ka prishur abdesin’ është: përderisa nuk ka bërë diçka që e prish abdesin. Ndërsa në publikimin e Muslimit vjen:

“Sa s’lëndon në të [vendfaljen ku gjendet], sa s’e ka prishur abdesin.” Transmeton Muslimi me nr. (649). Pra ky shpërblim ka për kriter që të mos i bëhet dëm apo lëndim kujt gjendet në atë vend dhe të mos priset abdesi.

- **Misvaku:**

Misvaku është prej suneteve të lira (çlirëta) që bëhen në çdo kohë. Enesi (Allahu qoftë i kënaqur me

të!), transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) nxiste shumë për këtë sunet, deri aty sa ka thënë: **“Kërkoj prej jush ta përdorni sa më shumë misvakun.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (888). Po në lidhje me të [misvakun], Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Misvaku është pastrues i gojës dhe kënaqje e Zotit.”** Transmeton Ahmedi me nr. (7) dhe En-Nesai me nr. (5); Albani, në El-İrua (v. 1, f. 105), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

Misvaku është një sunet i theksuar në rastet e përmendura me herët, sidomos në ato që përsëriten përgjatë ditë–natës, si: në faljen e namazit të natës, kur merret abdes, në çdo namaz dhe kur hyhet në shtëpi – Allahu e di më mirë –.

- **Përtëritja e abdesit për çdo namaz.**

Për muslimanin është sunet që ta përtërijë (përsëris) abdesin për çdo namaz. Kësisoj, nëse merret p.sh. abdes për namazin e akshamit dhe pastaj e fal akshamin; kur të vijë namazi i jacisë është sunet që personi të marr abdes, edhe nëse ai është i pastër (e ka abdesin). Pra prej sunetit është që për çdo namaz të merret abdes i ri.

Mbi këtë tregon:

Hadithi i gjendur tek El-Bukhari, [ku transmetuesi] thotë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) mernte abdes në çdo namaz.” Transmeton El-Bukhari me nr. (214).

Gjithashtu, prej sunetit është që personi të jetë i pastër gjatë gjithë ditës së tij; bazuar në hadithin e Theubanit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Abdesin nuk e ruan veçse një besimtar.”** Transmeton Ahmedi me nr. (22434), Ibn Maxhe me nr. (277) dhe Ed-Darimi me nr. (655); Albani, në Sahihu El-Xhami (v. 1, f. 225), ka thënë se hadithi është sahih / i vërtetë.

- **Duaja (Lutja).**

Sqarimi se çfarë është sunet të bëjë muslimani nëse do të lutet. Prej këtyre suneteve janë sa vijon:

a. Të lutet duke qenë i pastër (me abdes).

Kjo bazohet në hadithin e Ebu Musës (Allahu qoftë i kënaqur me të!) [të publikuar] në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim) dhe historinë e tij me xhaxhanë e tij Ebu Amirin (Allahu qoftë i kënaqur me të!), kur Profeti (Paqja qoftë mbi të!) e dërgoi atë [Ebu Amirin] në krye të ushtrisë së Eutasit [ngjarje e cila ndodhi në luginën me të njëjtin emër]. Në hadith vjen se Ebu Amiri (Allahu qoftë i kënaqur me të!) u vra dhe [para kësaj] e porositi Ebu Musën (Allahu qoftë i kënaqur me të!) që t’ia përçonte Profetit (Paqja qoftë mbi të!) selamin e tij dhe të bënte lutje për të. Ebu Musa thotë: “I tregova atij (Paqja qoftë mbi të!) për lajmin tonë dhe të Ebu Amirit dhe i thashë: ‘[Ebu Amiri] Më tha: ‘I thuaj atij [Profetit] të kërkojë falje [nga Allahu i Madhëruar] për mua.’” I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) kërkoi t’i sillnin ujë, mori abdes me të, pastaj ngriti duart dhe më pas tha: **‘O Allah, fale Ubejdin** [Ubejd Ibn Selim Ibn Hadar El-Esh’ari] **Ebu Amirin** [pseudonimi i Ubejdit]; [Profeti i ngriti duart fort] aq sa pashë bardhësinë e sjetullave të tij. Më tej tha: **“O Allah, bëje atë që në Ditën e Gjykimit të jetë sipër shumë prej krijesave të tua,– ose: prej njerëzve.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (4323) dhe Muslimi me nr. (2498).

b. Drejtimi drejt kibles (Qabes).

Abdullah Ibn Abasi (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), thotë: “Umer Ibn El-Khatabi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka biseduar me mua, më ka thënë: ‘Ishte dita e [Betejës së] Bedrit dhe i Dërguari i Allahut vështroi tek idhujtarët që ishin njëmijë dhe tek shokët e tij që ishin treqind e nëntëmbëdhjetë burra. Profeti i Allahut iu drejtua kiblës dhe pastaj shtriu dy duart e tij e bëri t’i lutej me zë të ngritur Zotit të tij: **“O Allah, përmbushe atë që më ke premtuar; o Allah sille atë që më ke premtuar! O Allah, nëse e asgjëson këtë grup prej njerëzve të Islamit (muslimanëve), nuk do adhurohesh në tokë** [me vdekjen e tyre, do ndëpritet transmetimi i normave të adhurimit].” Ai vijoi t’i lutej Zotit të tij me zë të ngritur, me dy duart e tij të shtrira, i drejtuar nga kibla, aq sa rroba e vet i ra nga dy supet e tij. Sakaq, erdhi Ebu Bekri, e mori rrobën e tij, ia hodhi përmbi dy supet e tij e pastaj i qëndroi nga pas dhe i tha: ‘O Profet i Allahut, kjo thirrje e jotja drejtuar Zotit tënd, është mjaft për ty; Ai do ta përmbush atë që të ka premtuar.’” Transmeton Muslimi me nr. (1763).

c. Ngritja e dy duarve.

Mbi këtë tregon hadithi i mëparshëm i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku vjen: “Profeti i Allahut iu drejtua kiblës dhe pastaj shtriu dy duart e tij...”; hadithet lidhur me këtë sunet, janë të shumta.

d. Të fillohet me lavdërimin e Allahut të Lartmadhëruar dhe dërgimin e salavatit mbi të Dërguarin e Tij (Paqja qoftë mbi të!).

Kjo bazohet në transmetimin që publikon Et-Tirmidhi, nga Fudale Ibn Ubejdi (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Ndërkohë që i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ishte ulur, hyri një burrë dhe u fal, duke thënë: ALL-LLAAHUM-ME-GFIRLII UER AMNII / O Allah, falmë dhe mëshiromë!’ Sakaq i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) tha: **U nxitove o namazfalës. Kur të falesh** [mbarosh së faluri] **dhe të ulesh** [të bësh dua (lutje)], **falënderojë Allahun me çfarë është i denjë për të, dërgo salavet mbi mua dhe pastaj lute Atë.**” Transmeton Et-Tirmidhi nr. (3476); Albani, në Sahihu El-Xhamia (v. 1, f. 172), thotë se hadithi është sahih / i vërtetë.

e. Lutja e Allahut me emrat e Tij të bukur.

Prej emrave të bukur të Allahut zgjidhen ato që janë në përshtatje dhe përputhje me lutjen e bërë. Kësisoj, nëse i kërkohet Allahut Lavdiplotë rizk (furnizim), thuhet: **“O Furnizues”**; nëse i kërkohet Allahut të Lartësuar mëshirë, thuhet: **“O më Mëshiruesi i mëshiruesve”**; nëse i kërkohet Allahut të Lartësuar lavdi (triumf), thuhet: **“O i Plotëfuqishëm”**; nëse i kërkohet Allahut të Lartësuar falje, thuhet: **“O Falës”** dhe nëse i kërkohet Allahut të Lartësuar shërim, thuhet: **“O Shërues”**.

Dhe kështu me radhë, lutet me çfarë [emri të bukur hyjnor] i përshtatet lutjes së bërë; bazuar në thënien e Allahut të Lartësuar: **“Allahut i përkasin emrat më të bukur, andaj thirrreni Atë (lutjuni Atij) me to...”** (El-Araf: 180).

f. Bërja e lutjes në mënyrë të përsëritur dhe me këmbëngulje.

Mbi këtë tregon hadithi i mëparshëm i Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), ku Profeti (Paqja qoftë mbi të!) thotë: **“O Allah, përmbushe atë që më ke premtuar; o Allah sille atë që më ke premtuar!”** Ai vijoi t’i lutej Zotit të tij me zë të ngritur, me dy duart e tij të shtrira, i drejtuar nga

kibla, aq sa rroba e vet i ra nga dy supet e tij dhe Ebu Bekri i qëndroi nga pas e i tha: **‘O Profet i Allahut, kjo thirrje e jotja drejtuar Zotit tënd, është mjaft për ty.’** Transmeton Muslimi me nr. (1763).

Po kështu, [mbi këtë tregon] transmetimi i ardhur në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim), nga hadithi i Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), kur Profeti (Paqja qoftë mbi të!) u lut për (fisën) Deus, duke thënë: **“O Allah, udhëzoje Deusin dhe silli ata; o Allah udhëzoje Deusin dhe silli ata** [në Medine, qasi në rrugën e muslimanëve]!” Transmeton El-Bukhari me nr. (2937) dhe Muslimi me nr. (2524).

Gjithashtu, [mbi këtë tregon] transmetimi i ardhur në Sahihu Muslim, në (fragmentin): **“Personi ka bërë një udhëtim të gjatë, flokë shpupuritur dhe i pluhurosur, i shtrin dy duart e tij kah qiellit,** [duke thënë]: **‘O Zot, o Zot!’**” Transmeton Muslimi me nr. (1015). Kjo është një përsëritje që përmban në vetvete këmbënguljen [në të lutur].

Prej sunetit është që lutja të përsëritet tre herë; bazuar në hadithin e Ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), të ardhur në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim), ku vjen: “Kur ai bënte dua (lutje), lutej tre herë dhe kur kërkonte [përmes të luturit], kërkonte tre herë’,-... pastaj tha: **O Allah, dënoi Kurejshët** [ndëshkoi kurejshët jobesimtarë]!”; e tha këtë tre herë.” Transmeton El-Bukhari me nr. (240) dhe Muslimi me nr. (1794).

e. Duaja të jetë e fshehtë [me zë pëshpëritës, të padëgjueshëm për të tjerët].

Kjo bazohet në thënien e Allahut të Lartësuar: **“Lutjuni Zotit tuaj përrulshëm dhe fshehurazi.”** (El-Araf: 55). Fshehja e duasë është më në qasje me sinqeritetin, prandaj Allahu i Lartmadhëruar e lavdëroi Zekerian (Paqja qoftë mbi të!), duke thënë: **“Kur ai e thirri Zotin e vet me lutje të fshehtë”**(Merjem: 3); e bëri këtë,- sipas mendimeve të liderëve të komentimit të Kuranit,- në kërkim dhe deklaram të sinqeritetit.

❖ **Përfitim: Ndoshta dikush mund të pyes: Çfarë të them në lutjen time?**

Përgjigjja është: Lutu për atë që do prej çështjeve të kësaj bote dhe amshimit (botës tjetër). Në lutjen tënde kujdesu që të thuash fjalë lakonike (përfshirëse). Të këtilla janë duatë e transmetuara në Kuran dhe Traditën Profetike, në të cilat bëhet lutje për dy mirësitë: atë të kësaj bote dhe atë të amshimit. Medito mbi këtë lutje, sesi kur ajo iu kërkua Profetit (Paqja qoftë mbi të!), ai u përgjigj me fjalë madhështore, që ia unifikojnë muslimanit këtë botë dhe amshimin. Kjo përgjigje përbën një sihariq vërtet të madh dhe një dhënie vërtet të begatë. Përmbaju këtyre fjalëve dhe medito rreth tyre.

Ebu Malik El-Eshxhai, transmeton nga i ati i tij (Allahu qoftë i kënaqur me të dy!), se: “Ai e ka dëgjuar Profetin (Paqja qoftë mbi të!) t’i ketë ardhur një burrë, i cili i ka thënë: O i Dërguar i Allahut, çfarë të them kur t’i kërkoj (lutem) Zotit tim?’ [Profeti (Paqja qoftë mbi të!)] Tha: **Thuaj: ‘ALL-LLAAHUM-ME-GFIRLII, UERĤAMNII, UE ĀAFINI, UERZUĤNI / O Allah falmë, mëshiromë, jepmë mirëqenie** [mbromë] **dhe furnizomë’**,- duke i bashkuar gishtat e tij, veç të madhit: **Vërtet që këto [fjalë] ta tubojnë dunjanë tënde dhe amshimin tënd.**” Transmeton Muslimi me nr. (2697).

Në një tjetër transmetim të tij (Muslimit) vjen: “Personit, kur hynte në Islam, Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ia mësonte namazin dhe pastaj e urdhëronte të lutej me këto fjalë: **‘ALL-LLAAHUM-ME-GFIRLII, UERĤAMNII, UEHDINI, UE ĀAFINI, UERZUĤNI / O Allah falmë, mëshiromë, udhëzomë, jepmë mirëqenie [mbromë] dhe furnizomë!’**” Transmeton Muslimi me nr. (2697).

❖ **Tjetër përfitim:**

Për muslimanin është sunet që të lutet për vëllanë e tij (musliman) në mosprani të këtij të fundit. E tillë lutje merr përgjigje me lejen e Allahut të Lartësuar dhe për këtë lutës ka një mirësi të madhe. Kjo mirësi përmendet në publikimin e Muslimit në Sahihu Muslim, nga Ebu Ed-Derdai (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Lutja e personit musliman për vëllanë e tij [musliman] në mosprani të tij, merr përgjigje. Te koka e tij [lutësit] gjendet një engjell në detyrë. Sa herë që [lutësi] lutet për mirë për vëllanë e tij, engjëlli i autorizuar me të thotë: ‘Amin. Paç edhe ti njëjtë!’**” Transmeton Muslimi me nr. (2733).

▪ **Prej suneteve ditore është përmendja e Allahut të Lartësuar.**

Përmendja më e madhe është: Leximi i Librit të Allahut të Lartësuar. Adhurimi i leximit të Kuranit, i la selefët (tre gjeneratat e para muslimane) pa gjumë në sy dhe i bëri t’i braktisin shtretërit e tyre: “**Ata flinin pak natën, ndërsa në agim kërkonin falje (nga Allahu).**” (Edh-Dharijat: 17–18). Në natën e tyre ato bashkuan mes leximit të Librit të Allahut të Lartësuar dhe mbarë përmendjeve të transmetuara nga i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!). O Allah, sa madhështore që është ajo natë e dëlirur dhe gjallëruar prej përjetuesve të saj! Ndërsa ne me netët tona dhe të gdhirët tonë, jemi aq të humbur, të dobët, dhe të shkujdesur! Së paku të shpëtonim nga rënia në mëkate ndaj të Adhuruarit Zot; por i shpëtuar është vetëm ai që e mëshiron Zoti ynë i Lartësuar.

[Transmeton] Hamed Ibn Zejdi, nga Atau Ibn Es-Saib, se Ebu AbduRrahmani ka thënë: “E kemi marrë Kuranin nga një popull [sahabët (Allahu qoftë i kënaqur me ata!)] që na kanë treguar se ata kur mësonin dhjetë ajete (versete kuranore), nuk i kapërcenin ato për në dhjetëshen tjetër derisa të mësonin [së vepruari] çfarë [vepre] gjendej në to; kësisoj ne [gjenerata pasuese] e mësuam edhe Kuranin edhe punën me të. Pas nesh do ta trashëgojë Kuranin një popull që do ta pinë atë si pirja e ujit që s’e kalon grykën e tyre.” Shih: Sijera Ealami En-Nubelai (v. 4, f. 269).

▪ **Dhikri është jeta e zemrave .**

Shumëkush prej nesh, sidomos në këtë kohë kur angazhimet janë aq të shumta, qahet për ndryshkjen e zemrës së tij dhe shkujdesjen e tij. Jeta e zemrës realizohet përmes dhikrit (përmendjes). Në Sahihu El-Bukhari, publikohet hadithi i Ebu Musës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **‘Shembulli i kujt e përmend Zotin e tij dhe atij që nuk e përmend Zotin e tij, është si shembulli i të gjallit me të vdekurin.’**” Ndërsa në tekstin e publikuar prej Muslimit, vjen se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: “**Shembulli i shtëpisë ku përmendet Allahu dhe asaj ku nuk e përmendet Allahu, është si shembulli i të gjallit me të vdekurin.**” Transmeton El-Bukhari me nr. 6407 dhe Muslimi me nr. (779).

▪ **Allahu i Lartmadhëruar ka nxitur që të përmendet në një sërë rastesh, prej të cilave:**

1. Allahu i Lartmadhëruar i ka nxitur robërit e Tij që të bëjnë sa më shumë dhikër. Në lidhje me këtë Allahu i Lartësuar ka thënë: **“O besimtarë, përmendeni shpesh Allahun dhe lavdërojeni Atë në mëngjes dhe në mbrëmje!”** (El-Ahzab: 41-42).

2. Allahu i Lartësuar u ka premtuar përmendësve dhe përmendëseve të Tij falje dhe shpërblim të madh. Në lidhje me këtë Allahu i Lartësuar ka thënë: **“...përkujtuesit e Allahut vazhdimisht dhe përkujtueset, pra, për të gjithë këta Allahu ka përgatitur falje dhe shpërblim të madh.”** (El-Ahzab: 35).

3. Allahu i Lartmadhëruar na ka tërhequr vërejtjen që të bëjmë kujdes nga cilësitë e hipokritëve, pasi ata e përmendin Allahun e Lartmadhëruar, por të mbetet të mendosh për vlerën e përmendjes së tyre. Në lidhje me këtë Allahu i Lartësuar ka thënë: **“Në të vërtetë, hipokritët përpiqen të mashtrojnë Allahun, por është Ai që i mashtron ata. Kur ata ngrihen për namaz, ngrihen me përtesë, vetëm sa për t’u dukur para botës dhe Allahun e përmendin fare pak.”** (En-Nisa: 142).

3. Allahu i Lartmadhëruar na ka tërhequr vërejtjen që kapitalet dhe fëmijët të mos na zënë kundrejt dhikrit (të përmendurit) të Tij, duke thënë: **“O besimtarë, mos lejoni që pasuria dhe fëmijët tuaj t’ju largojnë nga të përmendurit e Allahut. Ata që e bëjnë këtë, do të humbin.”** (El-Munafikun: 9).

5. Ta mendojmë së bashku këtë mirësi madhështore dhe nderim të lartë; sesi Allahu i Lartësuar thotë: **“Kujtomëni Mua që Unë t’ju kujtoj”** [El-Bekare: 152]; ndërsa në hadithin kudsî (transmetim i shenjtë hyjnor, kuptimisht nga Allahu, shprehimisht nga Profeti) Ai thotë: **“Unë jam te mendimi i robit tim për Mua [e shpërblej atë sipas mendimit të tij për mua] dhe Unë jam me të [e ndihmoj dhe e mbroj] kur më kujton Mua. Nëse më kujton [madhëron, përlëvdon dhe dëlir nga çdo e metë] në veten e tij, e kujtoj në Vetën Time [shkruaj për të shpërblim, mëshirë dhe i jap mirësi]. Nëse më kujton në një grup njerëzish, Unë e kujtoj atë në një grup më të mira se ata [në grupin e engjëjve më të afërt me Zotin].”** Transmeton El-Bukhari nr. (7405) dhe Muslimi nr. (2675). **Llojet e dhikrit (përkujtimit) që janë transmetuar në sunetin (traditën) e Profetit (Paqja qoftë mbi të!), janë të shumta, prej të cilave përmendim sa vijon:**

1. Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Kush thotë: ‘LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĤADIIR / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Aftë të bëjë çdo gjë [që do]’; njëqind herë në një ditë; ka për të përfituar barasvlerën e çlirimit të dhjetë skllëverve; i shkruhen njëqind të mira dhe i zbriten (fshihen) njëqind të këqija; i bëhen mbrojtje prej shejtanit në atë ditë të tij, derisa të ngriset dhe askush nuk vjen me diçka më të mirë se ai, përveç dikujt që ka bërë më shumë se kjo. Ndërsa, kush thotë: ‘SUBĤAAN-ALL-LLAAHI UE BI ĤAMDIHI / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu dhe falënderimi i perket Atij’, njëqind herë në një ditë; kanë për t’iu falur mëkatet e tij, edhe në qofshin sa shkuma e detit.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (3293) dhe Muslimi me nr. (2691).

2. Ebu Ejubi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Kush thotë: ‘LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU UAĤDEHU LAA SHERIIKE LEHU, LEHUL-MULKU UE LEHUL ĤAMDU, UE HUE ĀLEE KUL-LI SHEJ-IN ĤADIIR / Nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut, Një i Vetëm është Ai dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi, Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Aftë të bëjë çdo gjë [që do]’; dhjetë herë; është si kush çliron katër sklevër prej fëmijëve të Ismailit (Paqja qoftë mbi të!)”** Transmeton El-Bukhari me nr. (6404) dhe Muslimi me nr. (2693).

3. Sead Ibn Ebi Ukasi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: “Ishim tek i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) dhe ai tha: **‘A e ka të pamundur dikush nga ju që të fitojë për çdo ditë njëmijë shpërblime (të mira)?’** Një pyetës prej të ulurve me të, e pyeti: ‘Si i fiton ndokush nga ne njëmijë shpërblime?’ Ai (Paqja qoftë mbi të!) tha: **‘Thotë njëqind tesbihe [thënie ‘SUB AAN-ALL-LLAAH’], gjë për të cilën i shkruhen njëmijë shpërblime ose i zbriten (fshihen) njëmijë faje.’** Transmeton Muslimi me nr. (2698).

4. Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se i Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Kush thotë: ‘SUBĤAAN-ALL-LLAAHI UE BI ĤAMDIHI / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu dhe falënderimi i përket Atij’; njëqind herë në një ditë, kanë për t’iu zbritur (fshirë) fajet e tij edhe në qofshin sa shkuma e detit.”** Transmeton El-Bukhari me nr. (6405) dhe Muslimi me nr. (2692). Në transmetimin e Muslimit vjen: **“Kush thotë kur gdhihet dhe kur ngryset: ‘SUBĤAAN-ALL-LLAAHI UE BI ĤAMDIHI / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu dhe falënderimi i përket Atij’; njëqind here, në Ditën e Gjykimit nuk vjen askush me diç më të mirë se ajo me çfarë ky ka ardhur, përveç kujt ka thënë si ka thënë ky ose ka shtuar më shumë se ky.”** Transmeton Muslimi me nr. (2692).

Hadithet në lidhje me llojet e dhikrit dhe mirësinë e tyre janë të shumta.

Sa u cek më parë përbën transmetimet më të shquara dhe më autentike (më të vërteta) të dhikrit të çmuar. Por ka edhe transmetime të tjera të shumta veç këtyre, [ndër të cilët është] transmetimi i ardhur nga Ebu Musa El-Eshari (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: “I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) më ka thënë: ‘A s’do të tregoj për një prej thesareve të Xhenetit?!’ Unë i thashë: ‘Patjetër.’ Ndërkaq ai [Profeti (Paqja qoftë mbi të!)] tha: ‘Thuaj: **‘LAA ĤAULE UE LAA ĤU- UETE IL-LAA BIL-LAAH / Nuk ka ndryshim gjendje dhe as fuqi për t’u bërë diçka, përveçse në sajë të [vullnetit dhe fuqisë së] Allahut.’**” Transmeton El-Bukhari (4202) dhe Muslimi (2704).

Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se i Dërguari i Allahut (Allahu qoftë i kënaqur me të!) ka thënë: **“Që të them: ‘SUBĤAAN-ALL-LLAAHI, EL-ĤAMDU LIL- LAAHI, UE LAA ILAAHE IL-LALL-LLAAHU, UELL-LLAAHU EKBER / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu, Falënderimi absolut i takon Allahut, nuk ka të adhuruar të meritueshëm përveç Allahut dhe Allahu është më i Madhi’; kjo është më e dashur (e shtrenjtë) për mua nga çfarë ka ndriçuar mbi të dielli [nga e gjithë dynjaja me sa ka në të].”** Transmeton Muslimi me nr. (2695).

Edhe Istigfari (të kërkuarit falje Allahut) është prej llojeve të dhikrit. El-Egar El-Muzeniu (Allahu qoftë i kënaqur me të!), transmeton se Profeti (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: **“Vërtet që zemra ime mjegullohet [ndodh t’i largohet vëmendja nga bërja e pandarë e dhikrit], andaj faktikisht unë i kërkoj falje Allahut në një ditë njëqind herë.”** Transmeton Muslimi nr. (2702). Ky është veprimi i Profetit (Paqja qoftë mbi të!), i cili nxit t’i kërkohet falje Allahut po kështu edhe me fjalën e tij, siç transmetohet në “Sahihu Muslim”, nga El-Egari (Allahu qoftë i kënaqur me të!) që gjithashtu thotë: **“I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë: ‘O ju njerëz, shprehjani pendimin Allahut, pasi unë ia shpreh Atij pendimin njëqind herë në ditë.’”** Transmeton Muslimi me nr. (2702).

Ndërsa në publikimin që bën El-Bukhari, vjen se hadithi [transmetimi] nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: **“E kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (Paqja qoftë mbi të!) të thotë: ‘Për Allahun, në të vërtet unë i kërkoj falje Allahut dhe ia shpreh Atij pendimin, më shumë se shtatëdhjetë herë në ditë.’”** Transmeton El-Bukhari me nr. (6307). Së këtejmi, robit i takon që të mos tregohet i shkujdesur nga bërja e istigfarit (të kërkuarit falje Allahut).

Sunetin e dhikrit – dhe mbarë sunetet ditore – po i mbyll me një dhikër madhështor që ka ardhur në Es-Sahihani (Sahihu El-Bukhari dhe Sahihu Muslim). Bëhet fjalë për hadithin e Ebu Hurejrës (Allahu qoftë i kënaqur me të!), i cili ka thënë: **“I Dërguari i Allahut (Paqja qoftë mbi të!) ka thënë:**

Dy fjalë, janë të lehta për gjuhën, të rënda në peshore, të dashura tek Mëshiruesi: [Ato janë:] ‘SUBĤĀAN-ALL-LLAHI UE BI ĤĀMDIHI, SUBĤĀAN-ALL-LLAHIL AĎĤĪIM / Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu dhe falënderimi i përket Atij; Lavdiplotë (e i Patëmetë) është Allahu i Madhërishëm!’” Transmeton El-Bukhari nr. (6406) dhe Muslimi nr. (2694).

Falënderimi absolut i takon Allahut, falë mirësisë së të Cilit përmbushen veprat e mira!

Prezantim i shkurtër me përkthyesin:

Altin Torba, lindur me 09.07.1975 në Bulqizë dhe po aty përfundoi Shkollën e Mesme të Përgjithshme (1989-1993) dhe kreu 2 vjet studime në Institutin Teologjik Islam “Ebu Hanife” (1994-1996). U diplomua në Universitetin “El-Iman”, profili “Teologji Islame”, në Sana të Jemenit (1997-2001) dhe pak vite më vonë u diplomua në Fakultetin e Shkencave Sociale, profili “Edukatë Qytetare”, në Universitetin Aleksandër Xhuvani të Elbasanit (2004-2009).

Njih në nivelin “shumë mirë” arabishten; ka punuar kryesisht në fushën e thirrjes islame si mësues i teologjisë dhe ligjërues xhamie në Shqipëri dhe jashtë saj.

Gjithashtu, ka një qasje të ngushtë me literaturën islame në lëmin e përpilimit, sidomos në atë të përkthimit. Në këtë kuadër, është autor i një sërë përpilimesh të përkthyer, por edhe autoriale, të botuara në një sërë revistash si: “Drita Islame”, “Familja”, “Etika”, “Vepra” etj.

Sa i përket lëmit të përkthimit, është autor i një vargu përkthimesh për një kohë relativisht të gjatë, fillimisht për faqen elektronike “Ikra” dhe më pas për portalet elektronike “Ardhmëriaonline” dhe “ProfetiMuhamed.info”. Së fundi është anëtar i stafit të përkthyesve shqiptar të portalit të njohur “IslamHouse.com”. Ndërsa në fushën e botimit të librit islam është angazhuar si përkthyes për një sërë librash të botuar nga disa shtëpi botuese, si: “Mesazhi”, “Furkan ISM” etj.

Në periudhën (2011-2013) ka pasur një angazhim radiofonik të karakterit fetar dhe social në Radio Kontakt, ku ka drejtuar emisione të formatit fetar dhe social.

Po kështu, është përgjegjës i faqes “[Jeta e Vërtetë – Pyetje-Përgjigje Fetare Islame](#) (facebook)” dhe portalit teologjik islam “<http://jetaever8.de> (Jeta e Vërtetë)”.

Nga viti 2011-të shërben në faltoren “Ikra” si imam për muslimanët shqiptarë të qytetit Siegen në Gjermani dhe prej vitit 2015 është anëtar i komisionit të fetvave pranë Unionit të Bashkësive Islame Shqiptare në Gjermani (UBIShGj).

Allahu i shpërbleftë të gjitha ata që i luten Zotit për mbarësi dhe lumturi familjare të përdybotshme për autorin e këtij përpilimi dhe mbarë muslimanët!